

**НАЦРТ ПРОГРАМА РАЗВОЈА ТУРИЗМА ГАЏИН ХАН И АКЦИОНИ ПЛАН
(2022 – 2027)**

Програм развоја туризма Гаџин Хан и акциони план (2022-2027) садржи конкретне предлоге и смернице за развој и унапређење конкурентности туристичке понуде на територији општине Гаџин Хан. Сврха документа је да усмери локалну заједницу на одрживи развој туризма са посебним акцентом на зелени туризам. Туризам је у општини Гаџин Хан препознат као привредни потенцијал који може да подстакне економски раст и омогући стварање нових радних места. Стога, применом овог документа, локални туристички делатници ће моћи да усмере своје ресурсе и потенцијале и тиме створе нове пословне и економске перспективе целе заједнице.

Документ је састављен од стране компаније „Veselinov Tourism Consulting“ ангажовањем експерата у туризму Дејана Веселинова и Јасмине Бељан Искрин.

Програм развоја туризма Гаџин Хан и акциони план (2022-2027) настали су подршком Немачко-српске иницијативе за одрживи економски раст и запошљавање, коју спроводи Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, а финансира немачко Савезно министарство за економску сарадњу и развој БМЗ. Ставови изнети у документу исказују искључиво ставове аутора и ни на који начин не представљају званичне ставове Немачко-српске иницијативе за одрживи економски раст и запошљавање, ни Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, нити немачког Савезног министарства за економску сарадњу и развој БМЗ.

САДРЖАЈ

1 . УВОД.....	5
2 . МЕТОДОЛОГИЈА РАДА.....	5
2.1 Плански основ за израду Програма развоја туризма општине Гаџин Хан.....	6
3 . ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О ЈЕДИНИЦИ ЛОК. САМОУПРАВЕ ГАЏИН ХАН..6	
3.1 . Географска обележја	8
3 .2. Клима.....	10
3 .3. Културно-историјско наслеђе.....	11
3 .4. Природни ресурси и наслеђе.....	15
3 .5. Флора и фауна.....	16
3.6 . Привреда и становништво	19
3.6.1 . Привреда.....	19
3 .6. 2. Демографске карактеристике општине	20
3 .6. 3. Образовна структура становништва и запошљавање	24
4 . АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА РАЗВОЈА ТУРИЗМА ГАЏИНОГ ХАНА..27	
4.1 . Саобраћајна инфраструктура и приступачност региона.....	27
4.2 . Анализа просторно-планских докумената.....	28
4.3 . Мапирање стејкхолдера	29
4.4 . Анализа постојећег модела управљања туризмом	40
4.5 . Анализа туристичких производа Општине Гаџин Хан.....	43
4.6 . Туристичка инфраструктура.....	48
4.7. Анализа постојећих облика туризма на дестинацији	55
4.8 . Закључак - Конкурентска позиција туризма	58
4.9 . Анализа тржишта.....	59
4 .9.1 Обележја и перформансе туристичке тражње и понуде.....	61
4 .9. 2 Примери добре праксе (бенчмарк анализа)	65
4 .9. 3 Закључак анализе тржишта.....	69

5 . SWOT АНАЛИЗА	70
6 . СТРАТЕШКА УПОРИШТА РАЗВОЈА ТУРИЗМА ГАЏИНОГ ХАНА	76
6 .1. Визија	77
6 .2. Мисија програма развоја туризма	78
6 .3. Стратешки циљеви	78
6.4 . Стратегија производа	80
7 . РАЗВОЈНИ МОДЕЛ, ЦИЉЕВИ И ПРОЈЕКЦИЈЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ТУРИЗМА ГАЏИНОГ ХАНА	83
8 . ПЛАН КОНКУРЕНТНОСТИ СА ПРЕДЛОГОМ КЉУЧНИХ ИНВЕСТИЦИОНИХ ПРОЈЕКТА	85
9 . МОДЕЛ УПРАВЉАЊА ТУРИСТИЧКОМ ДЕСТИНАЦИЈОМ	87
10 . АКЦИОНИ ПЛАН	90
10 .1. Развојни пројекти	90
10. 2. Преглед развојних пројеката и мера.....	91
11 . АКТИВНОСТИ МАРКЕТИНГА И ПРОМОЦИЈЕ	119
12. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА	123
13. ПОПИС ТАБЕЛА, ГРАФИКОНА, СЛИКА И СКРАЋЕНИЦА	124
Табеле.....	124
Графикони	124
Слике	125
Скраћенице	125
14. ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ	126
АНЕКС I: АНАЛИЗА УПИТНИКА ЗА ПРУЖАОЦЕ УСЛУГА У ТУРИЗМУ НА ПРОСТОРУ ОПШТИНЕ	127
АНЕКС II: АНАЛИЗА БРЕНДА – ПРЕПОЗНАТЉИВОСТИ ДЕСТИНАЦИЈЕ	141

1 . УВОД

Израда Програма развоја допринеће развоју и унапређењу туристичке понуде на територији општине Гаџин Хан, нарочито у погледу изградње капацитета, инфраструктуре и садржаја, као и повећања конкурентности и видљивости дестинације.

Програм садржи: анализу постојећег стања (положаја и основне карактеристике планског подручја, перспективе и ограничења), анализу ресурсне основе планског подручја, свот анализу, визију развоја туризма, мисију Програма, стратешке правце и фазе развоја туризма, програм промотивних активности и начин праћења реализације Програма и Акциони план реализације програма, са мерама и акцијама за његово спровођење.

Програм пружа конкретне предлоге и смернице актерима туристичке привреде на територији општине Гаџин Хан, како би унапредили активности у области туризма, те у наредних 5 година подигли конкурентност туристичке привреде.

2 . МЕТОДОЛОГИЈА РАДА

Методологија рада представља одређен шематски оквир, са јасно дефинисаним стратешким циљевима и правцима развоја дестинације у одређеном временском периоду, у односу на расположиве ресурсе, тражњу и окружење.

Методе и технике које су примењене у изради Програма развоја односе се на примарно и секундарно прикупљање података, анализу прикупљених података уз табеларне и графичке приказе, анкетање учесника у туристичкој понуди, реализацију интерактивних радионица, „SWOT“ анализу, компаративну анализу и друго. Начин рада био је теренски и кабинетски. Програм развоја израђен је у складу са принципима одрживог развоја дестинације.

Основни задаци:

- Израдити Програм развоја туризма са потребним анализама, стратешким правцима, одредити пројекте конкурентности, план управљању дестинацијом, акционе планове за наредних 5 година;
- Израдити акционе планове за наредних 5 година;
- Пренети знање учесницима радионица о неопходним, планираним И потенцијалним активностима у туризму на дестинацији .

У процеса израде Програма коришћена је следећа методологија:

- Обилазак терена
- Разговор са представницима доносиоца одлука Гаџин Хан

- Одржавање радионице за пружаоце туристичких услуга на територији општине Гаџин Хан
- Теренски рад- обилазак кључних атракција, као и потенцијалних развојних тачака (потенцијална кампинг зона, зона купалишта и одмора, воденице, села и друго)
- Разговори са пружаоцима услуга у туризму у Гаџином Хану
- Анкетирање кључних субјеката у туризму општине Гаџин Хан
- Анкетирање туриста- перцепција туриста
- Секундарно истраживање свих достављених и доступних података у вези са општим контекстом
- Секундарно истраживање глобалних квантитативних и квалитативних трендова у туризму, према доступним подацима „UNWTO“, „WTTC“, као и других доступних извора
- Секундарно и примарно истраживање других туристичких регија погодних за „оутдоор“ и сеоски туризам.

У анексу овог документа налази се Анализа Упитника за пружаоце услуга у туризму на простору општине Гаџи Хан, који оцењују инфраструктуру, туристичке производе и друге параметре. Резултати Анкета укључени су у Програм развоја.

2.1 Плански основ за израду Програма развоја туризма општине Гаџин Хан

Програм развоја туризма општине Гаџин Хан за период од 2022. до 2027. године (у даљем тексту: Програм) припремљен је на основу члана 6. Став 2. Закона о туризму („Сл.Гласник РС”, број 17/19), Стратегије развоја туризма Републике Србије за период од 2016 до 2025. године („Службени гласник РС”, број 98/16) и Правилника о садржини и начину о израде програма развоја туризма („Сл.Гласник РС”, број 86/20).

Програм пружа конкретне предлоге и смернице актерима туристичке привреде, на територији општине Гаџин Хан, како би унапредили активности у области туризма, те у наредних 5 година подигли конкурентност туристичке привреде.

3 . ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О ЈЕДИНИЦИ ЛОК. САМОУПРАВЕ ГАЏИН ХАН

Вршење одређених послова државне управе поверен је свим или појединим општинама, а све у циљу ефикаснијег и рационалнијег остваривања права и обавеза грађана и задовољавања њихових потреба од непосредног интереса за живот и рад становништва. Законодавство које уређује систем локалне самоуправе у Србији темељи се на Европској повељи о локалној самоуправи.

Органи Општине Гаџин Хан су: председник Општине, Скупштина општине, Општинско веће, Општинска управа и Правобранилаштво општине.

Председник Општине:

- представља и заступа Општину;
- предлаже начин решавања питања о којима одлучује Скупштина општине;
- наредбодавац је за извршење буџета;
- оснива општинску службу за инспекцију и ревизију коришћења буџетских средстава;
- даје сагласност на опште акте којима се уређују број и структура запослених у установама које се финансирају из буџета Општине и на број и структуру запослених и других лица која се ангажују на остваривању програма или дела програма корисника буџета Општине;
- образује стручна саветодавна радна тела за поједине послове из своје надлежности;
- врши и друге послове утврђене статутом и другим актима Општине.

Стална радна тела Скупштине општине Гаџин Хан су:

1. Одбор за административно-мандатна питања, избор и именовања,
2. Одбор за прописе, управу, представке и притужбе,
3. Одбор за друштвено-економски развој, привреду, финансије, друштвене делатности, урбанизам, грађевинарство и стамбено-комуналне делатности,
4. Одбор за заштиту животне средине, рад и развој месних заједница, пољопривреду и развој села
5. Одбор за младе, односе са верским заједницама, борбу против корупције и социјална питања
6. Одбор за награде и признања, утврђивање предлога назива улица, тргова, заселака и делова насељених места
7. Савет за здравље
8. Комисија за планове општине Гаџин Хан

Општинска управа општине Гаџин Хан има три службе:

1. Служба за буџет, финансије и пореску администрацију
2. Служба за привреду и инспекцијске послове
3. Служба за друштвене делатности, имовинско правне послове и општу управу

Општина Гаџин Хан је за послове промоције туризма основала Туристичку организацију, а мерама подршке додатно утиче на унапређење и развој туризма, пољопривреде и других сектора на простору локалне самоуправе.

3.1 . Географска обележја

Општина Гаџин Хан део Нишавског округа у Србији на северу се граничи са општином Бела Паланка и градом Нишом, на југоистоку општином Бабушница, на југу су општине Власотинце и Лесковац, а на западу са општином Доњевац.

Подручје општине Гаџин Хан припада простору Југоисточне Србије, која припада централној зони Балканског полуострва коју је одредио Јован Цвијић још 1924. године. Област Гаџин Хан лежи између Суве планине, Бабичке Горе и Селичевице и највећим делом се поклапа са подручјем општине.

Слика 1 Положај општине Гаџин Хан, Стратегија одрживог развоја Општине Гаџин Хан

Рељеф¹

Површина општине Гаџин Хан је 325,5km² – преовладава брдскопланински тип рељефа. Својом територијом општина Гаџин Хан излази у Поморавље, на реку Јужну Мораву и на **аутопут Ниш – Скопље, тј. Коридор 10**. Пошто је ограничено трима планинама и реком Јужном Моравом, подручје Гаџин Хан има низине на само 200 м надморске висине, а поједини његови терени се подижу и до 1.810 м надморске висине.

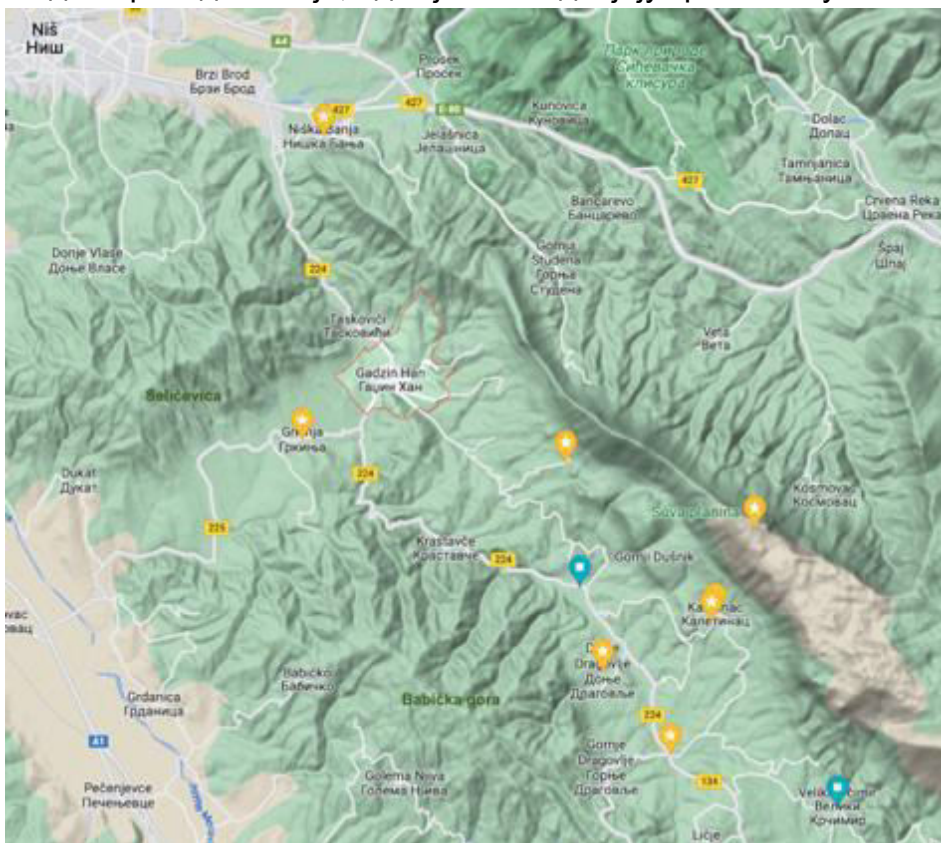
У рељефу општине Гаџин Хан карактеристичне су две природне целине. Горње Запаље које лежи између Суве планине и Бабичке горе и има правац северозапад југоисток и Доње Запаље је затворено Селичевицом са северозапада, а на западној страни је отворено према реци Јужној Морави, док

¹ Стратегија одрживог развоја општине Гаџин Хан 2012-2022 (2011)

је са југоистока затворено Бабичком гором а са истока Сувом планином а дужина овог дела је 17 км док је ширина од 6 до 8 км.

Само један мали део територије општине поред Јужне Мораве припада низији док остали део припада висији, од којих се издвајају три поменуте планине.

Слика 2. Географска карта Запања Општине Гаџин Хан, Гугл мапе²

Подручје Запања је доста сиромашно водама. Велики је број планинских извора слабе јачине, а Средње и Горње Запање је богатије водом од Доњег Запања.

Све запањске реке и речице имају три правца тока. Највећи део запањских река улива се у **Кутинску реку** која се пробија између Суве планине с једне и Бабичке горе и Селичевеце с друге стране и улива у Нишаву код Брзог Брода. Барбешка река опредељује други правац тока. Она сакупља воде: Влашке, Виландричке, Горњобарбешке и Доњобарбешке реке и код Топонице улива се у Јужну Мораву. Трећи правац кретања запањских вода је преко Дрман реке, која сакупља воде у пределу Личја, Крчимира, а од Равне Дубраве као Млака река улива се у Пусту реку. На тај начин све запањске воде одлазе у Јужну Мораву и припадају нишавском односно јужноморавском сливу.

² <https://www.google.rs/maps/place/Gadzin+Han/@43.2305143,21.9515714,12.63z/data=!4m13!1m7!3m6!1s0x4755a6df1e1cf50d:0x2749e228c5c02ef2!2sGadzin+Han!3b1!8m2!3d43.2225918!4d22.0322398!3m4!1s0x4755a6df1e1cf50d:0x2749e228c5c02ef2!8m2!3d43.2225918!4d22.0322398!5m1!1e4?authuser=0>

3.2. Клима

Гаџин Хан има умерено-континенталну климу у нижој зони, док на Сувој планини и Бабичкој гори она задобија карактеристике **субпланинске** и **планинске** климе. У Горњем Запаљу преовладава нешто оштрија умерено-континентална клима, док је у Доњем Запаљу она нешто блажа. Дужина периода без мразева износи 230 дана у Нишу и околини, а то је највећи број дана у Србији по том критеријуму.

	<p>Апсолутно максималне температуре ваздуха јављају се у периоду од маја до септембра и износе преко 30 ° С, док у јулу и августу температуре ваздуха су преко 35 ° С. Просечна најнижа температура током зиме је -2.8 ° С (Јануар је најхладнији месец -3.8), просечна највиша температура је 7.2 ° С (Март најтоплији месец са 10.3 ° Ц).</p>
	<p>Годишње у просеку падне 543 мм кише. Најкишовитији месеци су мај, јун и октобар. У току године сунце сија око 2100 часова. Месец са највише сунчаних сати је август, а месец са најмање сунчаних сати је јануар. Трајање сунчевог сјаја је веома изражено у току пролећних и летњих месеци, из тог разлога у току вегетационе сезоне постоји повољан светлосни режим за гајење биљака.</p>
	<p>Доминантан ветар је северозападни, који је константан током целе године и спада у групу благог поветарца. У летњим месецима поред северозападног ветра чести су и ветрови из правца истока и севера, који се, такође, могу сврстати у групу благих поветараца. Релативна влажност ваздуха у летњем периоду је мала.</p>
	<p>Први мразеви се јављају у другој и трећој декади октобра, а последњи у другој декади априла. Безмразни период траје око 5,5 месеци, што омогућава успешно гајење великог броја биљних врста. Месец са просечно највише снежних падавине је Јануар (149mm).</p>

Табела 1. Гаџин Хан, Климатске карактеристике, Хидрометеоролошки завод Р. Србије и Стратегија-одрживог-развоја-општине-Гаџин-Хан-2012-2022

Климатске карактеристике Гаџиног Хана имају предност у:³

- Виноградарској производњи и у производњи семена и дувана, те јагодичастог воћа (јагода, малина, купина и вишања). Ове карактеристике дају и могућност за производњу органске здраве хране која је саставни део гастрономске туристичке понуде.
- Повољних услова за развој пчеларства, за производњу меда и других пчелињих производа.
- Условима за развој сточарства, јер 37,2% укупног пољопривредног земљишта обухватају ливаде и пашњаци.

³ Стратегија одрживог развоја општине Гаџин Хан 2012 – 2022., Општина Гаџин Хан

3.3. Културно-историјско наслеђе

Најстарија насеља у југоисточној Србији потичу из млађег каменог доба - неолита. Пронађено је више предмета из периода Енолита (камене секире) у селима Краставчу, Гркињи, доњем Барбешу и Горњарм Барбешу. Ови предмети поклоњени су Народном музеју у Нишу.

Из периода бронзаног доба пронађена је камена секира - келт који се чува у Народном музеју у Београду. Бронзани келт је пронађен у близини цркве Св. Николе 1885. године.

По завршетку Медијана групе негде у XIII или XII веку пре н.е. настаје једна велика епоха која траје све до римског освајања, а због употребе гвозђа назива се гвоздено доба. Из овог периода у селу Великом Крчмиру откривена је наруквица од бронзе.

У Античко доба данашња област Запања улазила је у састав римске провинције Горње Мезије коју су у току II века наше ере на територији Србије основали Римљани.

У Наису и његовом подручју после тзв. дарданског рата из 75-73 године пре н. е. почела је да се шири Римска власт. Римску војску у овом рату водио је гај Скрибоније Курион. Крајем II века н.е. Ниш је добио статус муниципија, тј. статус који обезбеђује одређена права самосталности и самоуправе са означеном територијом. Средином III века н.е. у околини Ниша заустављено је продирање Гота и тиме омогућен Римски развој овог подручја.

После победе над Готима, формиране су нове провинције. Подручје данашњег Запања припало је провинцији Дакије (Дацио Медитеранеа) са Наисус-ом као главним градом. Овом провинцијом води и главни пут између истока и запада којом пролазе војске (Виа Милитарис - војни пут), али се њоме одвија жива трговина и саобраћај. Виа Милитарис пролази поред територије Запања.

На основу археолошког материјала са подручја Запања (који је доста оскудан) и на основу остатка непокретних објеката може се закључити да су одређена места у Запању насељена у Римском периоду (Копривница, Марина Кутина, Калетинац, Драговље, Велики Крчмир и др.). Такође постоје претпоставке да је долином Кутинске реке пролазио један римски пут Виминациум - Сердица и водио за Пауталиу (данашњи Ћустендил).

У селу Овсињинац пронађена је надгробна плоча од кречњака сиве боје која управо потиче из античког периода. Надгробна плоча откривена је на брежуљку где су биле видљиве зидине неке Римске грађевине. Плоча је сада у лапидаријуму музеја у Нишу. Овај споменик потиче вероватно из друге половине III века. На споменику се спомиње Аурелиус Тато. Он је староседелац, вероватно Илир који је римско грађанско право добио после 212 године.

У селу Копривница пронађен је жртвеник (Вотина ара) такође из античког периода од кречњака, висине 0.50 м, ширине 0.44 м без профилације и украса, грубо обрађен. На бочним странама има пластично представљене животињске

главе, лево воловску, а десно овнујску главу. То су симболи жртви које се обично приносе врховном римском богу Јупитеру.

Споменик је откривен 1922. године у Копривници, у једној од двеју грађевина са апсидом које су откопане на сеоском гробљу. Овај жртвеник се налази у Епиграфској збирци Народног музеја у Нишу.

Споменик је подигао Ателиус Маринус који је досељеник у овој области. Ателиус је нецарско име које је веома ретко у Горњој Мезији.

У селу Тасковићи пронађена је бронзана статуета ратника и бронзана статуа Јупитера. Бронзана статуета ратника висине је 7cm и налази се у Античкој збирци Народног музеја у Нишу. Статуету представља брадати мушкарац, у оклопу, са високом капом на глави.

Остаци римске тврђаве се налазе изнад села Ћелије, за коју се претпоставља да је била повезана подземним тунелима све до села Миљковац.

На територији Запања постоји још локалитета и то: Гаџин Хан, Горње Драговље, Гркиња, Горњи Барбеш, у околини манастира Св. Никола у селу Миљковац, Марина Кутина итд. На овим локалитетима откривени су остаци римских грађевина, кастела, опере римског формата, остаци скаларног објекта - базилике и итд.

У средњовековном периоду значајан моменат за насеобински развој Запања био је измештање Виа Милитариса, чија је првобитна средњовековна траса од Ниша водила долином Кутинске реке – кроз данашња насеља Прва Кутина, Лазарево Село, Тасковићи и Гаџин Хан, Суву планину је прелазила преко Змијине ливаде и развођем Црвене и Јелашничке реке ишла ка Белој Паланци (Зиројевић О., 1970). Цариградски друм је водио овом трасом до краја XV или почетка XVI века, од када је у употреби био друм долином Јелашничке реке Гаџин Хан се у писаним документима не помиње до ослобођења од Турака (1878), али је евидентно да је насеље постојало у време турске окупације, под називом Кутина, с тим што је немогуће прецизније утврдити време његовог оснивања.

Интензиван свеукупни развој Кутине након ослобођења од Турака утицао је на њено прерастање у гравитациони центар Запања. Овај период окарактерисан је порастом функционалног капацитета – развијају се административно-управна, занатска, трговинска, саобраћајна и културно-просветна функција.

После Другог светског рата присутне су демографске (повећање популационе величине насеља, промена демографских структура и др.), физиономске (територијално ширење насеља, промена намена површина и др.) и функционалне промене (пораст функционалног капацитета, убрзан развој старих и појава нових функција и др.).

Прерастање Гаџиног Хана у гравитациони центар Запања имао је за последицу, између осталог, досељавање становништва, током савременог периода, већином из сеоских насеља Запања.

Данас је општина Гаџин Хан суочена са депопулацијом становништва (погледати поглавље 3.6.2).

Културно наслеђе општине Гаџин Хан данас чине цркве, воденице, али и манифестације посвећене песнику Бранку Миљковићу, као и оне посвећене традицији овог краја, стари занати и друго.

Црква Вазнесења - Велики Крчимир

У области Горњег Заплања, у Великом Крчимиру, уз високу куполну цркву из 1937. године стоји старија скромна богомоља посвећена Христовом Вазнесењу. Једнобродна грађевина са полукружном апсидом и карактеристичним, благо истуреним луковима на попречним фасадама, зидана је крупним квадерима сиге у кречном малтеру и покривена двосливним кровом. Фрагменти живописа из 1629. сачувани су у источном делу цркве. Мада је тешко установити првобитни програм, на основу префињеног и сигурног цртежа, хармоничних композиција и сведеног колорита, може се рећи да га је извео даровити сликар. Други зограф скромнијег талента осликао је западну фасаду. Накнадним интервенцијама 1838. и 1899. президан је трем, отворена јужна врата и проширени прозори, а нови иконостас померен ка западу.

Слика 3. Црква Вазнесења - Велики Крчимир

Поред цркве Св. Вазнесења у Великом Крчимиру која се налази на листи непокретних културних добара Р Србије као Непокретно културно добро од великог значаја, на листи непокретних културних добара Републике Србије налазе се и црква Св. Николе у Доњем Драговљу, цркве Успења свете Богородице у Гркињи, као и црква Св. Илије у Јагличију.

Народна библиотека „Бранко Миљковић“, Гаџин Хан

Формирана је спајањем Општинске библиотеке „Бранко Миљковић“ и Дома културе „Бранко Миљковић“. Осим активности у области културе, примарна делатност Народне библиотеке је библиотечка. Располаже књижним фондом од преко 25.000 књига, а њени корисници углавном су ученици основне и средњих школа, као и велики број младих.

Народна библиотека у сарадњи са Општином И месним заједницама, организује већи број културних манифестација. Међу најзначајније спадају „Миљковићеве поетске свечаности“, „Југословенска колонија ликовних аматера – 17 воденица“, „Заплањски дани“ у Доњем Душнику, „Јужноморавски дани црног лука“ у Заплањској Топоници.

Народна библиотека располаже функционалном салом капацитета до 400 места која пружа адекватне услове за одржавање концерата, позоришних представа мањег обима, мађионичарских представа, јавних скупова, као и биоскопских представа, с обзиром да поседује професионалну биоскопску апаратуру и платно. У склопу објекта, поседује и кафе бар, који је погодан за припрему освежења у току одржавања наведених догађаја. (Извор : Општина Гаџин Хан)

Слика 4. Библиотека Гаџин Хан са салом за пројекције, представе и др. ТО Гаџин Хан

Заплањске воденице поточаре

Воденице потичу из 18. века и представљају једну од највећих атракција на територији општине Гаџин Хан. Налазе се између села Доњи и Горњи Душник. На два до три километра уз заплањску речицу Горњодушничко врело, налази се 17 старих воденица поточара. Већина воденица је стара и преко 300 година. Нажалост прилично су оронеле и зарасле у коров, а само три повремено покрећу точак и мељу кукуруз и пшеницу, као некад давно. Заштита воденица је у току. Постоји могућност обнове девет воденица и стављање у намену туристичке атракције.

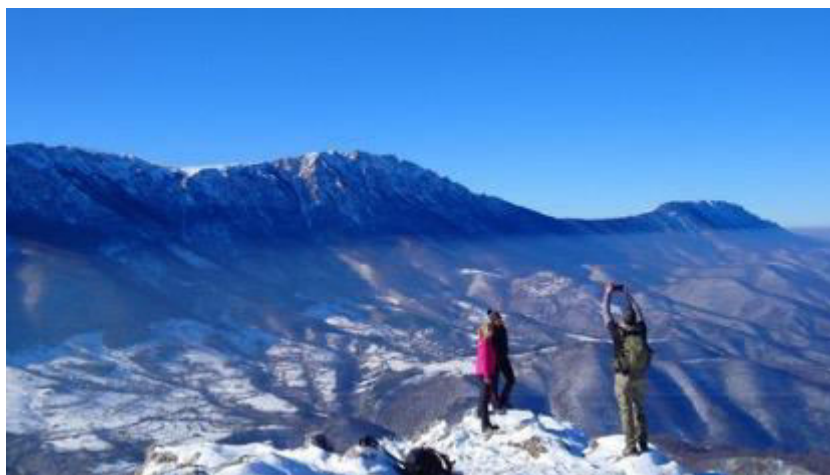

Слика 5. Заплањске воденице, ТО Гаџин Хан

3.4. Природни ресурси и наслеђе

Специјални резерват природе „Сува планина“ налази се на територији општине Нишка Бања, Гаџин Хан и Бела Паланка. Део подручја Суве планине у југоисточној Србији, стављен је под заштиту као **Специјални резерват природе „Сува планина“, I категорије** и као подручје је од међународног и националног, односно изузетног значаја, а управљање се остварује преко Шумског газдинства „Ниш“ из Ниша.

Слика 6. Сува Планина, ТО Гаџин Хан

Положај Суве планине је у средишту Балканског полуострва, на граници између источне и западне мезијске провинције. Разуђеност терена, надморска висина и историјски развој флоре и вегетације, утицали су битно на флористички и вегетацијски диверзитет Суве планине. Највиши врхови Суве планине су: **Трем** (1.810 м), Ђорђина чука (1.735 м), Големо Стражиште (1.714 м), Литица (1.683 м), Дебелац (1.671 м), Соколов камен (1.523 м) и Мосор (984 м).⁴

Облик јој подсећа на џиновску потковицу с подужим кљуном. На свом северозападном крају, она се расклапа у два крака који и чине тај потковички облик. Трем као највиши врх Суве планине уједно је и најпосећенији планински врх у Србији који годишње посети неколико хиљада планинара и заљубљеника у природу. У подножју планине доминирају села Горњи и Доњи Душник, права **ваздушна бања** на регионалном путу.

Планине	Надморска висина	Највиши врх
Селичевица	350m па до 902m	Ибровица
Бабичка Гора	300 м па до 1057 м	Крива Бука
Сува Планина	Од 1810 м	Трем

Табела 2. Највиши планински врхови Запања

⁴Јавно прдузеће „Србијашуме“, <https://srbijasume.rs/zasticena-podrucja/pregled-zasticenih-podrucja/specijalni-rezervati-prirode/>

Селичевица је шумовита планина које се налази између села Гаџиног Хана, Дољевца и Ниша. Ова планина је обрасла шумом у којима преовладава храст, буква, леска и друго др. До врха Ибровица може се доћи из села Гркиња, Горњег Барбеша, Виландрице и Тасковића. Редовно се организују успони планинара и љубитеља природе, као и едукације намењене деци. Један од програма који се изводи на овој планини значајној за развој туризма Гаџиног Хана је и возња џиповима 4x4, а на планини се налази објект у власништву „Србијашуме“ који се може бити део туристичке понуде за туризам специјалних интереса лов, сакупљање печурака и лековитог биља.

Још једна природна атракција је и планина Бабичка гора које се простира само малим североисточним и северним делом преко територије Запања. На подручју Запања њени огранци допиру до Кутинске реке на североистоку, а на северу до долине Барбешке реке. На западној страни Бабичка гора се спушта у Лесковачко Поморавље, а са југа ову планину од Чемерника јасно одваја Власина и Лужница. Једино огранци Бабичке горе код доњег Драговља допиру до огранака Суве планине, мада и у том делу Кутинска река дели ове планине.

Излетиште Ропот добило је име по истоименој реци која представља редак природни феномен. Ова река формира прелепе каскаде, слапове и мање водопаде. У близини корита реке налази се неколико мањих јама и поткапина.

3.5. Флора и фауна

На подручју Суве планине, регистровано је 58 врста лишајева из 39 родова. Досадашња истраживања показала су изузетан диверзитет ентомофауне Суве планине – 259 утврђених таксона, а у фауни дневних лептира 112 врста. Као типично планинско станиште, Суву планину карактерише и присуство великог броја врста птица. До сада је евидентирано 139 врста птица, од тога 129 гнездарица. Реке подножја Суве планине богате су аутохтоним врстама риба (поточна пастрмка, поточна мрена, кркуша, клен и др.). Од укупног броја врста које насељавају Србију, на Сувој планини је регистровано 43% врста водоземаца и 63% врста гмизаваца. Нарочито је велико богатство у класи Рептилиа, где је од 22 врсте гмизаваца регистрованих у Србији, 13 врста односно више од 63% забележено на Сувој планини.

Шумско богатство је релативно велико, 11.691 ха (33,4% територије). Превладавају цер и буква. Површина обрасле шумске површине у општини укупно зноси 8806 ха. Индивидуални сектор располаже са 60% шума, посечена дрвна маса годишње износи 1700 м³.

На територији општине Гаџин Хан постоји велики број различитих врста печурака и зачинског биља. Најзаступљеније су печурке у дестинацији: вргањ (више врста), лисичарка, буковача, медањак, оморица, сунчаница, шампињон,

рударска, рујница и др. Најзаступљеније врсте лековитог биља су: кантарион, хајдучка трава, подубица, вранилова трава (дивљи оригано), ивањско цвеће, кадуља (жалфија), кичица, камилица, маслчак, матичњак, сремуж, гавез, слез бели и црни, здравац, дрен, шипак, трњина, глог, зова, ружа, итд. Постоји и веома ретка врста линцуре која је веома ретка и расте на Сувој планини, као и Госпина папучица (лт. Циприпедиум џалцеолус) која је европска врста дивље орхидеје и у Србији расте само на Сувој планини.

Слика 7. Флора суве планине, ТО Гаџин Хан

Фауна сисара Суве планине, на основу броја заступљених врста (26 врста), њиховог просторног распореда и улоге у функционисању екосистема, представља значајан сегмент природних вредности Србије. У фауни сисара Суве планине посебно се истичу Цхиономус нивалис (снежна волухарица), Муохус Муохус глис (велики сиви пух) и Фелих Фелис силвестрис (дивља мачка).

Ово подручје има статус важне орнитолошка територије и станиште биодиверзитета (ИБА-Импортант Бирд анд Биодиверситу Ареа). Постоје локалитети јако угрожених врста као на пример јаребице камењарке (Алеторис граеца), сивог сокола (фалцо пелегринус), суруг орла (Аквила цхрусаетос), жутокљуна галица (Пуррхоцорах грацулус) већи део станишта је на Сувој планини и налази се у специјалном резервату природе. Од дивљачи највише су заступљене дивље свиње, срнећа дивљач, вук, лисица, шакал, јазавац, куна белица, куна златица, зец, видра, дивља мачка, итд. На пашњацима Суве планине слободно се крећу 200 коња и 800 крава који се слободно крећу планином без пастира и тако чине посебну атракцију за време шетњи и планинарења.

Слика 8. Сури орао (*Aquila_chrysaetos*), КАС

Сува планина изузетно добро станиште за дивокозу и 2017. покренут је пројекат реинтродукције дивокозе на Сувој планини за који је урађена студија изводљивости. Такође није реткост видети на Сувој планини и Белоглавог супа, па би се самим тим могло направити и једно хранилиште за Белоглавог супа са чеком – осматрачницом за праћење свих врста као птица грабљивица тако и осталих врста предатора.⁵

⁵ Ловачко удружење Заплање, избор стручна служба ЛУ „Заплање“

3.6 . Привреда и становништво

3.6.1 . Привреда

Према степену развијености јединица локалних самоуправа Општина Гаџин Хан спада у четврту групу чини 46 изразито недовољно развијених јединица локалних самоуправа чији је степен развијености испод 60 % републичког просека.

Према степену развијености девастирана подручја чини 27 јединица локалних самоуправа из четврте групе чији је степен развијености испод 50% републичког просека, и у овој групи се налазио Гаџин Хан до 2014. године⁶

Привреда на територији општине Гаџиног Хана највећи свој развој и експанзију доживела је од 60 година XX века када се развија индустријска функција отварањем предузећа и градњом фабрика које су запошљавале преко 700 радника. У последњих 25 година већина ових предузећа је смањила производњу или знатно смањила број запослених након приватизације.

Данас на територији послују предузећа, ЕЛИД – фабрика каблова и „Ресор“ – фабрика комуналне опреме у којим је запослено 150 радника и које чине окосницу привреде Општине .

Активна привредна друштва и предузетници:⁷

Активна привредна друштва	80	(2020 год.)
Активни предузетници	337	(2020 год.)

Економски развој општине Гаџин Хан првенствено је базиран на развоју МСП и предузетништва у области пољопривреде, туризма и прерађивачке делатности.

Гаџин Хан по подацима о пољопривредним газдинствима закључно са 2018. годином постоји **2.181 пољопривредно газинство**.⁸

Коришћено пољопривредно земљиште:

Оранице и баште 2.362 ха
 Воћнаси 299 ха
 Vinogradi 43 ха
 Ливаде и пашњаци 1.601 ха

Сточни фонд:

⁶ Регионални развој <https://www.regionalnirazvoj.gov.rs/Lat/ShowNARRFolder.aspx?mi=171>

⁷ Агенција за привредне регистре

⁸ Привредна кретања на територији Регионалне привредне коморе Нишавског, Пиротског и Топличког управног округа, Привредна комора Србије, фебруар 2022.
<https://api.pks.rs/storage/assets/Privredna%20kretanja%20RPK%20Nišavskog%20Pirotskog%20i%20Topličkog%20okruga%20-%20februar%202022.pdf>

Говеда 1.226
Свиње 3.575
Овце 2.637
Живина 39.553

За разлику од неких делова Србије где су се отворили озбиљнији инвестициони процеси на пољу пољопривреде и туризма, у Општини Гаџин Хан се није појавио/појавили јаки субјекти с претензијама ширења и развоја значајније пољопривредне, туристичке и/или хотелске структуре.

Интерес постоји само на пољу некретнина, а с обзиром да су земљишта и некретнине још увек јефтине, дошло је до одређених мањих активности, које међутим не могу битије пореметити стабилност тржишта. Према томе, на овом подручју, нема значајнијих малих и средњих предузећа, како у пољопривреди тако и у туризму, који би могли покренути развој овог подручја.

3.6.2. Демографске карактеристике општине

Демографска анализа општине Гаџин Хан обухвата статистичко-демографске податке о броју, размештају и структури становништва. Према подацима Републичког завода за статистику, на основу пописа становништва из 2011. године, у општини Гаџин Хан живи 8.357 становника. У поређењу са претходним пописом становништва из 2002.године, уочљив је тренд депопулације, јер се број становника смањило за 2.310 становника, за више од 25%. Ако се сагледа дужи период, подаци су више него забрињавајући. Тако у односу на попис из 1991. године број становника се смањило за 4.633, а у односу на попис из 1981 године за 7.924 становника, готово за половину.

Тренд депопулизације се наставља и у наредној табели приказана је даља промена броја становника у Региону јужне и источне Србије, као и у Гаџинском Хану.

Промена броја становника (%)

	Период	2017	2018	2019	2020	2021
Промена броја становника (стопа)	Регион јужне и источне Србије	-10.0	-10.0	-9.9	-12.3	-15.3
	Гаџин Хан	-29.9	-29.8	-29.0	-21.3	-44.4

Табела 3. Промена броја становника, Извор : РЗС, 2022

Општина Гаџин Хан убраја се у „старе“ општине с обзиром да више од половине становника- 56% припада старосним групама од 50 година и више. Природног прираштаја нема – на 1000 становника износи – 18,7%, док контингент

становништва до 20 година чини свега 15,4% укупног становништва. Читаво сеоско подручје је захваћено јаким миграционим кретањима. У структури насеља само Гаџин Хан има преко 1000 становника, једно насеље између 800 и 1000 становника, 3 насеља 500 – 800, 15 насеља 500 – 200, 6 насеља од 200 – 100 и 8 насеља мање од 100 становника.

Општина Гаџин Хан обухвата 34 насељена места. У наредној табели приказан је број становника по насељеном месту.

Табела 4. Број становника по насељеним местима на територији општине Гаџин Хан

Насељено место	Укупан број становника	Лица у иностранству	Укупан број домаћинстава
1 . Велики Вртоп	218	-	109
2 . Велики Крчимир	333	3	179
3 . Виландрица	148	3	59
4 . Гарџе	39	-	24
5 . Гаџин Хан	1209	23	468
6 . Горње Власе	95	-	59
7 . Горње Драговље	327	3	167
8 . Горњи Барбеш	408	-	190
9 . Горњи Душник	165	4	83
10 . Гркиња	649	6	263

11 . Доње Драговље	391	-	163
12 . Доњи Барбеш	169	-	93
13 . Доњи Душник	517	15	185
14 . Дуга Пољана	25	-	18
15 . Дукат	197	-	76
16 . Јагличје	56	-	37
17 . Калетинац	60	-	33
18 . Копривница	59	-	32
19 . Краставче	98	3	56
20 . Личје	269	-	146
21 . Мали Вртоп	122	-	61
22 . Мали Крчимир	195	-	75
23 . Марина Кутина	300	3	133
24 . Миљковац	35	-	17

25 . Ново Село	25	-	16
26 . Овсињинац	148	-	73
27 . Равна Дубрава	294	3	142
28 . Семче	226	3	103
29 . Сопотница	179	-	78
30 . Тасковићи	297	4	134
31 . Топоница	874	5	256
32 . Ћелије	44	-	25
33 . Чагровац	129	-	70
34 . Шебет	57	-	27
Општина Гаџин Хан	8357	78	3642

Извор : РЗС, попис становника 2011.

Просечна старост мушкараца за општину Гаџин Хан је **50.8** година а код жена је **54.2** година.

У етничкој структури становништва општине Гаџин Хан, Срби су најбројнија заједница са 7.972 или 95,03%, а потом Роми са 260 становника или 3,10% и остали народи са 125 становника, што износи 1,87% у укупном броју становника (8.357) . Детаљнији приказ националне припадности становништва, може се видети у наредној табели:

Становништво за општину Гаџин Хан према националној припадности:

Националност	Бр . становника	Проц.
Срби	7 972	95,03%
Роми	260	3,10%
Неизјашњени и неопредељени	100	1,19%
Непознато	35	0,42%
Хрвати	4	0,05%
Црногорци	3	0,04%
Руси	3	0,04%
Бугари	3	0,04%
Македонци	3	0,04%
Југословени	2	0,02%
Украјинци	1	0,01%
Русини	1	0,01%
Словенци	1	0,01%
Муслимани	1	0,01%

Табела 5, Становништво за општину Гаџин Хан према националној припадности РСЗ, Попис 2011.године

3.6.3. Образовна структура становништва и запошљавање

Демографско -статистички подаци о образовној структури становништва на територији општине Гаџин Хан, старог 15 и више година, према попису из 2011. године, показују да је у укупном броју становника најбројније становништво са средњом стручном спремом, затим са непотпуним основним образовањем (ИВ-ВИИ разреда основне школе, следе са основним образовањем, потом са вишим и високим образовањем, док је без школе 8,2% становништва, а 0,2% становништва је непознатог образовања.

Укупно	Без школске спреме	Непотпуно основно образовање	Основно образовање	Средње образовање	Више образовање	Високо образовање	Непознато
32.779	670	2.072	1.865	2.696	190	130	24

Табела 6. Становништво старо 15 и више година, према школској спреми, у општини Гаџин Хан, по попису 2011. године, РСЗ, Попис 2011. године

Образовна структура је изузетно лоша (19%неписмених) те је неопходно је подстицати перманентно образовање становништва (разни облици школовања током живота).

Одлив становништва и слаб природни прираштај допринео је и смањењу броја ученика. Захваљујући томе постојеће две школе интегрисане су у јединствену, која у свом саставу има још четири осморазредне школске јединице (Горњи Барбеш, Доњи Душник, Личје, Велики Крчимир), и још четрнаест четвороразредних (Тасковићи, Марина Кутина, Гркиња, Заплањска Топоница, Дукат, Доње Драговље, Равна Дубрава, Мали Крчимир, Семче, Велики Вртоп), која као таква и данас егзистира. 1993 . године број осморазредних школских јединица повећан је за још једну. У Топоници изграђена је нова школа за ученике од првог до осмог разреда. Број четвороразредних школских јединица такође је повећан за једну и то у Малом Вртопу, за ученике од првог до четвртог разреда. Највећи број школа, нарочито подручних одељења, према опреми и комуналној опремљености на граници је минималног стандарда (лоше стање или непостојање физкултурне сале и друге опреме). На територији општине Гаџин Хан не постоји специјална школа за децу ометену у развоју, као и дневни боравак за хендикепирану децу.

Према тренутном броју ученика у осмом разреду свих основних школа на територији општине број будућих средњошколаца ће бити мањи од тренутног, такође се примећује смањење у будућим генерацијама. Због непостојања средње школе у Гаџин Хану целокупна популација младих уписује средњу школу ван локалне средине.

Као индикатори социо-економске структуре становништва могу се узети економска активност и делатност становништва.

Критична маса активног становништва износи 64%, учешће пољопривредног становништва у односу на укупно становништво 45,7% (3 пута више од републичког просека), док његов активни део достиже 88,6%. Незапослено је 1252 лица од тога 620 жена, неписменог становништва је 19%. Пољопривредно земљиште је најобимнији ресурс, простире се на 18373 хектара (56,5% укупне површине). Оранице и баште простиру се на 53% пољопривредног земљишта, воћњаци заузимају 7,2%, виногради 2,6%, ливаде 10%, пашњаци 27,2%. Индивидуални сектор располаже са 84% укупног пољопривредног земљишта (Извор: Општина Гаџин Хан)

Мештани села Мали Крчимир, једни се на овом делу планине, поред пољопривреде масовније баве и печењем креча у пољским кречанама, док је у осталим селима Заплања она у изумирању. У 2014. години највише кречних пећи регистровано је у Малом Крчимиру, десет, по две су остале у Сопотинцима и Горњем Душнику, док су у Ћелијама, Миљковцу и Доњем Душнику преживеле тек по једна.

Однедавно мештани села Горњи Душник баве се рибарством у првом установљеном рибњаку за узгој пастрмке.

Терцијални сектор привреде је слабо развијен (трговина, угоститељство, туризам и саобраћај) .

Као посебна грана пољопривреде која у последње време све више добија на значају на подручју Суве планине, а у складу са режимима заштите животне средине и здравља је сакупљање лековитог биља (Камилица, мајчина душица, Кантарион, Хајдучка трава И друго).

С обзиром на очувану животну средину, Сува планина је погодна за органску пољопривредну производњу и одрживи, одговорни туризам.

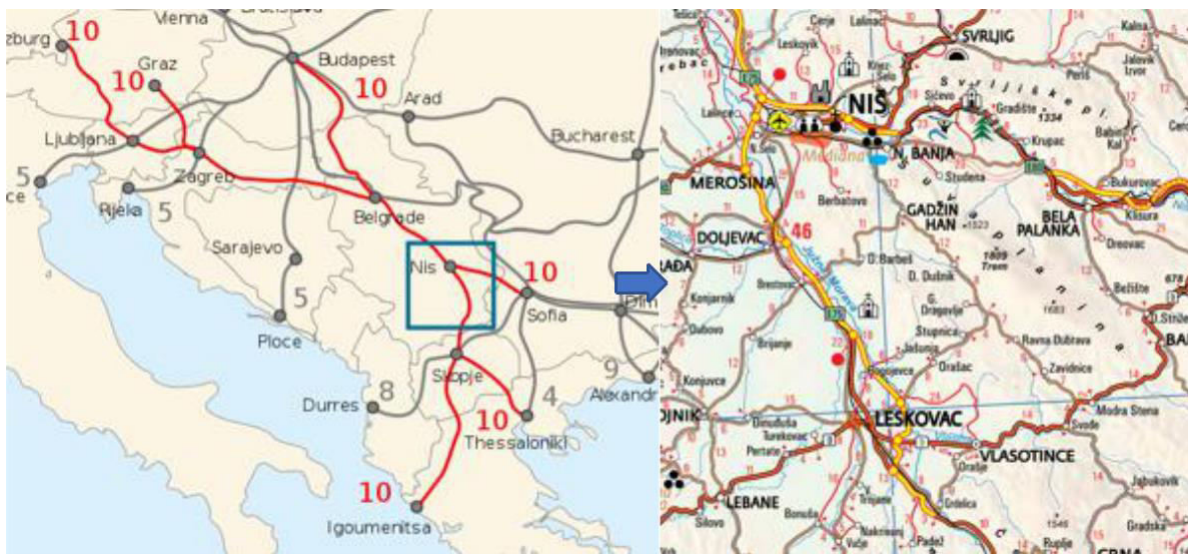
Основни проблем је недостатак адекватно квалификоване радне снаге, као и перманентно смањивање радно способног становништва.

4 . АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА РАЗВОЈА ТУРИЗМА ГАЦИНОГ ХАНА

4.1 . Саобраћајна инфраструктура и приступачност региона

Међународни пут Е-75/Коридор 10, који делом пролази кроз Србију, спада у значајније Европске путне правце. Он је сврстан у ТЕМ путеве (Транс Европеан Моторваус), који за један од циљева, имају повезивање хладних и топлих мора Европе што даје велики потенцијал за **транзитни и кампинг туризам**.

Слика 9. Коридор 10 и локација Општине Гаџин Хан, Википедиа и ТОС
Мапа Србије⁹

Главна саобраћајница долази из правца Београда до северне границе Ниша, одакле се рачва ка југу долином Јужне Мораве и Вардара и води ка Солуну и Атини (Е-75) и истоку долином Нишаве и Марице према Софији, Истанбулу и даље ка Блиском и средњем истоку (Е-80). Правац који од Ниша води на запад ка Топлици (граница са Црном Гором) повезује будуће аутопутеве Београд – Јужни Јадран и Ђердап – Зајечар - Ниш.

Аеодром Константин Велики Ниш представља другу највећу ваздушну луку у Србији и значајан предуслов за долазак страних гостију у Србију. Компаније Air Serbia (ЈУ / АСЛ), Wizz Air (W6 / W33) и Ryanair (ФР / РУР) повезују Ниш са дестинацијама (Базел, Франкфурт, Истанбул, Дортмунд, Малме, Малта, Меминген, Милано, Стокхолм, Љубљана, Беч, Келн, Београд и сезонски летови до Атине, Крфа и Тивта). Број путника у току 2019. који су користили авион као превозно средство износи је **422.255**, а евидентано повећање више од 10 пута у 2022. години за прва четири месеца. Посебан потенцијал представља

⁹https://sr.wikipedia.org/wiki/Pan-evropski_koridor_10#/medija/Datoteka:Pan-European_corridor_X.svg

повезивање Ниша са Истанбулом, број туриста који из Турске долазе у Србију уобичајено заузима првих пет позиције по статистици.

GODINA	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	04/2021	04/2022	PROMENA(%)
Broj putnika	1335	36258	124917	331582	351581	422255	154233	146296	7362	84840	1052,4% ↑
Broj aviona	271	526	722	1477	1417	1967	1011	1040	134	526	292,53% ↑

Табела 7. Број путника и авиона 2014 до април 2022. Аеродром Константин Велики, Ниш

Анализом тренутног стања саобраћаја Гаџиног Хана утврђено је следеће:

Друмски саобраћај се ослања на аутобуске линије од и према Нишу. Треба нагласити да је удаљеност Гаџиног Хана од Ниша до 20km

Аутобуска станица се налази на адреси Вука Караџића 42.

Тренутно постоји радним данима 7 полазака аутобуса из Ниша ка Доњем Душнику, викендом је број полазака знатно мањи и зависи од сезоне.

Паркирна места задовољавају будућу туристичку тражњу.

Друмска инфраструктура је задовољавајућа, иако су потребна знатна унапређења, као што су успостављање бицикличких стаза, означавање и друго. Бицикличке стазе нису изграђене и не постоји бицикличка сигнализација, а евидентан је већи број рекреативних бициклиста из Ниша који викендом долазе на дестинацију Гаџин Хан.

Железнички саобраћај се такође ослања на Ниш, кроз Гаџин Хан не пролази пруга.

4.2 . Анализа просторно-планских докумената

На основу Закона о планирању и изградњи општина Гаџин Хан доноси следеће планове, односно документа:

- План детаљне регулације радне зоне „Север“ у Гаџином Хану
- План детаљне регулације Индустијска зона Југ (урађен нацрт документа)
- План детаљне регулације Индустијска зона Топоница (урађен нацрт документа)
- Просторни план општине Гаџин Хан
- План генералне регулације насеља Гаџин Хан

- План детаљне регулације пречишћавања отпадних вода насеља Гаџин Хан, Марина Кутина, Гркиња и Тасковићи
- План детаљне регулације пречишћавања отпадних вода насеља Горњи и Доњи Душник

Израду планова детаљне регулације финансира Европска унија, Влада Швајцарске и Влада Републике Србије преко програма Европски ПРОГРЕС.

Општина Гаџин Хан усвојила је низ стратешких докумената:

- Локални акциони план запошљавања 2022 (2021-2023)
- Стратегија за унапређење положаја избеглих, интерно расељених лица и повратника по Споразуму о реадмисији у Општини Гаџин Хан 2020-2025. године
- Стратегије развоја микро, малих и средњих предузећа и предузетништва у Општини Гаџин Хан за период 2020-2025. године
- Стратегија за социјално укључивање Рома у Општини Гаџин Хан 2019-2025
- СТРАТЕГИЈА ЗА МЛАДЕ ОПШТИНЕ ГАЏИН ХАН 2020-2025
- Стратегија одрживог развоја општине Гаџин Хан 2012-2022
- Стратегија развоја пољопривреде општине Гаџин Хан за период 2018-2023 година

У стратешкој документацији Општине евидентирана је и Стратегија развоја туризма општине Гаџин Хан за период од 2015 до 2020. године. Уочено је да је неопходна израда Програма развоја туризма општине Гаџин Хан, као и усклађивање документа у складу са Законом и Уредбом о начину израде Програма развоја туризма у Републици Србији.

4.3 . Мапирање стејкхолдера

Мапирање стејкхолдера је део проактивног приступа у развоју стратегије са дугорочним ефектима, који обезбеђују успешне пословне резултате. У процесу идентификације стејкхолдера потребно је узети у обзир важност коју они имају, јер немају сви исту моћ или заинтересованост, али сви морају бити узети у обзир и са свима мора бити успостављен одговарајући однос. Поједини стејкхолдери директно утичу на пословни успех, док је код других тај утицај индиректан или мањи.

Овај процес је веома динамичан и представља изазов који је потребно континуирано спроводити с обзиром на чињеницу да се током времена утицаји идентификованих стејкхолдера могу мењати, нпр. због нових партнерстава, променама у личним и новим правцима и слично. Такође, неки стејкхолдери

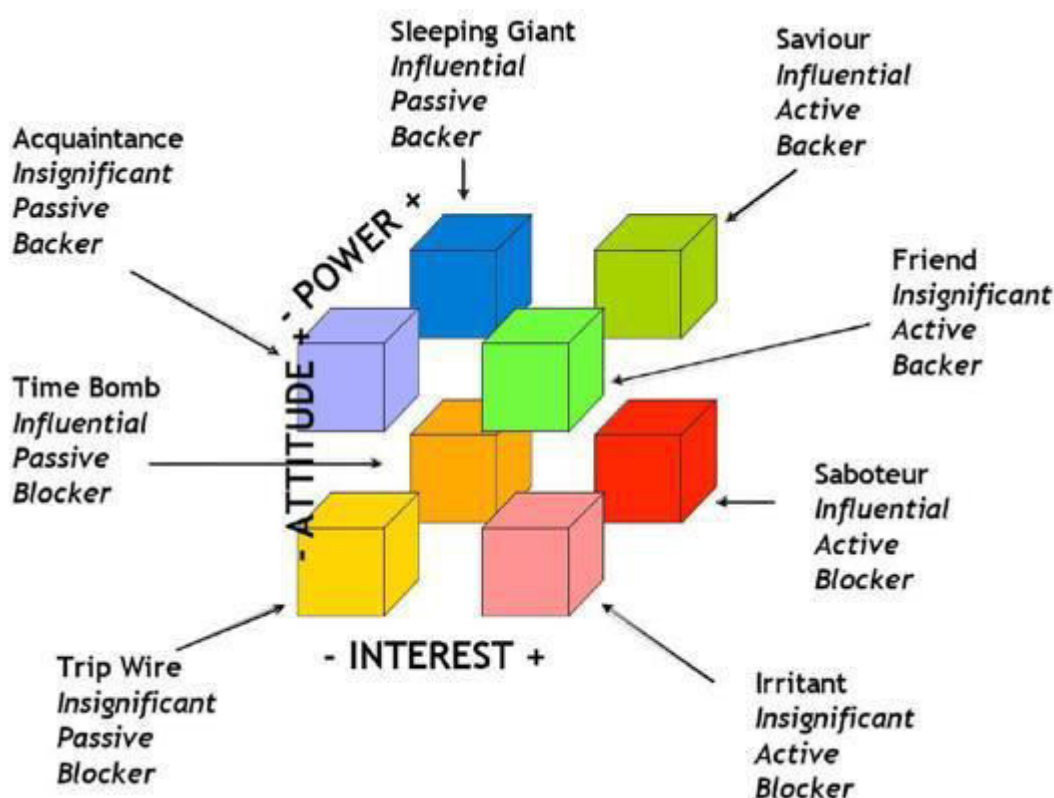

појединачно немају велику моћ и интересе, али у партнерству са другим стејкхолдерима то могу остварити.

Урађена је оцена стејкхолдера у три димензије, а то су:

- Снага /моћ - (1-веома ниска, 2-слаба, 3-средња, 4-значајна, 5-велика).
- Заинтересованост – колико је активан (1-веома ниска, 2-слаба, 3-средња, 4-значајна, 5-велика).
- Подршка /отпор (-2: велики противник, -1: кочи, 0: неутралан, 1: даје подршку, 2: активно заговара идеју).

Графичка интерпретација ове тродимензионалне мапе дата је на следећој слици.

Графикон 1. Мареј -Вебстер – Симон-ов 3D модел мапирања стејкхолдера), „Муррау -Вебстер & Симон“ (2007)

У следећој табели приказане су категорије стејкхолдера сходно позиционирању у горе приказаној тродимензионалној мапи. У зависности од карактеристика које их по основу претходно приказане три димензије лоцирају у мапи, са становишта пројекта који се разматра, стејкхолдери имају одређене улоге и сходно

карактеристикама и улогама, захтевају различити приступ у спровођењу пројекта (нпр. развоја туризма генерално, развоја одређеног туристичког пројекта, увођења неке иновације, промене организације туризма, промене система управљања туристичким развојем итд.).

Листа стејкхолдера

Идентификација стејкхолдера Интерес(основне информације)	Интерес/Снага-моћ	Подршка/отпор
1. Министарство трговине, туризма И телекомуникације	Валоризација туристичких добара. Повећање броја посетилаца. Одрживи развој туризма. Оцена интереса: 5 Као креатори јавних политика имају утицај који може да се одржи креирањем и спровођењем туристичке политике, мерама подршке, учешћем у радним телима. Оцена утицаја: 5	Законска регулативе Финансијска подршка кроз субвенције и друга давања. Учешћем у радним телима за унапређење и развој туристичких добара. Степен подршке: 2 (активно заговара идеју)
2. Министарство за културу	Валоризација културног добра, Унапређење заштите културних добара Успостављање одрживог система управљања културним добрима Оцена интереса: 4 Оцена утицаја: 5	Законска регулативе Финансијска подршка кроз субвенције и друга давања. Учешће у радним телима везана за заштиту културних добара. Степен подршке: 1
3. Министарство за бригу о селу	Стратешко сагледавање положаја села и сеоског становништва; предлагање мера и	Стратешко сагледавање положаја села и сеоског становништва; предлагање мера и активности за

	<p>активности за унапређење услова живота и рада на селу; неговање традиције и традиционалног начина живота на селу, ради очувања културно-историјских садржаја сеоских средина, као и друге послове одређене законом.</p> <p>Оцена интереса: 3 Оцена утицаја: 4</p>	<p>унапређење услова живота и рада на селу; неговање традиције и традиционалног начина живота на селу, ради очувања културно-историјских садржаја сеоских средина, као и друге послове одређене законом.</p> <p>Степен подршке: 1</p>
<p>4. Министарство за пољопривреду, водопривреду и шумарство</p>	<p>Стратегију и политику развоја пољопривреде и прехранбене индустрије; анализу производње и тржишта пољопривредних производа; мере подстицаја за унапређење пољопривредне производње, рурални развој и друго</p> <p>Оцена интереса: 4 Оцена утицаја: 4</p>	<p>Пружање мера подршке и друге послове у складу са надлежностима министарства</p> <p>Степен подршке: 1</p>
<p>5. Завод за заштиту природе Србије</p> <p>Делатност из домена: Рада на очувању биодиверзитета и геодиверзитета као полазне основе за очување и унапређење угрожених и ретких врста и објеката геонаслеђа.</p> <p>Праћење стања и оцена угрожености објеката геонаслеђа, дивљих врста и њихових станишта, станишних</p>	<p>Водећа улога у заштити и очувању природе, али и едукацији и пропорцији природних вредности.</p> <p>Оцена интереса: 4 Оцена утицаја: 5</p>	<p>Пружање подршке у очувању Природног резервата Сува планина, подизању свести о значају овог заштићеног подручја, промоција заштићеног подручја.</p> <p>Степен подршке: 1</p>

<p>типова, екосистема, еколошки значајних подручја и еколошких коридора еколошке мреже Републике Србије и заштићених подручја. Издавање услова заштите природе и мера заштите природе и природних вредности у поступку израде пројектне документације, просторних и урбанистичких планова, основа (шумских, ловних, риболовних, водопривредних и др.), програма и стратегија и друго.</p>		
<p>6. Републички завод за заштиту споменика културе</p> <p>Делатност: Остваривање увида у стање непокретних културних добара од изузетног и културних добара од великог значаја и предузимање мера у вези са њиховом заштитом и коришћењем; пружање стручне помоћи и унапређивање рада на заштити културних добара, старање о заштити културних добара од изузетног значаја и друго.</p>	<p>Водећа улога у заштити културног добра</p> <p>Оцена интереса: 3</p> <p>Заштита , чување и одржавање културних добара.</p> <p>Оцена утицаја: 5</p>	<p>На подручју општине нема заштићених објеката од изузетног значаја, самим тим интересовање не постоји. Постоје локалитети који нису у довољној мери истражени, а предмети који су пронађени на тим локалитетима похрањени су у музејима, пре свих у музеј у Нишу.</p> <p>Степен подршке: 0</p>

<p>7. Општина Гаџин Хан</p> <p>(Председник општине, председник скупштине општине, чланови општинског већа, као и чланови општинских служби)</p>	<p>Утицај економског развоја дестинације (регије) на квалитет живота становника. Одрживо управљање посетиоцима, утицај развоја туристичке посете на заштиту животне средине. Развој руралних подручја, валоризација пољопривредних производа и диверсификација примене истих. Утицај се огледа у спровођењу политика везаних за делатност. Пружање мера подршке. Учешће у радним телима.</p> <p>Оцена интереса: 5 Оцена утицаја: 5</p>	<p>Законска регулативе, Финансијска подршка код субвенција и других давања, координација учесника у туристичкој понуди и друго</p> <p>Степен подршке: 2</p>
<p>8. Јавно предузеће Дирекција</p> <p>Делатност чини: Одржавање путева, одржавање зеленила, брига о исправности вода и друго у складу са надлежностима предузећа.</p>	<p>Одржавање путева, чишћење улица, паркиралишта, коловоза, тротоара, бициклистичких стаза, прелаза, јавних дечјих игралишта, стајалишта у јавном саобраћају и друго. Одржив систем управљања отпадом, одржавање водоводне мреже и уређење изворишта воде, постављање дечијих игралишта и друго</p> <p>Оцена интереса: 4</p>	<p>Правовремено уклањање отпада - позитиван имиџ уређеног простора</p> <p>Степен подршке: 1</p>

	Одржавање чистоће и других сегмената из делатности Оцена утицаја: 4	
9. Туристичка организација Србије	<p>Промовисање туристичке понуде и успостављање имиџа Србије као атрактивне туристичке дестинације;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Представљање туристичке понуде на специјализованим домаћим и међународним сајмовима; - Представљање туристичке понуде представницима водећих светских медија и турооператорима и друго из делатности. <p>Повећање броја туриста Одрживи развој туризма. Позитиван имиџ дестинације Оцена интереса: 5 Утицај на креирање имиџа дестинације, учешће у јавним телима. Оцена утицаја: 4</p>	<p>Промоција дестинације, учешће у креирању туристичког производа, учешће у изради и реализацији стратешке документације у туризму дестинације.</p> <p>Степен подршке: 1</p>
10. Туристичка организација Ниш (јавни сектор) Основана за: промовисање туристичке понуде и успостављање имиџа, организовање манифестација које би задовољиле	<p>Повећање броја туриста Одрживи развој туризма Позитиван имиџ дестинације Оцена интереса: 4</p> <p>Немају значајан утицај у доношењу одлука. Њихов утицај могао би</p>	<p>Пружање помоћи кроз маркетиншке активности, креирање туристичких производа И стварања услова за прихват И боравак туриста</p> <p>Степен подршке: 1</p>

<p>диверзификоване потребе посетилаца, представљање туристичке понуде на специјализованим домаћим и међународним сајмовима и друго</p>	<p>бити у домену промоције дестинације укрупњавањем.</p> <p>Оцена утицаја: 2</p>	
<p>11. Локална туристичка организација Гаџин Хан (јавни сектор)</p> <p>Основана за: Промовисање туристичке понуде и успостављање имица, организовање манифестација које би задовољиле диверзификоване потребе посетилаца, представљање туристичке понуде на специјализованим домаћим и међународним сајмовима и друго</p>	<p>Повећање броја туриста Одрживи развој туризма Позитиван имиц дестинације Оцена интереса: 5</p> <p>Немају значајан утицај у доношењу одлука, али изузетан у креирању позитивног имица дестинације.</p> <p>Оцена утицаја: 2</p>	<p>Пружање помоћи кроз маркетиншке активности, креирање туристичких производа И стварања услова за прихват И боравак туриста. Координација са пружаоцима услуга у туризму.</p> <p>Степен подршке: 2</p>
<p>12. Туристичке агенције</p>	<p>Повећање броја посетилаца, повећање прихода од туризма. Тренутно не виде дестинацију као такву, па је интерес слабији од оног што би требао да буде. Оцена интереса: 3 Као учесници у туристичкој понуди имају утицај у креирању и пружању квалитетних садржаја, али немају утицај на сам пројекат. Оцена утицаја: 2</p>	<p>Креирањем и дистрибуцијом квалитетних садржаја туристима. Тренутно није успостављена адекватна сарадња са туристичким агенцијама, тако да није висок степен подршке, али постоји изузетан потенцијал за успостављање сарадње.</p> <p>Степен подршке: 0</p>

<p>13. Народна библиотека „Бранко Миљковић“, Гаџин Хан</p> <p>Формирана је спајањем Општинске библиотеке „Бранко Миљковић“ и Дома културе „Бранко Миљковић“.</p>	<p>Промоција културних вредности општине. Повећање броја културних догађаја. Оцена интереса: 4 Као учесници у туристичкој понуди имају утицај у креирању и пружању квалитетних садржаја, али немају утицај на сам пројекат. Оцена утицаја: 2</p>	<p>Подршка се огледа у повећању садржајности и квалитета туристичке понуде.</p> <p>Степен подршке: 1</p>
<p>14. Удружења туристичких водича</p> <p>Окупљају професионалне туристичке водиче. Воде на више светских језика и стоје на располагању домаћим и страним посетиоцима спремни да им на најбоље представе свој град, регију и земљу.</p>	<p>Повећање броја посетилаца. Унапређење интерпретације туристичке понуде. Оцена интереса: 5 Немају нити формалан, нити неформалан утицај на пројекат. Њихов утицај у перспективи може да буде на имиџ дестинације кроз адекватну интерпретацију дестинације. Оцена утицаја: 3</p>	<p>Подршка у креирању позитивног имиџа дестинације кроз интерпретацију туристичке понуде.</p> <p>Степен подршке: 1</p>
<p>15. Произвођачи меда, вина, рукотворина и других типичних производа дестинације Сува планина-Гаџин Хан</p>	<p>Повећање броја посетилаца, повећање промета. Оцена интереса: 5 Немају утицај на доносиоце одлука, али имају утицај у промоцији дестинације и унапређењу туристичке понуде. Оцена утицаја: 2</p>	<p>Креирањем и пружањем квалитетних услуга туристима.</p> <p>Степен подршке: 2</p>
<p>16. Угоститељи (кафеи и ресторани)</p>	<p>Повећање броја посетилаца, повећање промета.</p>	<p>Пружањем квалитетне угоститељске услуге утиче</p>

	Оцена интереса: 5 Као учесници у туристичкој понуди имају утицај на квалитет услуга, али немају утицај на сам пројекат. Оцена утицаја: 2	се на задовољство посетилаца. Степен подршке: 1
17. Организатори фестивала и догађаја (претежно НВО)	Повећање броја посетилаца кроз организацију догађаја, унапређење туристичких садржаја. Оцена интереса: 4 Немају утицај на пројекат, али имају утицај на квалитет садржаја дестинације Оцена утицаја: 2	Унапређењем садржаја фестивала могу да имају позитиван утицај на имиџ дестинације. Степен подршке: 1
18. Пружаоци услуга смештаја у домаћој радиности	Повећање броја туриста, односно ноћења директно утиче на повећање прихода пружаоца услуга смештаја. Оцена интереса: 5 Неформално имају утицај на туристичку понуду, формално немају утицај. Оцена утицаја: 2	Побољшањем квалитета понуде смештајних капацитета . Степен подршке: 1
19. НВО регистроване за очување природе, унапређење културе и туризма, планинарење, очување традиције и друго	Имплементација пројектних и других активности на простору дестинације Оцена интереса: 3 Немају утицај у креирању и доношењу одлука. Оцена утицаја: 1	Уколико спроводе пројектне и друге активности НВО значај утицаја се мери квалитетом спроведених активности. Степен подршке: 1

Табела 8, Листа стејкхолдера, "VTC"

Остали стејкхолдери, који се могу означити као пријатељи, а који доприносе значајно туристичкој понуди:

- Медији
- Хотели , мотели и други облици пружања услуга смештаја
- РАРИС -Регионална агенција за развој источне Србије
- Привредна комора Србије
- Ловачки савез Србије
- ЈП Србија воде
- ЈП Србија шуме
- Месне заједнице
- Републички завод за заштиту природе
- Осигуравајуће куће
- Кампинг асоцијација Србије
- Планинарски савез Србије
- Спортска друштва и клубови екстремних спортова
- Домови здравља
- МУП и други.

4.4 . Анализа постојећег модела управљања туризмом

Управљање туристичком дестинацијом је предуслов за успостављање партнерских односа у циљу заједничке добробити од туризма. У складу са законодавством Р Србије управљач дестинацијом може бити туристичка организација (национална, регионална, локална) или дестинацијска менаџмент организација.

Интереси и циљеви циљних група су слични:

Локалној самоуправи је основни циљ задовољство грађана и континуитет у управљању, привреди повећање профита и квалитета услуге, а локалном становништву повећање квалитета животног стандарда и осећаја припадности и доприноса заједници.

Директни и индиректни управљачи на дестинацији:

У мају 1994. године донет је Закон о туризму Србије, а послови промоције и унапређења туризма су поверени Туристичкој организацији Србије (ТОС). Туристичка организација Србије је Национална организација и представља део државне (републичке) администрације.

Туристичка организација Србије обавља послове:

- Унапређење и промоције туризам
- Координирање активности туристичких организација и других субјеката у туризму
- Истраживање туристичких тржишта
- Обезбеђење пропагандно информативног материјала
- Формирање и развијање туристичко информативног система
- Оснивање и организовање туристичких представништва у иностранству и информативних центара у земљи
- Сарадња са НТО других земаља
- Утврђивање програма постављања туристичке сигнализације
- Утврђивање програма и начина полагања стручног испита за туристичког аниматора и
- Друго.

ТОС промовише Србију као обједињену дестинацију и пружа подршку локалним организацијама у учешћу на сајмовима и другим промотивним догађајима, организује едукације на регионалном нивоу, даје сагласност локалним туристичким организацијама на годишње програме рада и друго.

Локална самоуправа - Општина Гаџин Хан

Локална самоуправа настоји да планском политиком унапреди развој туризма у месту, што се може уочити кроз бројне позитивне примере деловања (мере подршке, инфраструктурни пројекти, стратешка документација и друго), у оквиру оних поља која су директно и индиректно везана за туристичку привреду. Неки од проблема са којима се суочава општина Гаџин Хан, као носилац развојне

политике, јесу недовољно изграђена инфраструктура, недовољна заштита и очување природних и друштвених ресурса, непостојање стандарда квалитета услуга и производа, недостатак смештаја и туристичких пакета, Свакако највећи проблем је депопулација.

Туристичке организација јединица локалне самоуправе

Туристичка организација општине Гаџин Хан основана је одлуком општине у априлу 2008. године. ТОО Гаџин Хан је основана као посебна организација за бављење пословима промоције туризма, очувањем и заштитом туристичких вредности, стварање услова за пријем и боравак туриста.

Делокруг послова:

1. Унапређење и промоција туризма
2. Подстицање програма изградње туристичке инфраструктуре
3. Координирање активности и сарадње између привредних и других субјеката
4. Доношење годишњег програма и плана промотивних активности
5. Обезбеђивање информативно промотивног материјала
6. Прикупљање и објављивање информација
7. Организовање манифестација
8. Формирање туристичко-информативних центара управљача туристичког простора
9. Посредовања у пружању услуга у домаћој радиности и сеоском туристичком домаћинству
10. Израде и реализације домаћих и међународних пројеката из области туризма
11. Припреме и прикупљања података, састављање упитника, анализа и других информација, као и друге активности у складу са законом, оснивачким актом и статутом.

Увидом у Правилник о организацији и систематизацији послова Туристичке организације општине Гаџин Хан, установљено је да организација располаже са 2 стално запослена распоређених у организационе делове:

1. Директор
2. Реализатор активности на пројектима у туризму.

Правилник о организацији и систематизацији послова Туристичке организације општине Гаџин Хан неопходно је усагласити у складу са Уредбом о Каталогу радних места у јавним службама и другим организацијама у јавном сектору ("Сл. гласник РС", бр. 81/2017, 6/2018 и 43/2018). Овом уредбом утврђују се попис радних места, њихови општи/типични описи и захтеви за њихово обављање у јавним службама, у другим јавним службама које је основала Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе, а које су директни или индиректни корисници буџета.

На основу обрађеног Упитника локалне туристичке организације, највише пажње у пословању усмерено је на организацију локалних манифестација, те штампање брошура, док комуникација и дизајн вредности још увек не одговарају праксама модерних дестинација.

Локалне туристичке организације могу имати значајну улогу у унапређењу, развоју и менаџменту туризма дестинације кроз обезбеђење нових, иновативних производа за посетиоце, као и кроз маркетинг кампању преко различитих медија, да би се нагласила култура и подизала репутација дестинације.

У пракси се сусрећемо са највећим процентом локалних туристичких организација које су фокусиране искључиво на промоцију и не баве се креирањем туристичких производа, спровођењем стратегија развоја и слично.

Уочени су следећи основни **недостаци**:

- Лоша техничка оспособљеност
- Слаба координација туристичких субјеката
- Слаба кадровска оспособљеност (језици, начин пружања информација, изглед, рад на пројектима)
- Неуједначеност промотивног материјала (недостатак униформности, квалитет)
- Велика зависност од политичких субјеката

Могућа **решења**:

- Креирање јединствене базе података (онлине боокинг)
- Едукација кадрова у туризму
- Униформисање брошура и сувенира
- Оснивање Дестинацијске менаџмент организације и/или боље умрежавање са већим организацијама (ТО Ниш, ТО Лесковац и друге)

4.5 . Анализа туристичких производа Општине Гаџин Хан

Портфолио туристичких производа дестинације Гаџин Хан креиран је анализом постојећих стратешких документа и маркетиншких планова Србије, Града Ниша и Заплања, а такође, разговором и спровођењем анкета са представницима Општине Гаџин Хан, туристичке организације, као и локалним партнерима (енг. стакхолдерс). На његово дефинисање утицали су постојећи материјални и нематеријални елементи дестинације, као што су природни, културни и ресурси које је створио човек, атракције, објекти, услуге и активности, а такође и саобраћајна инфраструктура, нарочито везана за производе Транзитног и Кампинг туризма.

У следећим табелама приказани су туристички производи дестинације Гаџин Хан са кратким описима и предностима које треба искористити за бржи развој, као и манама које за које треба пронаћи решења описана у мерама и активностима овог документа.

АКТИВНИ И ЕКО ТУРИЗАМ

На територији општине Гаџин Хан налази се Сува планина као део карпатско – балканског масива. Препознатљива је на целом Балкану, по атрактивним планинским врховима и изузетном биодиверзитету – 128 енемдских врста и приближно 1270 врста флоре. Због изгледа и специфичности ову планину називају “Цатена мунди” (копча, ланац или вериге света), што се може користити у маркетиншке сврхе промоције дестинације. Друге мање, али такође интересатне су планине су Селичевица и Бабичка гора.

ПРЕДНОСТИ:

- Специјални резерват природе на 18.176 ха и ИБА подручја за посматрање и проучавање птица.
- Активни (планинарење) туризам нема сезоналности (зимска и летња сезона)
- Постојање планинарских удружења на дестинацији
- Искуство у организацији манифестација (прим. Зимски успон на Трем, „Сува траил“ и др.)
- **Планови општине за уређење брдско-планинских стаза за бициклисте и пешаке**
- Тумачи за природни и еко туризам, посматрање дивљих животиња/флоре (прим. Планинска испаша за 200 коња и 800 крава који се слободно крећу планином).

МАНЕ:

- Недостатак скијалишне инфраструктуре и конкретних планова за развој алпског и нордијског пешачења, инфраструктура за прихват учесника спортских манифестација.

- Атрактивни услови рада и добро обучени запослени.
- Недовољне маркетиншке активности у промоцији спортских манифестација нарочито на страним тржиштима
- Туристичка сигнализација и информативни центар за пружање информација
- Недостатак смештајних капацитета

СЕОСКИ /РУРАЛНИ ТУРИЗАМ

На територији општине Гаџин Хан налазе се села која имају потенцијал за развој сеоског туризма. Путна инфраструктура која представља један од предуслова је добра, међутим у селима има доста напуштених кућа и домаћинстава. Рурални туризам је повезан са здравственим и туризмом прикупљања биља и гљива. Задруга "Заплањски засад" се бави примарно производњом лековитог, зачинског и ароматичног биља и има 15 задругара.

ПРЕДНОСТИ:

- Природне атракције као саставни део руралног туризма
- **Планови општине за уређење бицикличких стаза и повезивања села**
- Велики број старих воденица (потребно сређивање)
- **Нишке бање, Душничко и Сопотничко врело, идеална надморска висина и чист ваздух**
- Гастрономска понуда и производња хране и пића: сир, месо, риба, мед, ракија итд.
- **Сређивање базена и изградња спортско туристичког комплекса Доњи Душник**
- Рамонда сербица, Рамонда натхалиае, лаванда, лековито биље..
- **Просечан животни век локалног становништва највиши у Србији (80 година)**

МАНЕ:

- Мањи број садржаја за одрасле и децу
- Општи изглед и уређеност села, напуштене несређене куће
- Одлазак младих из села због недостатка рентабилног запослења и предузетничких могућности
- Недостатак мањег хотела са спортским и „wellness“ садржајима
- Мали број смештајних и угоститељских капацитета
- Неадекватан маркетинг производа и услуга

КАМПИНГ И КАРАВНИНГ

Општина Гаџин Хан лоцирана је у југоисточној Србији између два крака Коридора X, источног ка Софији и Истанбулу и јужно ка Скопљу и Солуну. Овим коридором нарочито током летње сезоне саобраћа велики број транзитних туриста и представника дијаспоре користећи аутомобиле, аутобусе, моторе, бицикле и кампере. Поред тога све је веће интересовање за камповање у Србији, заједно са кампинг туризмом директно је повезан и активни туризам који је заступљен у целом региону и нарочито привлачи младе људе, породице са децом, али и туристе свих генерација.

ПРЕДНОСТИ:

- Позитиван тренд развоја кампинга као облика туристичког смештаја и начина живота
- **Бизнис план за развој кампинга на територији општине Гаџин Хан**
- Изузетна саобраћајна стратешка позиција на Коридору X
- **Предвиђена локација за камп од стране општине Гаџин Хан**
- Ситуација са пандемијом и потреба за отвореним простором
- Туристичка понуда и производи Гаџиног Хана одговарају тражњи тржшта

МАНЕ:

- Ограничена туристичка сезона
- Недовољан број садржаја за кампинг туристе (бициклическе стазе, уређене плаже, организовано упознавање са околином и др.)
-

ДОГАЂАЈИ И КУЛТУРА

Манифестације, укључујући традиционалне или савремене фестивале, сајмове, игре, такмичења и слично, могу представљати занимљиве туристичке атракције, било да је реч о њиховом регионалном, националном, па чак и међународном значају. Општина Гаџин Хан улаже у развој културе организацијом манифестација и финансирањем сређивања споменика, сакралних здања, старих кућа познатих личности и др.

ПРЕДНОСТИ:

- Традиција и локални обичаји
- Наслеђе у виду 17 воденица (потребна рестаурација)
- **Народна библиотека и Дом културе Бранко Миљковић организатор манифестација Миљковићеве поетске свечаности, Југословенска колонија ликовних аматера 17 воденица, Српски сабор свечарских оркестара**
- **Реновирана спомен кућа Драгутина Матића**
- Храм Вазнесења Господњег у Великом Крчмиру и Црква Светог Нколаја
- Калетинска кале пећина

- Археолошка неистражена налазишта
- Главни римски војнички пут Виа Милитарис

МАНЕ:

- Недостатак стратегије развоја културе и одсуство примене стратегије развоја туризма
- Недостатак дугорочног финансирања манифестација
- Недостатак јавно-приватних партнерстава
- Низак ниво интерпретације на одређеним локалитетима

ГАСТРОНОМСКИ ТУРИЗАМ

Гастрономска понуда јужне и источне Србије далеко је позната и садржи бројне специјалитете. Традиционална јела су качамак, проја, крављи и овчији сир, гибаница, овчији специјалитети, кравај, цицвара, трканица, љутеница, хајдучки ћевап и др. На територији Гаџиног Хана постоји неколико угоститељских објеката (“Заплањско огњиште” у Доњем Душнику и “Заплањски мерак” у Гаџином Хану) у којима се служе ова јела у веома пријатном амбијенту углавном етно стила.

ПРЕДНОСТИ:

- Погодан квалитет земљишта и климатских услова за развој пољопривреде (нарочито: јагода, малина, купина и вишања), кукуруза и ситнолиснатог дувана, шљива, јабука и др.
- Сточарство (37% укупног земљишта су ливаде и пашњаци) овце, краве, коњи и др.
- **Манифестације Дани Заплања – такмичење у спремању јунечег и ловачког гулаша и Јужноморавски дани црног лука, Пихтијада у Гркињи и такмичење у припреми грејане ракије**
- **Природна и укусна храна**
- **Производња меда (Удружење 48 чланова и 4800 кошница)**
- Свест о важности гастрономске понуде и планови за даљи развој производа
- Дефинисани специјалитети краја

МАНЕ:

- Низак ниво удруживања произвођача хране
- Неискоришћеност погодности за гајење воћа и винове лозе
- Ниво стручности и мотивације за бављење пољопривредом и угоститељством
- Смањен број домаћинстава као покретача пољопривредних активности
- Недостатак угоститељских капацитета
- Отежан пласман производа на друга тржишта
- Изостанак декларација и осталих потребних сертификата
- Неразвијена синергија између гастрономије и осталих пружалаца услуга у туризму

ПОСЕБНА ИНТЕРТЕСОВАЊА (ЛОВ И ПОСМАТРАЊЕ ПТИЦА И ЖИВОТИЊА)

Територији Општине Гаџин Хан има потенцијал за унапређење понуде облика ловни туризам. Што се тиче лова ситне дивљачи најпопуларнији лов је лов на препелицу (цотурних цотурних), шумску шљуку (солопах рустицола) и фазана (Пхасианус цолцхицус) за које Ловачко удружење „Заплање“ газдује јако добрим и богатим теренима овим врстама. Дресура паса птичара на пољску јаребицу (пердих пердих) и јаребицу камењарку (Алецторис граеца) такође е велики потенцијал.

Од дивљачи на територији општине Гаџин Хан најбројнији су зец, срна, пољска јербица и фазан, али и дивља свиња, вук, лисица, веверица и др. Други облик туризма повезан са животињским светом је посматрање сурог орла, сивог сокола, јаребица камењарка и др. Атрактиван је податак да се на простору Суве планине налази преко 200 дивљих коња који се слободно крећу и хране на великом броју ливада и пашњака којим овај терен располаже.

ПРЕДНОСТИ:

- **Постојање Ловачког удружења „Заплање“ са професионалним кадровима**
- **ИБА подручја за посматрање и проучавање птица**
- Шумски комуникацијски путеви су добро уређени, потребна су додатна улагања за њихово унапређење.
- Евидентан је долазак туриста из Италије (ловци), Шпаније (дресери паса) и др.
- **Поједини представници локалног становништва који су стручни за давање информација везаних за природу и екологију, као и организацију тура**
- Постоје више шумарских кућица које би се могле адаптирати и користити као ловачке уз сагласност ЈП Србија шуме у чијем су власништву. Исто тако, поменути објекти могли би се користити за посматрање птица и животиња, преноћиште за планинаре и ловце итд.
- Традиционални сабор ловаца организује се сваке треће недеље у фебруару
- Постоји објекат за пријем и боравак ловаца и љубитељ природе

МАНЕ:

- Недовољна промоција овог облика туризма на домаћем и међународном тржишту
- Недовољна инфраструктура, чеке, видиковци итд.

4.6 . Туристичка инфраструктура

Економски развој општине Гаџин Хан по Стратегији одрживог развоја првенствено је базиран на развоју малих средњих предузећа и предузетништва у области пољопривреде, туризма и прерађивачке делатности. Пољопривреда и прерађивачка делатност су се брже развијале за разлику од туризма тако да и туристичка инфраструктура услед мањег интересовања посетилаца (осим у време организације манифестације „Успон на Трем“ итд.) није имала подстрек за унапређење смештајних капацитета и др. Чињеница да се у близини Гаџиног Хана налази Ниш други по величини град у Србији са развијеном инфраструктуром (путеви, међународни аеродром, железничка и аутобуска станица, хотели, приватан смештај, туристичке агенције и удружења) може на краatak рок надоместити потребе туриста који дестинацију посећују интензивнијим маркетиншким активностима које су предвиђена Маркетинг оперативним планом Гаџин Хан и акционим планом овог документа. Природне атракције и привредни субјекти посебно су представљени у документу и у наставку се налази анализа тренутног стања туристичке инфраструктуре на дестинацији Гаџин Хан.

- **Основне услуге: водоснабдевање, електрична енергија, телекомуникације, сакупљање отпада и здравље.**

Снабдевање водом у Општини је разнолико што ће рећи да се један део снабдева организовано преко водовода који захвата воду са врела у Доњем Душнику којим газдује ЈП Дирекција за комуналне делатности и изградњу Гаџин Хан и други, где свака месна заједница има свој, један или више водовода.

Може се рећи генерално за све сеоске водоводе да има великих проблема и да се ту морају тражити другачија решења, како због биолошке, тако и хемијске исправности, са једне стране, тако и због проблема везаних за капацитете и могућности подједнаког коришћења од стране мештана.

Слика 20. Врело у Горњем Душнику, “VTC”

Снабдевање електричном енергијом на територији општина Гаџин Хан је солидно, интернет сигнал је слаб на већини места (села и у околним туристичким атракцијама) осим у Гаџинском Хану, где се налази и пошта (улица Милоша Обилића без броја). Гаџин Хан располаже са 39 телефонских линија (на 100 становника).

Тренутна ситуација показује да општина Гаџин Хан иако поседује План интегрисаног управљања комуналним отпадом, још увек није развила добар систем праћења еколошких фактора на својој територији. Недавно је набављен и еко камион за сакупљање отпада, а на стајалиштима и поред пута постављене су табле које упозоравају на заштиту природне околине. Земљиште на територији Општине Гаџин Хан се налази у добром стању. Потенцијални загађивачи земљишта су пољопривредници, из разлога неадекватне употребе пестицида и хибрицида у пољопривредној производњи.

Основни видови здравствене заштите обављају се у Дому здравља у Гаџинском Хану и 7 амбуланти са 77 запослених. Рад Дома здравља одређен је Законом о здравственој заштити, Законом о здравственом осигурању и другим актима. Такође у близини се налази и Град Ниш који пружа све додатне здравствене услуге.

- **Путни систем и превоз: аутопутеви, путеви**

У перспективи развоја туризма у Запању као важан чинилац потребно је унапредити и даље развијати постојећу саобраћајну инфраструктуру регионалних путних праваца (Р-241, Р-242, Р-124.) бициклическе сервисе, паркиралишта и кампове. Путна и туристичка сигнализација је задовољавајућа (локације туристичких атракција могу се обележити информативним таблама). Близина аутопута Е75 омогућава добар потенцијал за прихват транзитних и кампинг туриста.

Слика 11. Туристичка сигнализација Доњи душник, “VTC”

- **Смјештај и гастрономија: хотели, пансиони, апартмани, кампови, ресторани, кафане, ресторани брзе хране, кафићи, радње итд.**

Општина Гаџин Хан нема довољно смештајних капацитета нарочито за време организације спортских и културних манифестација. Реализацијом акционог плана и мера Стратегије развоја туризма број посетилаца ће расти и овај тренд мора пратити и број лежајева и различитих облика смештаја. Претпоставка је да су становници Ниша најбројнији посетиоци који рекреативно долазе бициклом, јавним превозом или колима на једнодневни излет. Поред тога, за сада, мањи број транзитних гостију и организованих група које најчешће имају организован ручак у етно ресторану у Доњем Душнику и посету црквама.

Највећи број туриста који посећују ширу дестинацију Гаџиног Хана - Град Ниш и Нишку бању смештени су у бројним објектима хотелског, хотелског и апартманског типа. Ови капацитети у почетној фази развоја туризма на територији Општине Гаџин Хан представљају

Ниш - објекти

Хотел – 20 (углавном 3 и 4 звезде)

Хостел – 8

Апартмани и преноћишта - 8

Нишка Бања – објекти

Апартмани и преноћишта - 17

Бањска лечилишта – 2 (428 соба)

Гаџин Хан

У туристичкој понуди дестинације Гаџин Хан егзистира само приватан смештај - сеоска туристичка домаћинства. На сајту Општине Гаџин Хан представљено је 13 домаћинстава које нуде смештај, спремање хране и организације излета у

договору са власницима. Структура објеката ових домаћинстава најчешће представљају куће са лепо уређеним и пространим двориштима.

Слика 12. Ресторан Заплањски мерак, ТО Гаџин Хан

Одређени број ловаца највише из Италије и Шпаније посећује дестинацију због лова и дресуре паса и у слободно време посећује остале атракције. На дестинацији у близини почетка стазе за успона на Трем налази се релативно уређена кућа (за пријем ловаца) која има два апартмана и простор за дружење.¹⁰

На дестинацији тренутно нема пуно угоститељских објеката. Заплањски мерак (Гаџин Хан) <https://zaplanjski-merak.business.site/#gallery> Уређен у етно стилу са широким репертоаром јела својствених дестинацији и региону.

Слика 14. Ресторан Заплањско огњиште, ТО Гаџин Хан Заплањско огњиште (Доњи Душник) <https://goo.gl/maps/NRtjthm9gjXFNC16> Уређен у етно стилу са широким репертоаром јела својствених дестинацији и региону.

Ресторан посећују индивидуално, евидентан је већи број група. У плану је проширење капацитета ресторана.

¹⁰ ЛУ Заплање

У плану је изградња бунгалова за одмор и ресторана у Доњем Душнику са базеном и Еко кампа Сува планина. У Доњем душнику постоји објект који је предвиђен за туристички информативни центар и организовано пружање информација. Трговинско -угоститељска функција има локални значај.

Слика 15. Базен у фази сређивања испред бунгалова за одмор и ресторана

Слика 16. Могући изглед еко кампа, Бизнис плана за развој кампа у општини Гаџин Хан

- **Услуге за културне активности: уметност и забава, музеји итд**

На општини Гаџин Хан налази се око 30 села са етно мотивима са значајним бројем напуштених кућа које се могу средити и искористити за прихват туриста или као спомен куће познатих личности краја. Дом културе и библиотека (Гаџин Хан), воденице из 17.века између Доњег и Горњег душника, цркве, обележена археолошка налазишта, остаци тврђаве Калетинац део су понуде дестинације.

Спомен кућа најпознатијег српског извиђача Драгутина Матића, познатијег као Око соколово отворена је у јун у 2022. године у његовом родном Калетинцу, у општини Гаџин Хан. Посете Спомен-кући Драгутина Матића у селу Калетинац од стране заинтересованих лица могу се обавити радним данима између 8 и 13 часова уз претходну најаву. Ове туристичке тачке могу се користити у креирању туристичких производа и на појединим местима организовати културне манифестације. Постоји велики потенцијал у сређивању воденица које могу имати тематске садржаје (култура, продаја сувенира, етно музеји итд.)

Слика 17. Напуштене куће са потенцијалом за сређивање, “VTC”

Слика 18. Једна од напуштених 17 воденица, “VTC”

- **Услуге за спортске и рекреативне активности: изнајмљивање спортске и рекреацијске опреме, забавни паркови, стазе, спортски терени, скијање.**

У близини старачког дома (бивши Хотел Трем налази се уређеним тереном за мале спортове (кошарка, одбојка, мали фудбал), такође на дестинацији постоје локални терени за фудбал који се морају уредити за организоване посете спортских клубова. Иако се дестинација налази у подножју Суве планине до сада није изграђена инфраструктура за зимске спортове, жичара, гондоле, обележене стазе за нордијско скијање итд. На дестинацији постоје дефинисане планинарске стазе (урађена делимична сигнализација/мора се урадити и на енглеском језику) са одмориштима, бицикл се може возити регионалним и локалним путевима који повезују села и места (не постоји бициклистичка сигнализација и уређених стаза). Не постоји систем за изнајмљивање бицикала на дестинацији, са овом услугом располажу компаније у Граду Нишу. Велики број посетилаца ова дестинација има и за време манифестација које се организују и то нарочито планинарског догађаја Успон на Трем у фебруару месецу и друге културне, спортске и гастрономске манифестације. Успон на Трем (Сува планина) окупља преко 1000 планинара и рекреативаца из Србије, Бугарске, Северне Македоније, БИХ и др.

Слике 19 и 20. Планински успон на Трем и Манифестације у Гаџином Хану

4.7. Анализа постојећих облика туризма на дестинацији

Облици туризма који је могу евидентирати на територији општине Гаџин Хан су:

Активни и еко – природни ресурси у виду планина које се налазе на територији Општине Гаџин Хан дају упориште и потенцијал за овај облик туризма. Спортске манифестације успона на планинске врхове у окружењу генеришу у одређеним деловима године значајан број туриста и посетилаца. Планови развоја Општине Гаџин Хан усмерени су на изградњу и сређивање бицикличких и шетних стаза између села. Горње Душничко врело, водопад Ропоту, извори, потоци и друге природне атракције креирају незаборавну слику и потенцијал за привлачење туриста.

Слика 21: Извор Ропота, фото ТО Гаџин Хан

Културни туризам– Установе културе на општини и простори са којима те установе располажу даје могућност за организацију културних догађаја који су главни магнети за привлачење посетилаца. Сакрални објекти, споменици, старе куће и воденице дају могућност за организацију посета и креирања полудневних и једнодневних програма. Традиција и широк спектар наратива и предања везаних за овај део Србије креира задовољавајући обим садржаја који се могу користити у промотивне сврхе.

Слика 22. Народна библиотека и споменик Драгутину Матићу, фото ТО ГХ

Сеоски – Значајан број живописних села (број) која се налазе на општини даје могућност за унапређење и развој овог облика туризма. Највећи број смештајних објеката су сеоска домаћинства и приватан смештај. Велики број напуштених кућа даје могућност за развој дифузних хотела и позива власницима или новим купцима који желе да инвестирају у туризам. Пољопривредне активности на територији дају могућност за организацију програма учешћа у пољопривредним радовима (брање малина и купина, мужа крава, садња и убирање кромпира итд.)

Слика 23. Села и старе напуштене куће, фото “VTC”

Гастрономски – Овај облик туризма има велики потенцијал због изузетно здравих намирница која се производи на дестинацији, као и специјалитетима који су аутентични и оригинални. На дестинацији постоји неколико угоститељских објеката који пружају услуге хране и пића и углавном су уређена у етно стилу. Цене услуга су веома прихватљиве и у складу са платежном моћи локалног становништва, а квалитет је на високом нивоу. Природни сокови од малине, крушке, затим ракије од шљиве, кајсије дуње и др., употпуњују овај облик туризма и туристима дају додатну вредност.

Слика 24: Рибњак у Горњем Душнику и плод шипка (производња чаја и пекмеца), фото “VTC”

Специјални интереси – Лов, посматрање птица и сакупљање биљака и гљива има већ своје поклонике на овој дестинацији. Обучени кадрови и љубитељи природ дају могућност за унапређењем овог облика туризма. Инфраструктура (сигнализација, стазе, чеке, домови за прихват гостију и др.) која се на општини унапређује сваког дана прати развој овог облика туризма.

Слика 25. Посматрање птица, фото КАС

Здравствени – Овај облик туризма генерише већ поменуте облике туризма и њиховом синергијом постиже се задовољење потреба туриста. Изузетно атрактивна и релативно заштићена, али очувана природа овог краја оплемењује дух и тело нарочито у доба пандемије и трендова који у туризму диктирају потребу за отвореним просторима. Чист ваздух и могућност шетње директно утиче на здравствено стање организама.

4.8 . Закључак - Конкурентска позиција туризма

Конкурентност представља капацитет остваривања више профитабилности у односу на просек специфичног сектора, уз одржавање друштвене равнотеже и очувања околине.

Како би дестинација била конкурентна неопходно је да испуњава два главна услова:

- **Прилагодљивост:** како би се дугорочно одржала профитабилност, континуирано се прилагођавајући претњама конкурената и потребама клијената, **да инсистира на елементима атрактивности и посебности у туристичким пакетима** које дистрибуира на тржишту, а у односу на директну и индиректну конкуренцију.
- **Одрживост:** као капацитет постизања и одржавања профитабилности са минималним социјалним и еколошким трошковима и **са минималним утицајем на локално становништво и окружење.**

Идентификација недостатака у конкурентности и њихов ниво присутности анализирана је од учесника радионица, као и од стране тима консултаната. Први приступ конкурентским недостацима представљен је у делу анализа постојећег стања овог Програма развоја туризма за дестинацију Гаџин Хан- Сува планина.

Стога ће идентификовани недостаци бити база за дефинисање програма конкурентности који се морају имплементирати како би се побољшала постојећа ситуација и повећао ниво туристичке конкурентности дестинације.

Да би се Гаџин Хан позиционирао у пуном капацитету, неопходно је интензивно радити на изградњи ланца високих вредности који претпоставља превазилажење следећих кључних препрека:

- Туристичка понуда (пр. смештај, туристичка инфраструктура, туристички производи) је врло скромна, нарочито је низак ниво развоја смештајних капацитета;
- Демографска структура и трендови неповољни су у већини релевантних аспеката (тренутна депопулација становништва, неповољна старосна и образовна структура популације);
- Инфраструктура није довољно изграђена, са највећим проблемима повезаним са водоснабдевањем и третманом отпадних вода;

- Неопходно проактивно управљање развојем туризма и маркетингом дестинације, (нпр . креирање туристичких производа, реализација капиталних пројеката)
- Ниска искоришћеност алтернативних извора енергије, као и недостатак система за рециклажу материјала и контролу отпада;
- Недостатак система за туристичко означавање- сигнализација и друго (ресурси, атракције, услуге и друго)

У поглављу 8. План конкурентности са предлогом кључних инвестиционих пројеката овог документа, постављени су кључни пројекти конкурентности. Већина недостатака дефинисана је кроз решења понуђена у Акционом плану са циљем јачања и побољшања услова постојеће ситуације уз предложене мере и активности за реализацију постављених циљева.

4.9 . Анализа тржишта

Домаће тржиште, заинтересовано за туристичке атракције Србије, лоцирано је у великим градовима, првенствено у Београду који је главно тржиште и за Гаџин Хан, затим Новом Саду, **Нишу**, Крагујевцу, Суботици, Чачку итд.

У наставку документа у анализи обележја и перформансе туристичке тражње и понуде види се кроз статистичке податке да је највећи број ноћења остварен из земаља из региона, као и оних земаља где грађанима нису потребне визе за улазак у Србију.

Услед кризе изазване пандемијом Цовид 19 и друго, претпоставља се да ће, поред домаћих гостију, највећи број туристичких кретања страних гостију бити реализован у региону у радијусу од 500 до 700 км и то првенствено аутомобилом, а затим аутобусом/минибусом.

Положај дестинације Гаџин Хан на кључном ауто-путу Коридору 10 који повезује Европу са Блиским Истоком олакшава долазак аутомобилом или аутобусом, а такође на мање од 30km налази се међународни аеродром.

Стратешка туристичка тржишта за туристичку привреду Републике Србије по Стратегији развоја туризма РС су:¹¹

- 1) домаће тржиште
- 2) земље бивше Југославије и регије са којима се Република Србија граничи;
- 3) ЕУ28;

¹¹ Стратегија развоја туризма Републике Србије 2016-2025., Министарство трговине, туризма и телекомуникација, (2016)

4) тржишта земаља ван ЕУ – Турска, Кина и Русија;

По приоритетима и могућностима брзе валоризације у виду туристичких посета, приоритетна тржишта за област Гаџиног Хана су:

1) **ДОМАЋЕ ТРЖИШТЕ:**

Београд, Ниш, Нови Сад, Крагујевац, Ћуприја, Параћин, Пожаревац и др.

Дестинације које генеришу већи број домаћих туриста и погодне су за организацију излета.

2) Земље бивше Југославије и државе са којима се Република Србија/Источна и Јужна Србија граничи:

Словенија, БИХ, Црна Гора, Северна Македонија и Хрватска

Посебно; **Румунија и Бугарска**

3) ЕУ 28 у складу са посебним интересима (активни туризам и лов) и постојећим доласцима:

Немачка, Аустрија, Италија, Француска, Грчка, Шпанија, Скандинавске земље, Пољска итд.

4) Од земаља које емитују већи број кампинг гостију и налазе се на коридору 10 су:

Пољска, Чешка, Холандија, Белгија, Немачка, Мађарска

5) тржишта земаља ван ЕУ – пре свега

Турска, Русија, Израел, Велика Британија (посматрање птица)

4.9.1 Обележја и перформансе туристичке тражње и понуде

Тражња туриста за дестинацијом Србија је евидентна и последњих година не рачунајући 2020. годину била је у сталном порасту. Тренд из 2021. године говори да се број туриста поново враћа уз тенденцију да по предвиђањима из „UNWTO“ потпуни опоравак буде 2024/2025. године. Главни туристички производи Србије су Туризам градова, Манифестације/догађаји, Планински туризам, у Бањски /здравствени туризам, Тематске руте, Рурални туризам, Наутички туризам, МIСЕ, Културно наслеђе, Специјални интереси и Транзитни туризам (анализом понуде и тренутних активности уочено је да Општина Гаџин Хан располаже потенцијалима за развој већине туристичких производа у поређењу са целом земљом). Промоцијом на домаћем и међународном тржишту ови производи привлаче туристе из целог света, а највише из земаља у следећој табели.¹²

2017.	2018.	2019.	2020.	2021
БИХ 234.758	БИХ 262.640	БИХ 294.423	БИХ 128.020	БИХ 102.515
Црна Гора 198.119	Црна Гора 209.947	Кина 268.572	Турска 116.061	Русија 63.297
Турска 162.566	Кина 179.944	Црна Гора 233.998	Русија 87.634	Црна Гора 58.516
Хрватска 153.076	Хрватска 176.944	Турска 227.713	Црна Гора 78.604	Немачка 57.574
Русија 150.849	Турска 174.675	Русија 220.226	Румунија 76.527	С Македонија 52.471
Немачка 150.001	Румунија 174.031	Немачка 203.038	Кина 61.529	Турска 48.936

Табела 9. Укупан број страних доласака на територију РС, РЗС Србије

Међународни доласци туриста почетком 2022. године били су двоструко већи у односу на претходну годину. У неким регионима доласци су већ на истом нивоу, или чак изнад нивоа пре пандемије. У Србији прво полугодиште 2022. године обележено је укупним порастом доласка туриста од 65,4% и 43% ноћења. Број домаћих гостију порастао је за 35,8%, а страних за 135,7%, број ноћења домаћих за 23,8% и страних за 84% у односу на исти период 2021. године¹³¹⁴

¹² Стратегија развоја туризма Србије 2016 – 2025. Министарство за трговину, туризам и телекомуникације РС

¹³ <https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2022-07/world-tourism-day-2022-concept-note.pdf>

¹⁴ Републички завод за статистику РС

Евиденција доласка и ноћења за Гаџин Хан се за сада не евидентира у статистичким подацима РЗ, из тог разлога узимамо податке и мерења са шире територије на којој се она налази.

Републички завод за статистику РС прати податке Региона Јужне и Источне Србије којем припада и Општина Гаџин Хан (најближа најатрактивнија дестинације је Ниш) и у следећој табели налазе се подаци за ову област од 2018 до 2021. године., као и подаци за Ниш који може да генерише повећање долазака на дестинацију.

	Доласци и укупно	Ноћења укупно	Домаћи доласци	Страни доласци	Домаћи ноћења	Страни ноћења
2021.	498.246	1.788.846	407.033	91.213	1.578.276	210.570
2020.	395.961	1.528.528	735.903	56.655	1.373.078	155.450
2019.	610.293	1.818.657	403.954	206.339	1.394.778	423.879
2018.	547.417	1.613.836	362.665	184.752	1.267.981	345.918
2017.	466.772	1.310.542	835.074	155.221	1.027.696	282.846

Табела 10. Статистички подаци за регион Јужне и Источне Србије, Републички завод за статистику Србије

Долазак домаћих гостију у поређењу са укупним доласцима је већи у односу на стране туристе нарочито током 2020. године у време пандемије Цовид 19. Просечан број дана проведених на дестинацији ИЈ Србије последње четири године је 3.8 дана, а просек за Србију у 2021. години износи 4.5 дана.

Год.	Србија укупно	ЈИ Србија укупно	Учешће доласци	Србија укупно	ЈИ Србија укупно	Учешће ноћења
2021.	2.591.293	498.246	19%	8.162.430	1.788.846	
2020.	1.820.021	395.961	21%	6.201.290	1.528.528	
2019.	3.689.983	610.293	17%	10.073.299	1.818.657	
2018.	3.430.522	547.417	16%	9.336.103	1.613.836	
2017.	3.085.866	466.772		8.325.144	1.310.542	

Табела 11. Укупан број туриста који посећују Србију и Јужну и Источну Србију (учешће у укупном броју долазака и ноћења за целу Србију)

Најбројнији страни туристи у Нишу су из:

Бугарске, Грчке и Румуније, затим Немачке и Италије, али има и посетиоца из Кине.

Све је већи број гостију и из Шведске, а повећано је присуство туриста из Словачке и Пољске. Очекује се и повећан број гостију из Турске због директне линије са Истанбулом.

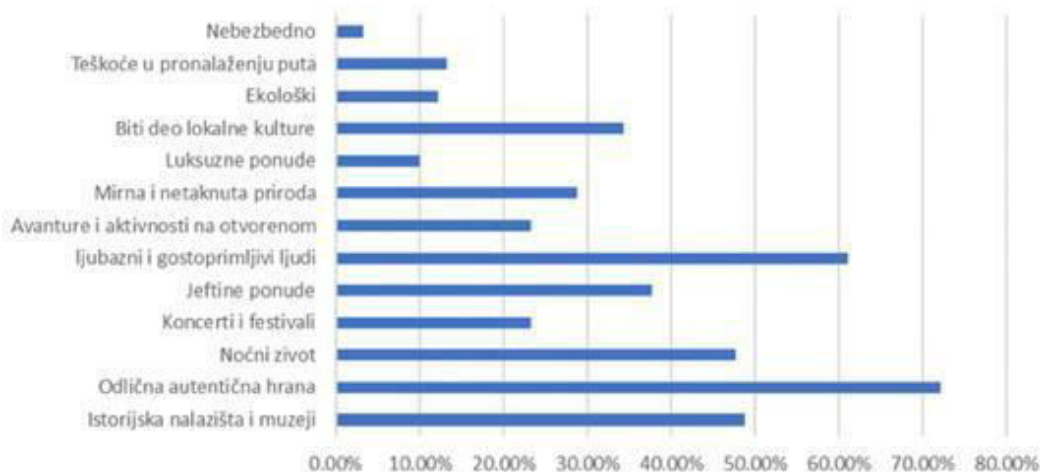
	Доласци укупно	Ноћења укупно	Домаћи доласци	Страни доласци	Домаћи ноћења	Страни ноћења
2021.	69.382	163.053	33.673	35.709	98.000	64.151
2020.	46.455	92.638	25.438	21.017	55.689	36.949
2019.	134.942	229.678	55.015	79.927	106.226	123.452
2018.	122.839	211.914	50.294	72.545	101.892	110.022
2017.	106.884	188.730	46.848	60.036	95.467	93.263

Табела 12. Доласци и ноћења за Ниш, Републички завод за статистику РС

Из приложене табеле можемо закључити да су пре пандемије Ниш посећивали више туристи из иностранства него домаћи. Домаћи туристи су проводили просечно више ноћења.

Страним туристима у Нишу највише се допада гостопримство и кухиња, али и културно- историјске знаменитости и **могућност бављења различитим адреналинским спортовима у близини- параглајдинг, планинарење или пешачке туре. Овај податак је значајан у даљим активностима развоја и промоције туризма општине Гаџин Хан јер ова општина има потенцијал за развој туристичких производа који кореспондирају тражњи.**

Једно од последњих показатеља како страни гости виде Србију као туристичку дестинацију и шта она има да понуди приказано је на следећем слајду.

Графикон 2. Рурални и културни туризам Србија, Црна Гора и хрватска, Никола Ковачевић, 2020.

Из приложеног можемо закључити да представљени термини као што су „Мирна и нетакнута природа“, „Бити део локалне културе“, поред ноћног живота и јефтиних понуда добро пласиране.

У истраживању спроведеном са локалним стејхолдерима Општина Гаџин Хан и њена понуда представљена је и доживљава се баш како „Мирна и нетакнута природа“ и атракције које нуди кореспондирају овој тражњи.

У наставку је приказана тражња и трендови који су настали и као последица кризе изазване пандемијом Цовид 19, а могу бити полазне су тачке у креирању туристичког производа.

Тражња/трендови	Тренутна понуда дестинације Гаџин Хан
Туристи све више желе да буду активни, учествују у спортским манифестацијама, рекреирају се и воде здрав живот. Активни туристи желе да се укључе у локалну заједницу, да купују аутентичне сувенире који су израђени на дестинацији.	Потенцијал за развој производа активног и еко туризма (планинарење већ егзистира као део понуде), неколико манифестација које за тему имају спорт и авантуризам већ привлачи посетиоце
Тржиште има већу потребу за приватним смештајем у руралним областима. Кампинг и караванинг туризам, који су иначе растући облици туризма, имаће повећан број конзумента, посетиоци желе да путују својим камперима и да се сместе у природи или сеоским домаћинствима.	Израда бизнис плана изградње еко кампа Сува планина који се налази у близини коридора 10 Дестинација тренутно располаже само са сеоским домаћинствима које нуде приватан смештај
Тренд путовања уз акценат на заштиту животне околине условљава туристе на дестинацијама да разматрају мобилност као једну од најважнијих стратешких компоненти одрживог развоја туризма. Пешачке, планинарске и бицикличке туре више него икада пре добијају је значају и тражњи.	Општина има у плану сређивање стаза за брдско планински бициклизам, а планинарске стазе су већ дефинисане и обележене делимичном сигнализацијом.
Чистоћа и сигурност - тражња за дестинацијама које своју понуду базирају на отвореним просторима, природи, аутентичној храни, али и не великом броју туриста који циркулишу у смештајним капацитетима, на атракцијама и др.	Дестинација Гаџин Хан у перспективи базира своју понуду у односу на ову врсту тражње, потребно је додатно оспособити објекте за подизање стандарде чистоће и квалитета услуге..

4.9.2 Примери добре праксе (бенчмарк анализа)

Циљ спровођења бенчмаркинга је приказати успешне дестинације, које по својим ресурсима имају сличности са дестинацијом коју желимо унапредити.

Стручно поимање се дефинише као континуирани процес идентификације, разумевања и прилагођавања производа, услуга, опреме и поступака компанија с најбољом праксом у циљу побољшања властитог пословања." (Ренко и други, 1999.).

У циљу проналажења најбољих примера сличних дестинација или дестинација са компатибилним ресурсима и туристичким производима урађена је анализа следећих дестинација:

Дестинација : Шастеј (Вердон Прованса, Француска)

Врста комплекса:	Камп + бунгалови	Врста садржаја: класично камповање, уз саму реку, прегршт стаза за пешачење у околини, велики број врхунских атракција	
Локација:	Провинција Вердон Прованса, 1,50 минута вожње до аеродрома у Ници или Тулону	Активност 1:	кампинг , кајак и кану, бициклизам
Позиционирање:	Активни туризам, бициклизам, кампинг, пешачење, рафтинг, риболов	Активност 2:	пешачење, пецање, рафтинг
Циљна тржишта:	Млади , љубитељи пешачења, породице са више деце	Понуда:	Смештај у кампу, бицикличке и пешачке туре, рафтинг туре

	и Тиролских Алпа. Планинска жичара удобно и брзо води планинаре и ентузијасте зимских спортова у четвороседима до локалне планине Пфронтен.		-Камповање специфичном смештају - Јога	у
Цене:	Цена успона и спуштања: Старији од 18 до 64 23,50 Е Пензионери 22 ,50 Е Тинејџери 22 ,50 Е Деца од 6 до 1512,50 Е	Посебне погодности:	Три планинске колибе нуде ужину на Бреитенбергу - укључујући панорамски поглед: Бергхаус Аллгау, Хоцхалпхутте и Остлерхутте, на самом врху Бреитенберга. Могућност куповине картице која даје попусте на смештај туре и друге садржаје	
Интернет адреса:	https://www.pfronten.de	Смештај:	Дестинација располаже са преко 250 јединица смештаја у хотелима, сеоским домаћинствима, колибама, камп и другом.	

Дестинација : Горња Прованса (Прованса, Француска)

Врста активност и:

Активности на отвореном (оутдоор)

Врста садржаја: бициклизам, пешачење, кањонинг, кајак, кану, рафтинг, аква трекинг

Локација:	Провинција Вердон Прованса, 1,50 минута вожње до аеродрома у Ници или Тулону	Активност 1:	кампинг , кајак и кану, авантуристички бициклизам
Позиционирање:	активни туризам, бициклизам, кампинг, пешачење, рафтинг, кајак и кану	Активност 2:	пешачење , рафтинг, кањонинг
Циљна тржишта:	Млади , љубитељи пешачења и екстремних спортова, љубитељи спортова на води	Понуда:	Смештај у кампу, бицикличке и пешачке туре, рафтинг туре, све врсте спортова на води, кајак и кану авантуре, аква трекинг
Активности:	пешачење, кампинг, пецање, рафтинг, банџи скокови са највишег моста у Француској, кајак и кану авантуре, екстремни бициклизам, аква трекинг, кањонинг	Смештај:	Камп Ла Ферме (https://www.camping-la-ferme.com/) https://www.camping-la-ferme.com/) Камп Шестил Прованса: https://www.chasteuil-provence.com
Интернет адреса:	https://haute-provence-outdoor.com/en/ https://www.youtube.com/watch?v=hrdFiMcxPzg	Атракције у околини:	Вердон река, два велика национална парка, кањон, видиковци, стари римски град, језеро д'Алпос, Валенсоле (поља лаванде), језеро Св. Крст (Саинте Цроих)... https://www.verdon-tourisme.com/?source=lalalud https://en.valdallos.com/ https://raoulraftingverdon.com/ https://www.valensole.fr/

4.9.3 Закључак анализе тржишта

Претходним анализама и сагледавањем трендова у туризму на светском нивоу можемо да издвојимо следеће чињенице на основу којих у већој или мањој мери треба да прилагођавамо туристичку понуду, односно промоцију дестинације:

- Повећано је интересовање домаћих гостију за туристичким дестинацијама у Србији;
- Позитиван је тренд тражње за производима сеоског, планинског, као и туризма специјалних интереса (бициклизам, пешачење, гастрономија, вино и др.) на домаћем и глобалном нивоу;
- Евидентан је пад куповне моћи домаћих и страних туриста што може да услови смањење број укупних путовања током године, као и проведених дана на дестинацији. Међутим, потражња за краћим одмором, нижим ценама понуде, као и одмору у природи пружа повољну ситуацију управо за дестинацију као што је Гаџин Хан-Сува планина;
- Безбедност и сигурност су један од примарних фактора за избор дестинације и смештајних објеката;
- Тражња страних туриста, нарочито из окружења је делимично у порасту када су „оутдоор“ дестинације у питању ;
- Влада Републике Србије улаже много пажње и средстава за опоравак туристичке индустрије кроз бројне мере и субвенције (финансијска помоћ привредним субјектима, ваучери за путовање) које утичу на тражњу домаћег тржишта; Неопходно активирање дестинације у циљу повлачења мера;
- Цене смештаја на дестинацији Гаџин Хан- Сува планина, али и у окружењу (Ниш, Нишка бања, Лесковац) су веома конкуренте. Потребно повећати број смештајних капацитета, како би се задовољила потражња и повећала дужина боравка туриста на дестинацији;
- Унапређење активности, инфраструктуре и промоције дестинације допринеће да број домаћих гостију расте, што ће ојачати туристичку привреду финансијски, али и професионално, стичући нова искуства и знања.

5 . SWOT АНАЛИЗА

SWOT анализа је структурирана планска метода евалуације пројеката, програма, подухвата, пословне идеје или територијалне јединице, у сврху развоја одређене делатности.

SWOT је акроним настао од четири речи у енглеском језику (Strengths – снаге; Weaknesses – слабости; Opportunities – могућности (шансе); Threats – претње (опасности)). Основна идеја је да се овом анализом наведених фактора омогући развојно понашање дестинације, које обезбеђује максимално коришћење шанси, да се слабости минимизирају, те да се претње из окружења предвиде, избегну или да се умањи њихов негативан утицај.

У складу са битним одредницама у разради концепта развоја туризма дестинације, SWOT анализа је урађена у оквиру следећих компоненти:

- просторне одреднице;
- ресурсна и атракцијска основа;
- развијеност туристичког сектора;
- људски ресурси;
- маркетинг и промоција;
- организација и управљање туристичким развојем;
- повезаност са другим привредним секторима;
- сажетак (закључак) SWOT анализе – идентификација стратешких предности и недостатака.

SWOT анализа

ПРОСТОРНЕ ОДРЕДНИЦЕ

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Смештена уз аутопут Ниш – Скопље, односно Коридор 10 ▪ Близина великих градова (Ниш, Лесковац) ▪ Близина аеродрома (до 30 км удаљеност) ▪ Оптимална надморска висина и природно окружење 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Запуштена и туристички неприпремљена сеоска подручја ▪ Стање елемената основне инфраструктуре испод стандарда (водоснабдевање, третман отпадних вода) ▪ Неадекватна друмска, бициклистичка и железничка путна инфраструктура

ПРИЛИКЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Процес уласка и улазак Србије у чланство земаља ЕУ ▪ Повезивање са другим туристичким атракцијама Ниша, Нишке бање и околине 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Дивља градња – непланско и стихијско заузимање простора око кључних атракција ▪ Недостатак финансија услед инфлације, економских и здравствених (пандемијских) прилика

РЕСУРСНА И АТРАКЦИЈСКА ОСНОВА

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Природно богатство изузетне вредности ▪ Гостољубивост и посвећеност домаћина ▪ Аутохтона гастрономија ▪ Постојећа инфраструктура за ловни туризам 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Недостатак туристичке инфраструктуре и сигнализације ▪ Тренутни туристички производи и атракције углавном нису спремни за комерцијализацију - неискоричћеност потенцијала ▪ Недовољна промотивна активност
ПРИЛИКЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Претприступни фондови ЕУ ▪ Глобални раст тражње за производима кратки одмор и оутдоор туризма ▪ Изградња пратећих садржаја (кампинг одмориште, бициклистичке стазе и друго) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Непланско коришћење ресурса и атракција ▪ Неприпремљеност пројеката и развојних иницијатива ▪ Конкуренција са сличним или истим ресурсима и атракцијама на локалном, регионалном и међународном нивоу

РАЗВИЈЕНОСТ ТУРИСТИЧКОГ СЕКТОРА

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Постојање локалне туристичке организације 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Мала понуда смештајних капацитета

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Постојање подршке локалних доносиоца одлука за развој туризма 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Недостатак туристичке инфра и супраструктуре ▪ Слаб утицај туризма на економију села ▪ Слаб капацитет постојећих туристичких предузетника ▪ Неприпремљеност туристичких производа за продају ▪ Недовољан број догађаја током целе године ▪ Управљање атракцијама (приступачност, интерпретација и др.)
ПРИЛИКЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Амбиције главних привредних субјеката ▪ Узлазни тренд кратких одмора, кружних тура и руралног туризма ▪ Афирмација вредности кроз даље унапређење туристичког маркетинга и догађаја ▪ Подизање квалитета и типова нових смештајних објеката (кампови, етно села итд.) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Пасивни однос кључних доносилаца одлука на државном нивоу у системском развоју туризма ▪ Власништво над објектима (пр. Воденице) ▪ Мали ниво инвестиција у уређење и изградњу атракција (базен са бунгаловским насељем, кампинг одмориште и сл.)

ЉУДСКИ ПОТЕНЦИЈАЛИ

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Изразита воља и отвореност локалног становништва за развој туризма 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Негативна демографска кретања (депопулација, миграције, старење и др.) ▪ Недостатак потребних специјализованих профила ▪ Низак ниво свести о значају заштите животне околине

ПРИЛИКЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Увођење система дуалног образовања ▪ Изградња људских ресурса у погледу стварања услова за одрживо запошљавање у туризму ▪ Коришћење мера подршке за повратак на село 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Неуспостављање других полуга за спречавање негативних демографских кретања у кратком и средњем року ▪ Недовољна заинтересованост одређеног броја власника за сређивање воденица

МАРКЕТИНГ И ПРОМОЦИЈА

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Постојање Туристичке организације ▪ Укупна промоција Србије на домаћем и међународном тржишту као дестинације богате природним и културним атракцијама 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Недовољно изграђен имиџ дестинације ▪ Непостојање интегрисаног туристичког производа (продаја само дела услуга и то парцијално пр.храна, смештај и слично)
ПРИЛИКЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Брендирање и нова стратегија развоја ▪ Синергије са другим туристичким организацијама у околини (Ниш) ▪ Сазревање свести о значају туризма (интерни маркетинг) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Не спровођење Оперативног маркетинг плана ▪ Неприпремљеност (свест и мотивација) локалних актера на заједничко деловање у туристичком маркетингу

ОРГАНИЗАЦИЈА И УПРАВЉАЊЕ ТУРИСТИЧКИМ РАЗВОЈЕМ

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Заинтересованост великих играча за туризам ▪ Дobar регулаторни оквир за подршку развоју туризма 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Капацитет укупног система, а нарочито његових саставних делова ▪ Недостатак сарадње и поверења између јавног и приватног сектора

<ul style="list-style-type: none"> Усвојене стратегија (Стратегија развоја туризма Србије, Програм развоја туризма општине Гаџин Хан, Оперативни маркетинг план, Бизнис план за камп и сл) 	<ul style="list-style-type: none"> Капацитет институција за спровођење програма развоја Недовољна сарадња између месних заједница и општине
ПРИЛИКЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> Јединствени маркетинг и управљачки систем са јасним задацима и смерницама Боља повезаност и координација локалних пружаоца услуга и доносиоца услуга у туризму дестинације Повезивање са дестинацијама у околини Интерни маркетинг 	<ul style="list-style-type: none"> Декларативна подршка развоју туризма, без конкретизације у расположивим буџетима Пасивни однос у имплементацији већ сада могућих развојних решења Недовољан број кадрова за креирање и реализацију стратешких активности

ПОВЕЗАНОСТ СА ДРУГИМ СЕКТОРИМА ПРИВРЕДЕ

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> Задовољавајући број произвођача меда, сира и других домаћих производа Добра повезаност удружења и произвођача са јавним сектором 	<ul style="list-style-type: none"> Недостатак заједничке визије и разумевања правила игре у сектору туризма (интереси појединачних релевантних туристичких субјеката нису хармонизовани)
ПРИЛИКЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> Ознаке квалитета – брендирање производа / заштита марком квалитета (традиционални производи) Јаче повезивање сектора пољопривреде и туризма преко коришћења подршке из ИПАРД-а Јачање малих и средњих предузећа кроз приватне 	<ul style="list-style-type: none"> Пропадање пољопривреде и занатства (пољопривреде, сточарства) Не препознавање прилика за сарадњу

<p>инцијативе (нпр. локалне гастро-сувенирнице и трговине)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Коришћење снаге постојећих привредних субјеката на међународним тржиштима за туристички маркетинг 	
--	--

Закључак SWOT анализе

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Изузетно природно богатство, нетакнута природа ▪ Погранични и подунавски положај ▪ Амбиције постојећих привредних субјеката ▪ Квалитет и доступност земљишта ▪ Отвореност и гостољубивост становништва ▪ Изузетан квалитет аутохтоне хране 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Негативни демографски трендови ▪ Ограничена туристичка инфра и супраструктура ▪ Мало смештајних капацитета ▪ Дефицитарни људски ресурси (квантитативно и квалитативно) ▪ (Не)уређеност руралних подручја ▪ Капацитет система управљања и маркетинга у туризму
ПРИЛИКЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Оријентација националне и политике ЕУ које фаворизују развојне политике у домену туризма и зелена агенда ▪ Повезивање са околним дестинацијама ▪ Брендинг и модернизација туристичког маркетинга ▪ Глобално растући значај „хеалтх & веллнесс“ индустрије 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Даља девастација ресурса од важности за развој туризма (пре свега природног, али и културног наслеђа) ▪ Неделовање у смеру заустављања одлива становништва у средњем року ▪ Могући негативни ефекти и преливање економске кризе

6 . СТРАТЕШКА УПОРИШТА РАЗВОЈА ТУРИЗМА ГАЏИНОГ ХАНА

Туризам није била делатност од стратешког значаја за ове крајеве. У посљедњим годинама долази до помака, како у стратешком опредељењу, тако и у подизању свести о његовом значају. Поред јасног стратешког опредељења и одабира туризма као једне од грана потенцијалног развоја подручја општине Гаџин Хан, додатни проблем је константан одлив броја становника који напуштају села и одлазе у велике градове или у земље Европске уније.

Основни проблем је недостатак смештајних капацитета, као и недовољна повезаност атракција, те његово адекватно коришћење, односно пласирање на туристичко тржиште.

Подручје Гаџиног Хана, односно Суве планине обилује изузетним природним и културним богатством, али је неопходно повећати број догађаја и унапредити квалитет постојећих садржаја за снажнији развој туристичких производа активни и еко, кратких одмора, кружних тура, специјалних интереса и сеоског туризма. Поред тога, потребан је професионални маркетинг и комерцијализација како би се осетио економски ефекат од туризма.

Може се закључити да за значајнији развој туризма има неопходних елемената, али да је неопходно јасно стратешко опредељење, спровођење мера и инвестиционих улагања, као и заједнички рад и едукација свих учесника у туристичкој понуди. Стратешка упоришта за реализацију ових активности су следећа:

Дестинација Гаџин Хан се налази на значајном саобраћаном коридору који повезује Западну Европу и Средњи исток што представља важан предуслов за развој туризма.

Стратешка документа општине Гаџин Хан као што су Стратегије развоја микро, малих и средњих предузећа и предузетништва у Општини Гаџин Хан за период 2020-2025., Стратегија за младе општине Гаџин Хан 2020-2025, Стратегија одрживог развоја општине Гаџин Хан 2012-2022, Стратегија развоја пољопривреде општине Гаџин Хан за период 2018-2023, Локални план управљања отпадом на територији општине Гаџин Хан и други дају стратешко упориште за развој туризма.

Близина Ниша као другог највећег града и административног центра Источне и Јужне Србије са међународним аеродромом повезаним са значајним стратешким тржиштима за Србију даје сигурност у попуњавању смештајних и угоститељских капацитета.

Главни и најважније упориште у развоју туризма Гаџиног Хана су природни ресурси и очувана и здрава природа која данас а и у будућности има

највећи потенцијал и тражњу са домаћег и страног тржишта уз обавезу одговорног планирања и спровођења постулата одрживог развоја.

Гаџин Хан је једна од најсиромашнијих општина у Србији, али гостољубивост и духовитост локалног становништва не оцртавају такво стање. Велики ентузијазам и посвећеност нарочито Локалне самоуправе кроз стратешко размишљање и привлачење инвестиција представља упориште за развој туризма Гаџиног Хана.

Здрава, природна, укусна и аутентична храна и специјалитети који се праве од пољопривредних и сточних намирница такође

6.1. Визија

Визија развоја дестинације Гаџин Хан-Сува планина-Заплање дефинисана је након спроведених упитника и разговора са свим представницима јавног, приватног и невладиног сектора. Након спроведеног анкетирања туриста добијена је следећа слика перцепције туриста о дестинацији Сува планина-Гаџин Хан- Заплање.

Визија

У наредних десет година Гаџин Хан ће се развити у једну од омиљених еко туристичких дестинација, очуваног природног богатства, где се свакодневни живот претаче у туристичке производе са интернационалним карактером.

Гаџин Хан (Сува планина) је препознат као целовита и активна дестинација, која нуди свој планински начин живота и сеоско гостопримство и честитост, како би задовољила животне потребе својих становника и гостију.

Садржаји и услуге које Гаџин Хан нуди биће прилагођени свим сегментима како би се створио туристички амбијент у којем се могу проводити најлепши дани живота и одмора.

Позиционирање

Гаџин Хан се у кратком року (до 5 година) позиционира као еко дестинација за домаће и прекограничне госте за продужене викенде и излетничке туре, док се на дуги рок позиционира као најбоља дестинација за активни одмор и посебне интересе током целе године за домаће и иностране госте.

6 .2. Мисија програма развоја туризма

Туризам на подручју општине Гаџин Хан, иако препознат у досадашњим писаним стратегијама као приоритет, није се у значајној мери развио на посматраном подручју. Мисија Програма стратешког развоја туризма дестинације Гаџин Хан-Сува планина је дефинисање новог, прецизнијег и свеобухватнијег приступа анализи, оцењивању, планирању и реализацији стратешких циљева.

Основна мисија програма је:

Успостављање туристичке дестинације Гаџин Хан-Сува планина као препознатљиве дестинације брдско-планинског туризма уз очување и одрживост природног богатства, културе и традиције, те пружање могућности становницима да остваре приходе од туризма и добију нови смисао за останак у сеоском подручју.

6 .3. Стратешки циљеви

Анализом стања, а у циљу унапређења туризма, као и ефикаснијег управљања дестинацијом, постављени су стратешки и оперативни циљеви за период од пет година:

Стратешки циљеви:

1 . Креирања имица туристичке дестинације Гаџин Хан-Сува планина-Заплање на циљним тржиштима као туристичке дестинације кратких одмора, брдско-планинског туризма, са нагласком на туризам специјалних интереса.

2 . Унапређење инфраструктуре и заштита животне средине подстицањем нових инвестиција у туристичку инфраструктуру на подручју општине и инвестиција у уређење постојеће инфраструктуре.

3 . Повећање броја радних места и квалификација у туризму и делатностима које су повезане са туризмом у оквиру постојећих капацитета.

4 . Унапређење видљивости дестинације и повећање укупних прихода од туризма на дестинацији Гаџин Хан-Сува планина. **Оперативни циљеви:**

- 1 .Унапредити понуду смештајних капацитета у сеоским туристичким домаћинствима на минимум 15 категорисаних домаћинстава до 2027.године
- 2 . Повећање броја туриста специјалних интереса (кампинг, бициклизам, пешачење, планинарење, посматрање птица и друго) изградњом једног еко кампинг одморишта до 2027.године
- 3 .Унапредити капацитете туристичког производа специјални интереси изградњом најмање 1 2 км бицикличких, пешачких и планинарских стаза до 2027.године.
- 4 .Унапређење инвестиција у инфраструктуру и супраструктуру у области сеоског, ловног и брдско-планинског туризма, као и туризма специјалних интереса изградњом нових објеката и адаптацијом постојећих.
- 5 .Унапредити менаџмент и промоцију туристичке дестинације, кроз успостављање туристичко-информативног центра у Доњем Душнику, као и креирање, унапређење и промоцију туристичких производа, спровођење едукација у туризму и унапређењу и спровођењу туристичких догађаја (манifestација, радионица, и др.) до 2026. Године

Од великог значаја у остваривању циљева и спровођењу Програма развоја туризма је добра информисаност становништва о намерама развоја, као и њихова укљученост у оквиру појединачних програма извођења.

6.4 . Стратегија производа

Основу понуде на кратки рок чине производи Активни туризам и еко туризам, те кратки одмори у сеоском туризму. Ови производи постоје на дестинацији и уз појачање маркетиншких активности могу се одмах дистрибуирати и конзумирати.

Стратегија производа			
Основа понуде - производи	Активни и Еко туризам (бициклизам , пешачење, посебни пакети и др.)	Кратки одмор (сеоски туризам)	Маркетинг
Производи на дужи рок	Кампинг	Посебна интересовања (Лов, посматрање птица и животиња, др.)	Маркетинг + инфраструктура
Додатна вредност	Гастрономија	Догађаји/култура	Маркетинг

Табела 13. Стратегија производа, Оперативни маркетинг план Гаџин Хан 2022-2027.

Активности на унапређењу туристичких производа:

Активни и еко туризам:

- Израда и уређење бицикличких и пешачких стаза
- Додатна и континуирана унапређења које се односе на саобраћајну и туристичку сигнализацију (нпр. обележавање бицикличких и пешачких стаза).
- Повећање конкурентности издиференцираних пешачких рута, креирање туристичких пакета и унапређење промоције истих
- Изградња паркиралишта и одморишта за бициклисте и планинаре (локалних знаменитости и атракција, видиковцима, угоститељски објекти, кампове итд.)
- Постављање канти за отпад и контрола важних туристичких атракција и пунктова
- Редовно сакупљање отпада
- Едукација планинарских и еко водича на дестинацији

Сеоски туризам:

- Подстицање уређивања сеоских кућа и других простора
- Развој локалног туризма повезивање и умрежавање стејкхолдера

- Анимација културног простора (представе и перформанси)
- Спровођење едукација о уређењу смештајних и угоститељских капацитета, дочека гостију и пријема гостију и др..
- Унапређење и интензивирање промоције локалних производа у контексту промоције дестинације како кроз креирање сувенира на тему типичних производа, тако и савременим приступом презентовања истих
- Активности везане за заштита животне околине.

С друге стране производи који се могу развити у дужем року су Кампинг и Посебна интересовања. За њих је потребно више улагања у инфраструктура како би се довели до адекватног стања за употребу за туристе. Производи који дају додатну вредност свим осталим производима су Гастрономија и Догађаји и култура.

Кампинг:

- Изградња кампа на територији општине Гаџин Хан
- Постављање адекватне сигнализације и приступних путева до кампа
- На позицијама где је могуће спонтано камповати – предвидети комуналноуређење (редовно чишћење терена), уколико се кампује на теренима који се налазе близу туристички интересантних локалитета
- Очување животне средине - Веома битан предуслов за развој свих врста кампинг туризма је чиста и незагађена средина
- Израда и уређење бицикличких и пешачких стаза
- Могућност изнајмљивања бицикла

Посебни интереси:

- Сарадња са Ловачким удружењем „Заплање“
- Одржавање шумски комуникацијски путеви
- Промоција на тематским сајмовима за лов, риболов и посматрање птица
- Едукација и обука водича природне и еколошке туре
- Сређивање шумарских кућица и смештајне капацитете
- Помоћ у организација манифестације ”Видовдански сабор” на Сувој планини
- Изградња ловачког дома
- Изградња и сређивање чека за посматрање птица и животиња
- Креиране базе података свих лековитих биљних врста и зачина са описима
- Организација посета произвођачима лековитог биља

Гастрономски:

- Подстицање отварања нових и уредјивања постојећих угоститељских објеката
- Диверзификација и специјализација гастрономске понуде (означавање врсте ресторана, прилагођавање дела јеловника типичним производима краја)
- Спровођење едукација о вредности типичних производа, важности паковања у стандардизацији и сертификацији производа.
- Спровођење едукација и контроле квалитета хране и пића (сок, вино, ракија и др.)
- Удруживање произвођача у циљу испоручивања довољне количине типичних производа приватном смештају, камповима и ресторанима.
- Изградња или адаптација просторија за пружање услуга продајездраве хране и пића / гастрономске сувенирнице,
- Подршка постојећим гастрономским манифестацијама

Догађаји и култура:

- Очување и заштита културног наслеђа.
- Креирање туристичких пакета.
- Увођење модерне технологије у интерпретацији културних садржаја унапређење интерпретације вођених тура (водичи, аниматори).
- Интензивнија промоција културне понуде, оживљавање легенди и осмишљавање прича о познатим личностима у сврху промоције дестинације и привлачења туриста.
- Унапређење видљивости културног наслеђа (означавање).
- Подршка и едукација организаторима манифестација (ликовна колонија, уметничке радионице, тематске књижевне И музичке вечери и сл.) и другим пружаоца услуга у културном туризму.
- Афирмација удружења и талентованих појединаца из области културе и њихово активно учешће у анимацији културног простора.
- Интензивирање прекограничних пројеката из области културе у сврху креирања заједничких туристичких пакета.

7 . РАЗВОЈНИ МОДЕЛ, ЦИЉЕВИ И ПРОЈЕКЦИЈЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ТУРИЗМА ГАЏИНОГ ХАНА

Модел раста туризма општине Гаџин Хан до 2027. године има за циљ да повеже визију и циљеве развоја туризма са свим релевантним елементима понуде и тражње.

Модел раста подразумева оптималну употребу природних ресурса контролом (пример. постављење камера на кључним тачкама), њиховим сталним одржавањем и правилним обележавањем, које ће допринети остварењу циља да дестинација Гаџин Хан са правом носи епитет Еко дестинације.

Повећан број долазака, као и културне и друштвено економске промене у региону и глобално у свету морају се пратити и анализирати. Развојни модел мора да садржи полуге које ће утицати на поштовање социо-културну аутентичност на пример изградњом Завичајног музеја Гаџиног Хана и другим активностима, заштити и сређивању изграђених (кућа Драгутина Матића, цркве и манастири, археолошка налазишта и др.) и живог културно наслеђа кроз очување старих рецепата за припрему јела, записивања прича и легенди и организацијом културних и других манифестација.

Развојни модел дестинације Гаџин Хан базира се на циљевима заштите животне околине и одрживог туризма уз перманентан раст броја смештајних капацитета за пријем туриста, као и других набројаних капиталних инвестиција у циљу изградње инфраструктуре која омогућава бољи и лакшу живот, као и креирање квалитетних стратешких туристичких производа. Посебно се истиче раст броја смештајних јединица (сеоска домаћинства, виле, апартмани, мањи хотели, кампови и др.) и њихова категоризација као покретача привреде и основе за пријем већег броја гостију.

Повећањем смештајних капацитета и укључењем локалног становништво које у свом власништву поседује земљу, куће и друге објекте чија се намена може преименовати у објекте – сеоска домаћинства и друге врсте смештаја обезбедиће се прилика за остварење профита. Такође и друге делатности као што је пољопривреда, занатство (израда сувенира), производња органске и друге хране и пића, угоститељство повећаће дугорочно социо – економске бенефиције, укључујући стабилну запосленост, смањења сиромаштва и повратка младих на село.

Промотивне и маркетинг активности морају бити креативне, добро планиране уз стално праћење нових трендова користећи оптимално расположива средстава. Остварење циља видљивости дестинације Гаџин Хан зависиће од перманентног умрежавања са маркетиншких активностима стејкхолдера дестинације

(Туристичка организација Ниша и др.), њихове едукације и других дестинација у близини Гаџиног Хана.

Спровођењем ових активности зависиће број долазака и ноћење гостију који ће у будућности посетити Гаџин Хан и утицати на одрживост дестинације. Како у Републичком заводу за статистику РС не постоје подаци о броју посета Гаџином Хану, а тренутно је у изради нова/ревидирана Стратегија развоја туризма Србије у овом тренутку тешко је урадити пројекцију раста туриста по годинама. Претпоставка је да се током године за време одржавања манифестације Успон на Трем и других догађаја ову дестинацију посети 2000 – 3000 углавном дневних посетилаца и ово се може узети као полазна основа за праћење.

Значајна одступања од предвиђеног модела раста до 2027. године зависиће ипак и од:

- Перманентне реализације Стратегије развоја туризма Гаџиног Хана за 2022-2027 и Оперативног маркетинг плана, као и бизнис планом за изградњу еко кампа за период од 2022. до 2027.
- Ситуације везана са пандемијом Цовид -19 на домаћем и међународном тржишту.
- Стања у свету и глобалне кризе за енергентима која утиче на све економске и друштвене сфере.
- Начина евиденције домаћих и страних гостију у смештајним објектима на националном нивоу (уколико мере за сузбијање сиве економије и непријављивања гостију дају резултате, пројекције би могле бити боље и за 20 - 30% у односу на предвиђање) и на локалном нивоу у општини Гаџин Хан у потребно је креирати систем бројања и пријављивања гостију и туриста или ту функцију договорити са Републичким заводом за статистику.
- Распољивости буџета општине Гаџин Хан и успешности у аплицирању за Европске и друге пројекте који доносе значајна средства и знање.

8 . ПЛАН КОНКУРЕНТНОСТИ СА ПРЕДЛОГОМ КЉУЧНИХ ИНВЕСТИЦИОНИХ ПРОЈЕКТА

Конкурентност туристичке дестинације се дефинише као способност дестинације да повећа туристичку потрошњу и привуче више туриста пружајући им незаборавно искуство, а уз то је профитабилна и доноси добробити будућим нараштајима (Бартолучи, 2013.). Туристичка дестинација је конкурентна када инвестиције у њу имају вишу стопу повраћаја на инвестиције (енгл. Return on Investment-ROI) у поређењу с осталим дестинацијама. На тај начин, постаје привлачна за инвеститоре, али и за запослене и локално становништво. Наведено подручје има велики потенцијал за развој туризма, али се морају реализовати кључни програми конкурентности, будући да је ниво развоја туризма низак, а постојећа инфраструктура није адекватна за планирани развој.

Предложени програми конкурентности имају за циљ стварање услова за унапређење развоја туризма и развијени су према Портеровом дијаманту конкурентности.

Приоритети су одређени на бази процене ефеката који програм треба да има на посетиоце и локално становништво.

Програми конкурентности:

1 . УСПОСТАВЉАЊЕ ИНФОРМАТИВНОГ ЦЕНТРА

Концепт:	Туристички информативни центри обезбеђују унапређење видљивости дестинације. Они пружају бољу доступност информација и промотивног материјала (мапе и опште брошуре), букирају програме и туре уз пратњу водича и продају сувенире.
Извори финансирања	ЕУ фондови, буџет Р Србије, буџет локалне самоуправе, приватни сектор
Временски приоритет	1-2 године
Ниво приоритета	Веома висок

2 . ИЗРАДА И УРЕЂЕЊЕ БИЦИКЛИСТИЧКИХ И ПЕШАЧКИХ СТАЗА

Концепт:	Циљ овог пројекта је развој туристичког производа активни туризам, са акцентом на бициклизам и пешачење и њиховог
-----------------	---

	позиционирања као клучних активности приликом посете.
Извор финансирања	Јавно-приватно; ЕУ фондови
Временски приоритет	2 године
Ниво приоритета	Висок

3 .ИЗРАДА И УРЕЂЕЊЕ КАМПА

Концепт:	Циљовог пројекта је развој туристичког/транзитног кампаза смештај свих врста кампинг возила и опреме. Повезивање кампа са другим туристичким производима (бициклизам, пешачење, планинарење) у региону Запаље.
Извори финансирања	Јавно-приватно; ЕУ фондови; Државни фондови и субвенције
Временски приоритет	2 године
Ниво приоритета	Веома висок

Горе наведени пројекти конкурентности биће постављени и у поглављу 7.3 Преглед развојних пројеката и мера, заједно са осталим мерама.

9 . МОДЕЛ УПРАВЉАЊА ТУРИСТИЧКОМ ДЕСТИНАЦИЈОМ

У складу са Законом о туризму, туристичка дестинација је одредиште туристичког путовања које својом опремљеношћу омогућава прихват и боравак путника. Закон о туризму Р Србије препознаје Туристичке организације и Дестинацијске менаџмент организације као управљаче туристичком дестинацијом.

Туристичке организације се углавном врше послове промоције, иако је њихов делокруг послова знатно шири, што смо приказали у поглављу 4. 7 Анализа постојећег модела управљања туризмом.

Пре свега, Локална туристичка организација неопходно је да има кључну улогу за креирање услова за прихват и боравак туриста, а потом и за промоцију туристичких вредности дестинације.

Управљач туристичком дестинацијом Гаџин Хан може бити постојећа Локална туристичка организација општине Гаџин Хан, али је потребно ојачати њене капацитете. Пре свега неопходно је урадити нову систематизацију радних места. Правилник о организацији и систематизацији послова Туристичке организације општине Гаџин Хан неопходно је усагласити са потребама дестинације, а у складу са Уредбом о Каталогу радних места у јавним службама и другим организацијама у јавном сектору ("Сл. гласник РС", бр. 81/2017, 6/2018 и 43/2018). Овом уредбом утврђују се попис радних места, њихови општи/типични описи и захтеви за њихово обављање у јавним службама, у другим јавним службама које је основала Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе, а које су директни или индиректни корисници буџета.

У систематизацију радних места неопходно је унети радна места која одговарају делокруку послова за које је основана туристичка организација, а који су кључни за Управљање дестинацијом (предлог: Аналитичар за унапређење и развој туристичког производа, Аналитичар за унапређење и развој промоције и или слично).

Кључни елементи дестинацијског менаџмента/управљања:

Развој производа

Планирање инфраструктуре, развој људских ресурса, развој производа и атракција и технолошки развој;

Развој постојеће понуде, али и нових атракција и услуга.

Истраживање и планирање

Статистичке анализе и тржишна истраживања;

Истраживање постојећих и потенцијалних циљних тржишта (профил посетилаца и анализа задовољства) и дестинацијска политика/планирање будућег развоја.

Маркетинг и промоција

Промоција – планирање и реализација промоције, усклађеност са регионалним и државним програмима, развој и управљање брендом;
Информисање туриста – туристички информациони центар, дистрибуција промотивних материјала;
Развој и одржавање Интернет странице и система резервације;
Управљање односима са клијентима.

Односи са заједницом

Улога адвоката туризма кроз подстицање свести о значају туризма у локалним заједницама ради подршке активностима развоја туризма и маркетинга.
Лидерство Вођство на нивоу дестинације, развој партнерских односа и тимског рада;
Брига за усклађено деловање свих актера и координацију међу њима.

Управљати туристичком дестинацијом подразумева активности управљања привредом, посетиоцима, локалном заједницом и локалним окружењем, кроз планирање, организовање, контролу и вођство, као и спровођење Програма развоја туризма и друге стратешке документе.

Туристичка организација Гаџин Хан потребно је да унапреди сарадњу са Туристичким организацијама у окружењу Суве планине. Неопходно је потписивање протокола о сарадњи са Туристичком организацијом града Ниш.

Предлог активности на повезивању:

- Редовно слање информација о туристичким дешавањима и понуди дестинације Гаџин Хан.
- Постављање информација на сајту ТО Ниш, као и промотивних материјала у Туристичком информативном центру Ниша.
- Заједничко учешће на сајмовима и туристичким окупљањима у складу са потенцијалним тржиштима.
- Учесће у организацији промотивних туристичких путовања за медије и туроператоре који посећују Ниш.
- Учесће у организацији манифестација које се одржавају у Нишу - постављање инфо пункта, музички програм итд.
- Постављање огласа/билборда на аеродрому Константин Велики у Нишу
- Слање промотивних материјала хотелима и смештајним капацитетима у Нишу

Као управљач дестинације „Сува планина“ може се основати **Дестинацијска менаџмент организација** (у даљем тексту ДМО) удруживањем са микродестинацијама у окружењу (са општинама, односно туристичким актерима који гравитирају око Суве планине) која ће преузети функцију главног и одговорног субјекта за спровођење дефинисаних пројеката конкурентности, развоја производа и свих потребних активности дефинисаних Програмом развоја. Оснивачи ДМО могу да буду из јавног и приватног сектора. Учешће јавног сектора је 51%, а учешће приватног сектора 49%.

Радам ДМО мора да руководи особа која је запослена са пуним радним временом и која својим стручним и управљачким капацитетом може директно утицати на контролу и извршење процеса.

Модел финансирања ДМО

ДМО би се финансирао из заједничких средстава општина, туристичких организација, као и од приватних субјеката (пружаоца услуга у туризму).

Модел финансирања мора укључити све оне структуре које учествују у туризму и које утичу на његов развој, а које улагањем својих ресурса уједно преузимају одговорност за активну операционализацију дефинисаних пројеката и активности.

Туристичке организације могу допринети раду ДМО прикупљањем информација на локалу, умрежавањем локалних актера, информативном делатношћу, док ДМО локалним туристичким организацијама могу да пруже бољу кадровску оспособљеност, квалитетну промоцију, стратешко планирање и пројектни капацитет.

10 . АКЦИОНИ ПЛАН

Акционим планом за спровођење Програма развоја туризма дестинације Гацин Хан - Сува планина до 2027. године конкретизоване су појединачне акције које су дефинисане циљевима и приоритетима Програма развоја. Акционим планом дефинисане су мере спровођења, носиоци пројекта, план финансирања, резултати, индикатори и евалуација.

10 .1. Развојни пројекти

Пројекти су конципирани тако да подижу ниво конкурентности туристичких производа, управљања дестинацијом и стварања услова за унапређење нивоа знања и нових запошљавања, а постављени су у оквиру задатих кључних приоритета.

Приоритетни туристички производи у које треба инвестирати су:

- Активни и еко туризам
- Специјални интереси (кампинг, пешачење, бициклизам, посматрање птица и животиња и друго)
- Сеоски туризам
- Догађаји и култура
- Гастрономија.

Теренским радом и анкетирањем доносиоца одлука, као и пружаоца услуга у туризму Гациног Хана издвојено је више развојних пројеката које је неопходно реализовати:

1. Изградња бунгалова за одмор и ресторана (125.000 € + 125.000€)
2. Изградња стаза за брдско-планински туризам (100.000€)
3. Уређење рекреативног туристичког комплекса у Доњем Душнику – камп (150.000 €)
4. Изградња ловачког дома (100.000€)
5. Рехабилитација пута на Сувој планини до локације „Три локве“
6. Изградња жичаре "Стражиште" (1.000.000/3.000.000 €)
7. Унапређење и развој догађаја (Манифестација "Заплањски залог", "Воденичарски качамак" и друге) (20.000 Евра)
8. Санација отвореног базена у Доњем Душнику (100.000 €)
9. Опремање домаћинства за бављење сеоским туризмом (50.000 €)
10. Уређење и опремање инфо центра у Доњем Душнику (50.000 €)
11. Ревитализација ентеријера и екстеријера воденица на територији општине Гацин Хан

Кључни приоритети, са припадајућим мерама и активностима за њихову реализацију, табеларно су приказани.

10. 2. Преглед развојних пројеката и мера

Преглед приоритетних циљева, развојних мера и пројеката.

Приоритетни циљ	Мере
<p>1 . Креирања имиџа туристичке дестинације Гаџин Хан-Сува планина- Запање на циљним тржиштима као туристичке дестинације кратких одмора, брдско-планинског туризма, са нагласком на туризам специјалних интереса.</p>	<p>1.1 Сређивање туристичког информативног центра у Доњем Душнику 1.2 Изградња стаза за брдско-планински туризам Бициклическе и пешачке руте</p>
<p>2 . Унапређење инфраструктуре и заштита животне средине подстицањем нових инвестиција у туристичку инфраструктуру на подручју општине и инвестиција у уређење постојеће инфраструктуре</p>	<p>2.1 Интегрисан систем туристичке сигнализације 2.2 Подизање капацитета за производ кратки одмори кроз инфраструктурно опремање комплекса купалишта са бунгаловима 2.3 Изградња жичаре са гондолама 2.4 Адаптација шумарских кућица у ловачке објекте за потребе Ловачко удружење Запање и изградња ловачког дома 2.5 Одрживи развој туризма, екологија и управљање отпадом 2.6 Изградња и уређење кампа 2.7 Ревитализација ентеријера и екстеријера воденица</p>
<p>3 . Повећање броја радних места и квалификација у туризму и делатностима које су повезане са туризмом у оквиру постојећих капацитета.</p>	<p>3.1 Унапређење и развој производа гастрономија и манифестационог туризма 3.2 Повећање и унапређење капацитета регистрованих смештајних капацитета</p>
<p>4 . Унапређење видљивости дестинације и повећање укупних прихода од туризма на дестинацији Гаџин Хан-Сува планина</p>	<p>4.1 Спровођење оперативног маркетинг плана 4.2 Постављање мреже дигиталних инфо пунктова / интерактивних тотема на дестинацији</p>

Мере за постизање Приоритетног циља 1.:

Мера 1.1	Сређивање туристичког информативног центра у Доњем Душнику
Назив пројекта	Пројекат сређивања ентеријера и екстеријера туристичког информативног центра
Циљ пројекта	Подизање нивоа квантитета и квалитета пружања туристичких информација везаних за туристичку понуду Гаџиног Хана
Кратак опис пројекта	Општина Гаџин Хан располаже за објектом у селу Доњи Душник који у потпуности одговара потребама креирања туристичког информативног центра. Овај објекат се налази у самој близини спортско рекреативног центра са базеном, као и главног пута и ресторана у Доњем Душнику. Информативни центар може пружати и услуге изнајмљивања обичних и електричних бицикала. Како већ постоји објекат који је у власништву општине потребно његово сређивање и стављање у функцију (запослени, радно време, инфо материјали итд.)
Надлежна институција/организација/тело за спровођење пројекта	Општина Гаџин Хан и ТО Гаџин Хан
Носиоци пројекта – партнери	Општина Гаџин Хан и Министарство надлежно за туризам
Активности на пројекту	<ul style="list-style-type: none"> • Израда пројекта уређења инфо дела • Грађевински радови • Набавка намештаја и опреме (компјутера и таблета) • Брендирање инфо центра • Уређење посебног дела за промоцију дестинације (лед екран, брошуре и постери великог формата на зиду) • Набавка и израда сувенира • Боље повезивање са информативним центром у Нишу • Додатна обука и едукација запослених за пружање информација – стандардизоване • Унапређење или успостављање сарадње са локалном привредом
Трајање пројекта/ рок за извршење	1-2 године

Потребни ресурси	Материјални, финансијски, људски
Финансијски план за реализацију програма/пројекта	Извори : Општина Гаџин Хан
	Израда пројекта сређивања и калкулација трошкова
Очекивани резултати пројекта	<ul style="list-style-type: none"> • Повећан квантитет и квалитет информација • Побољшана видљивост атракција и туристичких производа • Задовољство локалне привреде – пружаоца туристичких услуга због боље презентације • Задовољство локалног становништва изгледом и опремљеношћу инфо центра • Едукација и усавршавање знања и способности запослених • Повећан број посетилаца инфо центра • Повећано задовољство туриста и посетилаца на дестинацији
Индикатори	<ul style="list-style-type: none"> • Број посетилаца у инфо центру • Број преузетих брошура • Број задовољних туриста пруженом услугом
Процена ризика	Средњи ниво ризика, изазван недостатком буџета
Евалуација	Постављање апарата/тастера за мерење задовољства туриста и посетилаца

Мера 1.2	Изградња стаза за брдско-планински туризам Бициклическе и пешачке руте
Назив пројекта	Развој и унапређење бициклических и пешачких стаза на дестинацији
Циљ пројекта	<p>Општи циљ пројекта је развој туристичког производа активни туризам, са посебним акцентом на бициклизам и пешачење и њихово позиционирање као кључних активности приликом посете.</p> <p>Посебан циљ: Повезивање туристичких атракција</p>
Кратак опис пројекта	<p>Увидом у постојеће стање и стручном анализом, утврђено је да је један од стратешких туристичких производа активног туризма – бициклизам и пешачење. Неопходно је унапредити капацитете туристичког производа специјални интереси изградњом 12 км бициклических, пешачких и планинарских стаза до 2027. године. Села која се повезују стазама су Ћелије, Г. Душник, Сопотница, Калетинац, а такође и села Горњи Барбеш, Виландрица, Дукат и Танасковићи са планином Селичевица као и села Горње Драговље, Гаре и Доњи Душник са планином Бабишка гора.</p>
Надлежна институција	Туристичка организација општине Гаџин Хан
Носиоци пројекта-партнери	Општина Гаџин Хан, удружења
Активности на пројекту	<ul style="list-style-type: none"> • Израда студије бициклизма, пешачења и планинарења са јасно дефинисаним стазама и осталим пратећим елементима. • Развој нових (уз надоградњу постојећих) стаза које би требало да укључе обележавање, сигнализацију, осветљење стаза и дуге припадајуће садржаје. • Интеграција туристичке супраструктуре; развој и понуда смештајних капацитета који подржавају овај производ и нуде комплементарне услуге овом производу (успостављање рент-а-бике система у складу са постојећом студијом изводљивости на дестинацији за изнајмљивање бицикла, опреме и сл) • Набавка 10 бициклова за изнајмљивање у инфо центру

	<ul style="list-style-type: none"> • Израда мапа и брошура, организација догађаја (трке, промо туре и сл.), креирање туристичког пакета Промоција производа бициклизам и пешачке руте.
Трајање пројекта	2 године
Потребни ресурси	Материјални, финансијски, људски
Финансијски план	Процењена вредност за израду стаза: 25 милиона динара
	Извори : Општина, Република, ЕУ фондови
Очекивани резултати	<ul style="list-style-type: none"> • Успостављена мрежа бицикличких и пешачких рута на дестинацији • Купљено 10 бициклова за изнајмљивање • Креирани нови производи активног туризма • Унапређен садржај и квалитет понуде • Унапређена промоција • Обогаћена понуда смештајних капацитета који подржавају овај облик туризма • Повећана безбедност туриста и посетилаца • Повећан број задовољних туриста и посетилаца
Индикатори	<ul style="list-style-type: none"> • Израђена просторно-планска документација • Спроведен процес јавних набавки • Квантитет и квалитет постојећих бицикличких и пешачких стаза са припадајућом инфраструктуром • Квантитет и квалитет нових бицикличких и пешачких стаза са припадајућом инфраструктуром • Број постављених информативних табли, клупа, канти , и сл. • Број догађаја који промовишу производ • Број одштампаних брошура, мапа и другог промотивног материјала • Купљено 10 бициклова • Квантитет и квалитет смештајних објеката који подржавају овај облик туризма • Медијски извештаји • Број задовољних туриста и посетилаца који конзумирају овај производ
Процена ризика	Средњи ниво ризика

Евалуација	Евалуација пројекта ће бити спроведена у складу са методологијом дефинисаном у финалном предлогу пројекта који буде одобрен за финансирање.
------------	---

Мере за постизање Приоритетног циља 2.:

Мера 2.1	Интегрисан систем туристичке сигнализације
Назив пројекта	Израда и постављање туристичке сигнализације
Циљ пројекта	Унапређење видљивости туристичких атракција и производа дестинације
Кратак опис пројекта	Туристичка сигнализација пружа туристима јасну информацију о смеру кретања ка одредишту, атракцијама, тематским садржајима, услугама и другим туристичким активностима. Неопходно је, поред опште туристичке сигнализације, поставити и информативне табле, означити стазе, објекте и друго. На овај начин, туристима ће бити омогућено да дођу до жељених атракција и пружиће им бољу информацију о истим.
Надлежна институција/организација/тело за спровођење пројекта	Туристичка организација општине Гаџин Хан
Носиоци пројекта-партнери	Општина , установе културе, приватни сектор
Активности на пројекту	<ul style="list-style-type: none"> • Израда пројектно-техничке документације • Прибављање дозвола за изглед и постављање ознака од надлежних институција • Израда и постављање сигнализације (табле добродошлице, путокази, ознакеза појединачне објекте, информативне табле у селима и у Гаџином Хану, мапе)
Трајање пројекта/ рок за извршење	1-2 године
Потребни ресурси	Материјални, финансијски, људски
Финансијски план за реализацију програма/пројекта	Израда пројектно техничке документације: 3.000 Евра Израда и постављање сигнализације: 35.000 Евра Извори : Република, ЕУ фондови
Очекивани резултати пројекта	<ul style="list-style-type: none"> • Израђена пројектно техничка документација

	<ul style="list-style-type: none"> • Израђена и постављена сигнализација • Унапређена видљивост туристичких производа и атракција • Подигнут ниво задовољства туриста
Индикатори	<ul style="list-style-type: none"> • Број путоказа, инфо табли и других ознака • Број позитивних утисака туриста
Процена ризика	Средњи ниво ризика
Евалуација	Према фазама у процесу реализације пројекта

Мера 2.2	Подизање капацитета за производ кратки одмори кроз инфраструктурно опремање комплекса купалишта са бунгаловима
Назив пројекта	Изградња бунгаловског насеља уз адаптацију базена и припадајуће елементе
Циљ пројекта	<p>1 . Унапређење инфраструктуре и супраструктуре у области сеоског, ловног и брдско-планинског туризма, као и туризма специјалних интереса за 50% до 2027.године.</p> <p>2 . Развој рурала, локалне економије и туризма</p>
Кратак опис пројекта	
Надлежна институција/организација/тело за спровођење пројекта	Општина Гаџин Хан
Носиоци пројекта – партнери	Министарство туризма, трговине и телекомуникација, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре И други
Активности на пројекту	<ul style="list-style-type: none"> - Израда пројектно -техничке документације - Изградња и опремање 5 бунгалова за одмор - Изградња и опремање ресторана са делом за рецепцију - Санација и адаптација базена - Означавање

Трајање пројекта/ рок за извршење	2 године
Потребни ресурси	Финансијски, материјални, људски
Финансијски план за реализацију програма/пројекта	Извори : Општина Гаџин Хан, Министарство туризма, трговине и телекомуникација, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Европски пројекти
	Израда пројекта сређивања и калкулација трошкова
	Израда и опремање 5 бунгалова 125.000 Евра Израда и опремање ресторана 125.000 Евра Санација отвореног базена у Доњем Душнику 100.000
Очекивани резултати пројекта	<ul style="list-style-type: none"> • Развој рурала, локалне економије и туризма, • Повећање садржаја и квалитета туристичке понуде • Подиже ниво економске снаге локалног становништва и утиче на повратак младих у села. • Већи број посета активних туриста
Индикатори	<ul style="list-style-type: none"> • Број посетилаца на дестинацији • Број ноћења у бунгаловима • Број купљених карата за базен • Број задовољних туриста пруженом услугом
Процена ризика	Средњи ниво ризика, изазван недостатком буџета
Евалуација	Број продатих карата и број дневних и вишедневних туриста

Мера 2.3	Изградња жичаре са гондолама
Назив пројекта	Изградња жичаре „Стражиште“
Циљ пројекта	<p>Унапређење инфраструктуре и супраструктуре у области сеоског, ловног и брдско-планинског туризма, као и туризма специјалних интереса за 50% до 2027.године.</p> <p>Подизање атрактивности Гаџиног Хана – Суве планине - Заплања и укупне понуде Јужне Србије</p>
Кратак опис пројекта	<p>Један од планова Општине Гаџин Хан је и изградња жичаре из Доњег Душника до врха Суве планине (Трем). Врх Трем је једна од највећих природних атракција, а успон до врха изискује већу физичку спремност (искусни планинари и чланови планинарских удружења) изградњом жичаре постао би доступан за ширу популацију целог региона и повећао број посета. Жичаре које се користе у летњој сезони уживају велику популарност, а могу се користити и током зиме. Летње жичаре су актуелна тема на многим местима јер су планинарење, брдски бициклизам и параглајдинг веома популарне активности у слободно време. Општина Гаџин Хан рима велики потенцијал за ове активности.</p>
Надлежна институција за спровођење пројекта	Општина Гаџин Хан
Носиоци пројекта – партнери	Министарство туризма, трговине и телекомуникација, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, ЈП Скијалишта Србије
Активности на пројекту	<ul style="list-style-type: none"> • Израда студије изводљивости изградње жичаре <p>- Студијом изводљивости се спроводи детаљна анализа подручја и саме инвестиције са више аспеката. Када буде спроведена, понудиће јасне закључке о оправданости и профитабилности инвестиције, безбедности и сигурности, утицаја на животну околину, као и три потенцијална сценарија- оптимистични, реални и песимистични. У зависности од сценарија изабраће се жичара са гондолама или отвореним корпама.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - Успостављање партнерства са Министарствима и ЈП Скијалишта Србије - Расписивање тендера за извођача радова - Изградња жичаре са пратећим елементима - Решење о употребној дозволи - Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре је донело решење о употребној дозволи
Трајање пројекта	6 – 10 година
Потребни ресурси	Финансијски, материјални, људски
Финансијски план за реализацију програма/пројекта	Извори : Општина Гаџин Хан, Министарство туризма, трговине и телекомуникација, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, ЈП Скијалишта Србије, Европски пројекти
	Израда пројекта сређивања и калкулација трошкова
	Жичара са корпама 800.000 ЕВРА Жичара са гондолама од 3.000.000 ЕВРА
Очекивани резултати пројекта	<ul style="list-style-type: none"> • Развој економије локално и регионално, • Отварање и развој малих и средњих предузећа, • Подстицај за додатне инвестиције у туризму (ресторани, хотели, приватан смештај итд.) • Подиже ниво економске снаге локалног становништва и утиче на повратак младих у села. • Побољшана видљивост атракција и туристичких производа • Већи број посета активних туриста • Унапређен садржај и квалитет понуде
Индикатори	<ul style="list-style-type: none"> • Број посетилаца на дестинацији • Број купљених карата за гондолу • Број задовољних туриста пруженом услугом
Процена ризика	Средњи ниво ризика, изазван недостатком буџета
Евалуација	Број продатих карата и број дневних и вишедневних туриста

Мера 2.4	Адаптација шумарских кућица у ловачке објекте за потребе Ловачко удружење Заплање и изградња ловачког дома
Назив пројекта	Адаптација шумарских кућица, изградња ловачког дома и набавка специјалног теренског возила
Циљ пројекта	Сређивање постојеће инфраструктуре (шумарских кућица 3 објекта) која се не користе и стављање у функцију ловног и туризма посматрања птица и сакупљање лековитог биља и гљива. Објекти би се могли користити и као преноћишта за туристе. Јачање капацитета ЛУ Заплање које већ има искуствауорганизацијипосетатуриста заинтересованих за лов и посматрање птица, као и пружању едукације локалном становништву и туристима везано за сакупљање лековитог биља и гљива. Такође , једна од капиталних инвестиција за општину Гаџин Хан је и изградња ловачког дома.
Кратак опис пројекта	ЛУ Заплање располаже са канцеларијом удружења квадратуре око двадесетак 20m ² са мокрим чвором, фазанеријом у чијем се склопу налази просторија за привремено складиштење одстрељене дивљачи, прихватилиште за одгој и чување фазанске дивљачи, али не и са ловачким домом и кућицама који би помогли у њиховом раду и развоју туризма. Пројекат подразумева успостављање партнерског односа са Јавним предузећем Србија шуме које газдује са две шумарске куће (једну су изградили ловци). Дефинисање елабората за адаптацију кућица као и додатних активности које удружење може да спроводи. Друга активност је изградња ловачког дома на територији општине Гаџин Хан. Једним делом пројекта предвиђена је и набавка специјалног теренског возила због велике разуђености и специфичне конфигурације терена у брдско-планинским селима, у сврси потреба туристима нарочито ловаца и заинтересованих за посматрање птица.
Надлежна институција/организација/те ло за спровођење пројекта	Општина Гаџин Хан

Носиоци пројекта – партнери	Општина Гаџин Хан, ЈП Србија шуме, ЛУ Запаље и Министарства надлежна за туризам и пољопривреду
Активности на пројекту	<ul style="list-style-type: none"> • Успостављање сарадње са ЈП Србија шуме за један објекат • Утврђивање власничких односа за два објекта • Израда елабората засанацију3 објекта/кућице (4x4 м по објекту) • Осмишљавање едукације за туристе и посетиоце у начину прикупљања биља и гљива • Израда елабората о изградњи ловачког дома • Стављање у функцију постојећих 7 чека за посматрање птица • Промоција активности и капацитета
Трајање пројекта/ рок за извршење (према фазама, у месецима)	<p>Адаптација кућица:</p> <p>1 године</p> <p>2 месеци успостављање сарадње</p> <p>2 израда елабората</p> <p>2 Расписивање тендера за санацију</p> <p>5 Санација објекта</p> <p>1 Промоција</p> <p>Изградња ловачког дома:</p> <p>5 година</p> <p>Набавка специјалног теренског возила</p> <p>1 година</p>
Потребни ресурси	Материјални, финансијски, људски
Финансијски план за реализацију програма/пројекта	<p>Извори : Општина Гаџин Хан, Министарство надлежно за туризам, Министарство за пољопривреду, ЕУ пројекти</p> <p>Израда пројекта сређивања и калкулација трошкова</p> <p>Вредност адаптације кућица: 15.000 ЕВРА</p> <p>Вредност изградње ловачког дома: 100.000 ЕВРА</p> <p>Набавка специјалног теренског возила: 70.000 ЕВРА</p>
Очекивани резултати пројекта	<ul style="list-style-type: none"> • Побољшана видљивост атракција и туристичких производа лов, посматрање птица и сакупљање лековитог биља и гљива • Побољшана услуга дресуру паса птичара на пољску јаребицу

	<ul style="list-style-type: none"> • Побољшање шумских комуникација-путева • Едуковано локално становништво за сакупљање лековитог биља и гљива • Смањење уништавања појединих врста лековитог биља и гљива нестручним брањем • Активностима удружења дошло би до повећања броја Сурог орла , па чак можда у блиској будућности и орла Брадана • Задовољство локалне привреде – пружаоца туристичких услуга због унапређења презентације и повећања продаје пратећих садржаја (локални производи и услуге) • Задовољство локалног становништва и ловаца изгледом и опремљеношћу ловачких кућица • Повећано задовољство туриста и посетилаца на дестинацији
Индикатори	<ul style="list-style-type: none"> • Повећање броја туриста заинтересованих за ове облике туризма/производе • Повећање броја Сурог орла и дивокоза • Број задовољних туриста пруженом услугом
Процена ризика	Средњи ниво ризика, изазван недостатком буџета и власничких односа
Евалуација	Анкетирање туриста заинтересованих за ове облике туризма, као и вођење евиденције пораста броја птица и дивљачи на дестинацији

Мера 2.5	Одрживи развој туризма, екологија и управљање отпадом
Назив пројекта	Савремени принципи управљања отпадом у корак са еко туризмом Суве планине
Циљеви пројекта	<ol style="list-style-type: none"> 1. Интегрисано управљање отпадом 2. Одрживо управљање туристичком дестинацијом
Кратак опис пројекта	Одрживи развој туризма подразумева управљање утицајима туризма на природну средину и један од приоритета је чистоћа на дестинацији. Ова општина као основу свог економског развоја и развоја малих и средњих предузећа и предузетништва сматра пре свега развој

	<p>пољопривреде и развој туризма. Из тих разлога заштита животне средине игра пресудну улогу у економском развоју Општине. Општина Гаџин Хан иако поседује План интегрисаног управљања комуналним отпадом, још увек није развила добар систем праћења еколошких фактора на својој територији.</p> <p>1 .Најосетљивије тачке прљања и загађења околине су сигурно приступни путеви (одморишта и паркинзи) до дестинације Гаџин Хан. На путу ка дестинацији Гаџин Хан постоје више табли које упућују посетиоце да не бацају ђубре и чувају прелепу природу.</p> <p>Правац доласка: Силаском са Аутопута А1 за Гаџин Хан на пут бр. 225 (наплатна станица Брестовац) (туристи и транзитни гости на путу ка Северној Македонији, Грчкој итд.) који долазе са севера Из центра Ниша (локално становништво и туристи).</p> <p>Изласка са аутопута А1 за Лесковац – Југ путем 437 (туристи и транзитни гости из правца југа од Грчке ка Северној Македонији, итд).</p> <p>2 .Остале осетљиве тачке су насељена места, простори око туристичких атракција, пешачке и планинарске стазе, ловачке чеке итд.</p>
Надлежна институција за спровођење пројекта	Општина Гаџин Хан
Носиоци пројекта - партнери	Општина Гаџин Хан,
Активности на пројекту	<ul style="list-style-type: none"> • Ревидирање Плана управљања отпадом • Постављање соларних пуњача на фреквентним тачкама - локацијама за одмор активних бициклиста) и камера са соларним напајањем ради контроле кретања посетиоца Суве планине и тренутног стања везаног за бачене отпатке и ђубре. • Набавка потребних возила, контејнера и изградња станица за сакупљање отпада. Општина Гаџин Хан добила је специјално еколошко возило за сакупљање ђубрета финасирано ГИЗ Србија на пројекту.

	<ul style="list-style-type: none"> • “Набавка контејнера за одлагање смећа”. Потребно је 200 контејнера укупне вредности 10.560.000,00 динара. Куповином контејнера решио би се проблем замене постојећих који су у доста лошем стању због застарелости. • Пројекти еколошког, комуналног и пејзажног уређења туристичког простора • Промовисање употребе обновљивих извора енергије и пројекти коришћења обновљивих извора енергије (вода, сунце, ветар...) • Искоришћавање шумског и пољопривредног отпада за енергетске сврхе
Трајање пројекта	2 година
Потребни ресурси	Материјални, финансијски, људски
Финансијски план за реализацију програма/пројекта	<p>Извори : Општина Гаџин Хан, Министарство надлежно за екологију и заштиту животне средине, ЕУ пројекти</p> <p>Израда пројекта сређивања и калкулација трошкова</p>
Очекивани резултати пројекта	<p>Ревидирање Плана управљања отпадом</p> <p>Постављени соларни пуњачи.</p> <p>Набављено возило за одношење отпада.</p> <p>Набављено 200 контејнера</p> <p>Израђени пројекти еколошког, комуналног и пејзажног уређења туристичког простора</p> <p>Повећано задовољство туриста и посетилаца на дестинацији</p>
Индикатори	<ul style="list-style-type: none"> • Број постављених соларних пуњача • Број набављених возила за одношење отпада. • Број набављених контејнера • Број медијских објава за одржавање чистоће Гаџиног Хана као еко дестинације • Број задовољних туриста пруженом услугом
Процена ризика	Средњи ниво ризика, изазван недостатком буџета и власничких односа
Евалуација	Анкетирање туриста заинтересованих за ове облике туризма, као и вођење евиденције пораста броја птица и дивљачи на дестинацији

Мера 2.6	Изградња и уређење кампа
Назив пројекта	Еко камп „Сува планина“
Циљ пројекта	<p>Циљ овог пројекта је развој туристичког/транзитног кампа за смештај свих врста кампинг возила и опреме.</p> <p>Повезивање кампа са другим туристичким производима (бициклизам, пешачење, планинарење) у региону Запаље.</p>
Кратак опис пројекта	<p>Еко камп „Сува планина“ представља веома атрактиван кампинг смештај у подножју Суве планине.</p> <p>Нуди могућност смештаја за све врсте кампинг опреме (шатор, приколица, моторхоме), а подједнако је атрактиван и за мотоциклисте и бициклисте.</p> <p>Еко камп има укупно:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 36 кампинг парцела за возила (приколице, моторхоме возила) – парцеле од цца. 50 квм (8 x 6 м) 2. 20 кампинг парцела за шаторе (цца. 25 квм) 3. 10 паркинг парцела (аутомобили, мотоцикли) <p>Циљ овог еко кампа је, наравно, дугорочна профитабилност (на период дужи од 5 година), ликвидност, солвентност, растиразвој угоститељског предузећа.</p>
Надлежна институција/организација	Општина Гаџин Хан
Носиоци пројекта-партнери	Општина Гаџин Хан, ТО Гаџин Хан, Министарство за трговину туризам и телекомуникације, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре.
Активности на пројекту	<ul style="list-style-type: none"> • Израда општег бизнис плана за камп • Дефинисање правно организационе форме • Израда пројектно-техничке документације (партерно-уређење и инсталације, санитарни чвор, кампинг плацеви, мрежа водоснабдевања и канализације, уређај за складиштење техничког отпада (хемијски тоалети), објеката рецепције и заједничке

	<p>кухиње, унутрашња саобраћајна инфраструктура)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Прибављање дозвола за изградњу кампа (привремени објекти) • Изградња кампа • Израда и постављање унутрашње и спољне сигнализације (табле добродошлице, путокази, ознаке за појединачне објекте, информативне плоче, мапе) • Израда мапа и брошура, организација догађаја (трке, промо туре и сл.), креирање туристичког пакета за кампинг туристе • Промоција кампинг производа
Трајање пројекта	2 године
Потребни ресурси	Материјални, финансијски, људски
Финансијски план	<p>По пројекцијама бизнис плана трошкови изградње кампа износе 109.064 ЕВРА</p> <p>Извори : Јавно-приватно; ЕУ фондови; Државни фондови и субвенције</p>
Очекивани резултати	<ul style="list-style-type: none"> •Изградња и уређење кампа •Креирани нови производи активног туризма •Унапређен садржај и квалитет понуде •Обогаћена и повећана понуда смештајних капацитета •Повећан број задовољних туриста и Посетилаца дестинацији
Индикатори	<ul style="list-style-type: none"> •Израђена просторно-планска документација •Спроведен процес јавних набавки •Број постављених информативних табли, •Број одштампаних брошура, мапа и другог промотивног материјала •Број задовољних туриста и посетилаца који посећују и бораве у кампу
Процена ризика	Средњи ниво ризика / недостатак финансијских средстава
Евалуација	<p>Израчунавањем економска оцене:</p> <p>Коефицијент економичности (као односа укупних прихода и укупних расхода)</p> <p>Стопе рентабилности (као односа нето добити и укупних улагања</p>

Мера 2.7	Ревитализација ентеријера и екстеријера воденица
Назив пројекта	Ревитализација воденица Доњем и Горњем душнику, Сопотници и Краставчу
Циљ пројекта	<p>Подстицање нових инвестиција у туристичку инфраструктуру на подручју општине и инвестиција у уређење постојеће инфраструктуре адаптације 9 воденица на потезу од Доњег Душника до Горњег Душника, три воденице у селу Сопотница, једне у Краставчу и једне у Гаџином Хану.</p> <p>Унапређење сеоског, културног, гастрономског и других туристичких производа.</p>
Кратак опис пројекта	<p>Воденице потичу из 18. века и представљају једну од највећих атракција на територији општине Гаџин Хан. Налазе се на реци Горњодушничкој реци. На два до три километра уз запањску речицу Горњодушничко врело, налази се 17 старих воденица поточара старих и преко 300 година. Воденице се налазе у прилично лошем стању-оронуле су и зарасле у коров. Неколико воденица су још увек у функцији-одреће се камени точак за мљење кукуруза и пшенице. Поред њихов основне функције производње брашна (јестиви сувенир дестинације) воденице се могу средити и по различитим тематским садржајима(интерпретативни центриза емитовање стихова познатог песника Бранка Миљковића и препричавање предања и легенди, сувенирнице, продавнице здраве хране, музејске поставке и др.</p>
Надлежна институција/организација/тело за спровођење пројекта	Општина Гаџин Хан
Носиоци пројекта - партнери	Министарство за трговину, туризма и телекомуникације, Министарство културе и информисања, Завод за заштиту споменика културе, ЕУ пројекти, донатори
Активности на пројекту	<ul style="list-style-type: none"> • Решавање правно имовинских односа • Посредством Завода за заштиту споменика културе и републичког Завода за заштиту споменика и културних добара воденице прогласе за културно добро. • Дефинисање приоритета и израда елабората за сређивање воденица

	<ul style="list-style-type: none"> • Уређење ентеријера и опремање 9 воденица фазно по годинама • Прикупљање средстава • Сређивање екстеријери и ентеријера • Промоција
Трајање пројекта/ рок за извршење	5 година по фазама у односу на приоритете
Потребни ресурси	Финансијски , материјални и људски
Финансијски план за реализацију програма/пројекта	Финансијска средства за уређење воденица 30.000 ЕВРА по објекту
	Извор средстава: Општина Гаџин Хан, Република Србија, ЕУ фондови
Очекивани резултати пројекта	<ul style="list-style-type: none"> • Бољи укупан изглед воденица • Функционалност и тематски садржаји • Задовољство туриста • Унапређење туристичких производа сеоског, културног гастрономског и других облика туризма • Бољи услови за промоцију дестинације • Повећање атрактивности дестинације
Индикатори	Број ревитализованих воденица
Процена ризика	Средњи
Евалуација	Број посетилаца на воденицама са различитим садржајима

Мере за постизање Приоритетног циља 3.:

Мера 3.1	Унапређење и развој производа гастрономија и манифестационог туризма
Назив пројекта	Специјализација , диверзификација и промоција гастрономске понуде дестинације
Циљ пројекта	<p>Општи циљ: Унапређење и промоција типичних производа гастрономије и гастрономских манифестација Гаџиног Хана- Суве планине</p> <p>Посебан циљ: Подстицање израде производа домаће радиности и њихова организована продаја,</p>
Кратак опис пројекта	<p>Увидом у постојеће стање и стручном анализом утврђено је да је један од стратешких туристичких производа, било као засебан или као додатна вредност другим приоритетним производима, гастро производ.</p> <p>Гастро производ није адекватно заступљен у туристичким пакетима. Манифестације које, поред културног наслеђа, промовишу вино, мед и храну постоје, али су локалног типа и немају концепт самоодрживих догађаја. Неопходна је повезаност локалних произвођача са угоститељским и другим објектима. Туристичке раднике потребно је едуковати како да израде квалитетне туристичке пакете и промовишу најјаче стране своје микродестинације. Интегрисање туристичке понуде унутар туристичких пакета, допринеће унапређењу туризма дестинације Гаџин Хан.</p> <p>Посебан циљ овог пројекта је да обезбеди препознатљивост јела и пића која су одраз културе и традиције дестинације, али и диференцијацију у односу на друге дестинације у региону.</p>
Надлежна организација	Туристичка организација општине Гаџин Хан
Носиоци пројекта - партнери	Угоститељски објекти, Удружења произвођача меда, сира и других аутохтоних производа, специјализоване трговине за израду и продају традиционалних гастро производа на подручју општине; туристичка организација општине
Активности на пројекту	<ul style="list-style-type: none"> •Израда правила и стандарда традиционалне производње (од дефинисања географског подручја, правила узгоја, до техника обраде) •Брендирање (ознаке, визуални идентитет, стандарди паковања, итд.)

	<ul style="list-style-type: none"> •Означавање врсте ресторана, прилагођавање дела јеловника типичним производима краја, означавање винарија •Спровођење едукација о вредности типичних производа, важности паковања у стандардизацији и сертификацији производа •Спровођење едукација и контроле квалитета хране и вина •Креирање неколико јела са типичним производима, презентованих на савремени начин (“Воденички доручак”, “Здрави залогаји Суве планине” и сл.) •Успостављање гастро догађаја “Кувај и пробај”- радионице на отвореном •Креирање тематске руте “Воденичарски точак” или слично •Креирање догађаја (унапређење постојећих манифестација) • Израда промотивног материјала (брошура „Гастрономија Суве планине“)
Трајање пројекта	1-2 године
Потребни ресурси	Материјални, финансијски, људски
Финансијски план за реализацију пројекта	3.000.000,00 РСД
	Извори : Република, ЕУ фондови
Очекивани резултати пројекта	<ul style="list-style-type: none"> •Повећан квантитет и квалитет понуде •Нови туристички производи •Унапређена промоција •Повећан број задовољних туриста и посетилаца на дестинацији
Индикатори	<ul style="list-style-type: none"> •База са тачним бројем активних регистрованих произвођачима хране •Број одштампаних брошура •Број учесника едукације „Креирање туристичких пакета“ •Број нових производа „Гастро пакети“ •Број учесника тренинга – Организација догађаја, припремне и промотивне активности •Број одштампаних брошура „Гастрономске манифестације“ •Број медијских извештаја
Процена ризика	Низак ниво ризика
Евалуација	Анализа и процена достигнутих циљева и препоруке за унапређење биће постављене на крају пројекта

Мера 3.2	Повећање и унапређење капацитета регистрованих смештајних капацитета
Назив пројекта	Конкурс за сређивање и унапређење смештајних капацитета на територији општине Гаџин Хан
Циљ пројекта	<p>Повећање квантитета и квалитета смештајних објеката</p> <p>Циљ побољшање туристичке понуде и укључивање што већег броја малих предузећа у туристичке ланце вредности.</p> <p>Повећање укупних прихода од туризма на дестинацији Гаџин Хан-Сува планина</p> <p>Повећање броја радних места и квалификација у туризму и делатностима које су повезане са туризмом у оквиру постојећих капацитета.</p>
Кратак опис пројекта	<p>Реализацију ове мере подразумева расписивање конкурса финансирање унапређења квалитета смештајних објеката на дестинацији Гаџин Хан-Сува планина.</p> <p>Конкурс се расписује за извођење мањих и инфраструктурних радова и опремање капацитета који директно утичу на побољшање понуде и квалитета услуга.</p>
Надлежна организација	Општина Гаџин Хан
Носиоци пројекта - партнери	ТО Гаџин Хан, Министарство надлежно за туризам, струковна удружење ХОРЕС, Привредна комора Србије, ЕУ фондови
Активности на пројекту	<ul style="list-style-type: none"> • Утврђивањестандардаза добијање средстава • Расписивање конкурса • Креирање базе пружаоца услуга у категоризованом смештају, пољопривредним газдинства и малим предузећима и предузетницима • Распоређивање средстава и контрола изведених радова и трошкова • Едукација пружаоца услуга
Трајање пројекта	1-5 године
Потребни ресурси	Материјални, финансијски, људски

Финансијски план за реализацију пројекта	<p>До 10.000 ЕВРА, са минималним учешћем од 20% од траженог износа. Сређивање и проширење постојећих капацитета Започињање бизниса и изградња нових капацитета</p> <p>Извори : Република, ЕУ фондови</p>
Очекивани резултати пројекта	<ul style="list-style-type: none"> •Повећан квантитет и квалитет смештајних капацитета •Повећан број категоризованих објеката •Развој туристичког производа сеоски туризам •Повећан број ноћења на дестинацији •Повећан број запослених у туризму •Повећан број задовољних туриста и посетилаца на дестинацији •Развој предузетништва у туризму •Развој малих и средњих предузећа •Едуковани пружаоци услуга смештаја
Индикатори	<ul style="list-style-type: none"> •Број сређених и новоотворених објеката •Број ноћења на дестинацији •Број група које су посетиле дестинацију •Повећање броја запослених у туризму •Број јединица и кревета на дестинацији
Процена ризика	Низак ниво ризика
Евалуација	Анализа и процена достигнутих циљева и препоруке за унапређење биће постављене на крају пројекта

Мере за постизање Приоритетног циља 4.:

Мера 4.1	Спровођење оперативног маркетинг плана
Назив пројекта	Унапређење промотивних и маркетиншких активности дестинације Гаџин Хан-Сува планина
Циљ пројекта	Унапређење видљивости дестинације и повећање прихода од туризма
Кратак опис пројекта	На дестинацији Гаџин Хан- Сува планина неопходно је спроводити Оперативни маркетинг план кроз реализацију активности и мера.
Надлежна организација за спровођење пројекта	Туристичка организација општине Гаџин Хан
Носиоци пројекта-партнери	Општина , установе културе, приватни сектор
Активности на пројекту	<ol style="list-style-type: none"> 1. Креирање туристичких пакета и израда тематских рута 2. Израда веб сите 3. Израда брошуре водич кроз Гаџин Хан и туристичке мапе 4. Креирање С” профила 5. Организација едукација и радионица усавршавања запослених и представника туристичке привреде за успешно комуницирање са медијима и јавношћу са акцентом на дигиталне комуникације 6. Оглашавање на порталима, публикацијама и ТВ 7. Истраживање домаћег туристичке тражње у Србији 8. Израда сувенира Гаџиног Хана 9. Промоција дестинације на дефинисаним сајмовима, односно туристичким догађајима
Трајање пројекта/ рок за извршење	4 године- континуирано
Потребни ресурси	Материјални, финансијски, људски
Финансијски план за реализацију програма/пројекта	2.500.000 динара на годишњем нивоу Извори : Туристичка организација, Општина, Република, Министарство туризма, трговине и телекомуникације

Очекивани резултати пројекта	<ul style="list-style-type: none"> Унапређена видљивост туристичких производа и атракција
Индикатори	<ul style="list-style-type: none"> Број брошура, и мапа Број објава Број реализованих догађаја Број туриста
Процена ризика	Низак ниво ризика
Евалуација	Према фазама у процесу реализације пројекта

Мера 4.2	Постављање мреже дигиталних инфо пунктова / интерактивних тотема на дестинацији
Назив пројекта	Постављање дигиталних инфо пунктова
Циљ пројекта	Циљ употребе интерактивних тотема су вишеструки јер посетиоци добијају унапређено корисничко искуство приликом посете дестинацији. Они једноставном претрагом могу доћи до великог броја информација у свако доба дана и године. Такође туристичка организација добија алат који доприноси подизању презентовања и промовисања садржаја дестинације на виши ниво, као и значајно унапређење процеса дигиталне трансформације и примене Смарт Тоурисм-а. Подстицање локалних стејкхолдера за активно учешће у процесу дестинацијског менаџмента кроз подстицање продаје услуга и производа кроз мрежу интерактивних тотема.
Кратак опис пројекта	Један од приоритета општине Гаџин Хан у плану промоције туристичких производа и дестинације је постављање дигиталних инфо пунктова. Сувремени инфо пунктови организовани су кроз постављање интерактивних оутдоор и индоор тотема који представљају ефикасно решење које одговара потребама за промоцијом садржаја дестинације кроз иновативне дигиталне канале комуникације са посетиоцима. Интерактивни оутдоор тотеми су предвиђени за постављање у спољашњем простору попут градских тргова,

	шеталишта, као и на другим местима фреквентне комуникације са корисницима, док су индоор тотеми предвиђени за постављање у унутрашњем простору попут визитор центара, хотелских лобија, конгресних центара, сајамских простора и сл. Интерактивни тотеми, као интегрални део дигиталних инфо пунктова, излазе у сусрет захтевима савремених туриста који имају висока очекивања у смислу дигиталне комуникације, доступности информација, напредним електронским сервисима попут букирања и куповине улазница за атракције.
Надлежна институција/организација/тело за спровођење пројекта	Општина Гаџин Хан и ТО Гаџин Хан
Носиоци пројекта - партнери	Општина Гаџин Хан и Министарство надлежно за туризам
Активности на пројекту	<ul style="list-style-type: none"> • Елаборат о постављању мреже интерактивних тотема • Дефинисање фреквентних места за постављање интерактивних тотема (предлог. Трг испред Општине Гаџин Хан, Доњи Душник испред Туристичког инфо центра и Еко камп Сува Планина), • Начин финансирања и реализације • Евалуација и одржавње мреже.
Трајање пројекта/ рок за извршење	6-12 месеци
Потребни ресурси	Материјални, финансијски, људски
Финансијски план за реализацију програма/пројекта	Извори : Општина Гаџин Хан
	Израда пројекта сређивања и калкулација трошкова
	20.000 -30.000 Евра
Очекивани резултати пројекта	<ul style="list-style-type: none"> • Повећан квантитет и квалитет информација • Побољшана видљивост атракција и туристичких производа • Допринос процесу дигитализације локалне самоуправе • Задовољство локалне привреде – пружаоца туристичких услуга због унапређења презентације и повећања продаје пратећих садржаја (локални производи и услуге) • Задовољство локалног становништва изгледом и опремљеношћу инфо центра

	<ul style="list-style-type: none"> • Повећано задовољство туриста и посетилаца на дестинацији
Индикатори	<ul style="list-style-type: none"> • Аналитика коришћења интерактивних тотема - "Цустомер јоурнеу" са подацима о броју корисника, периодима коришћења, садржајима који се највише прегледају, броју иницираних активација сервиса за куповину улазница • Број задовољних туриста пруженом услугом
Процена ризика	Средњи ниво ризика, изазван недостатком буџета
Евалуација	Постављање апликације/модула "Анкета" на тотемима за мерење задовољства туриста и посетилаца

Реализација предложених мера и пројеката допринеће унапређењу свих стратешких туристичких производа на дестинацији.

11 . АКТИВНОСТИ МАРКЕТИНГА И ПРОМОЦИЈЕ

Оперативни маркетинг план дестинације Гаџин Хан – Сува планина презентоване у посебно израђеном документу који детаљно разрађује маркетиншке активности и тактике.

Маркетинг активности и тактике овог посебног документа сврстане су у 4 категорије:

Производне тактике:

Креирање бренда дестинације Гаџин Хан
Дефинисање производа дестинације и маркетинг активности
Развој мреже туристичког информативног система

Продајне тактике:

Израда Интернет сајта дестинације Гаџин Хан
Креирање туристичких пакета Едукација и усавршавање кадрова

Комуникацијске тактике:

Односи са јавношћу – ПР
Онлине маркетинг
Израда промотивног материјала Општи водич кроз Гаџин Хан
Израда промотивног материјала Мапа Гаџиног Хана
Оглашавање

Маркетинг инфраструктура:

Сарадња заинтересованих страна - умрежавање

Предлог маркетиншких активности и тактика кроз Ходограм:

Назив активности	Вредност спровођења активности	Временски период
Креирање туристичких пакета	- Организација едукација и радионица за креирање туристичких пакета (анализа и паковање) Трајање : 2 дана по 5 часова 3 предавача	Новембар-фебруар 2022./2023.

	<p>Цена : 180.000 рсд</p> <p>- Анализа и израда три туристичка пакета(израдастудијеи паковање производа)</p> <p>Цена : 240.000 рсд</p>	
Израда веб сите	<p>- Израда интернет странице са описаним перформансама од 120.000 до 360.000 рсд</p> <p>Месечно одржавање 3000 – 5000 рсд</p>	<p>Октобар 2022. почетак посла</p> <p>Мај 2023. завршетак посла</p>
Израда туристичке мапе	<p>- Шира дестинацијска мапа</p> <p>– приказује целу и посебне делове дестинације као и објекте од посебног значаја који могу бити приказани у форми 3d цртежа или фотографија</p> <p>Предлог 1: Формат мапе је А3, 42х 29.7 цм, уформиблока-цепкалице. Двострано</p> <p>Текстови о дестинацији, понуди и садржајима у широј околини. Штампа : 10.000 примерака цена штампе је око 700е са пдв-ом</p> <p>Предлог 2: Мапа формата В2 (50х70 цм), савијено 17х24 цм, са пропратним текстовима и фотографијама</p> <p>МАПА В2, (савијена на 17х24), 5.000 ком ЦЕНА : 785 Евра</p> <p>ЦЕПКАЛИЦА А3, лепљено, 10.000 ком ЦЕНА : 785 Евра</p>	<p>Прикупљање информација и фотографија, писање текстова, прелом текст, обрада фотографија, графички дизајн и припрема за штампу</p> <p>Фебруар / Август 2023.</p> <p>Штампа: Септембар 2023.</p>
Креирање "Instagram" профила	<p>- Креирање налога на "Instagram"у 12.000 рсд једнократно</p> <p>- Откуп фотографија између 500 и 1000 рсд по фотографији</p> <p>- Обука запослених за основно познавање фотографисања од 12.000 до 18.000 рсд / једнократно</p>	<p>Прикључавање и сређивање фотографија</p> <p>Отварање профила / април 2023.</p>

	<p>- Буџет за оглашавање постова на "Instagram"у од 600 до 1200 рсд по једном посту/кампањи</p> <p>- Ангажовање екстерних сарадника од 12.000 до 24.000 у зависности од броја објава на месечном нивоу</p>	Постављање објава два или три пута недељно
Односи са јавношћу	<p>Организација едукација и радионица усавршавања запослених и представника туристичке привреде за успешно комуницирање са медијима и јавношћу са акцентом на дигиталне комуникације</p> <p>2 дана по 5 часова 3 предавача</p> <p>120.000 рсд плус трошкови пута, смештајан и исхране</p>	Март 2023.
Општи водич кроз Гаџин Хан	<p>Прикупљање и селекција текстова и фотографија, конципирање садржаја у складу са облицима туризма, туристичким производима и турама.</p> <p>Туристичка брошура, 32 стране књижног блока, 4 стране корица, формат А4 (21h29,7 цм), са општим и комерцијалним садржајем,</p> <p>Израда : БРОСУРА В5, 32str + корице, пластификација корица, кламовано, 2.000 ком. ЦЕНА : око 1.200 Евра</p>	Прикупљање информација и фотографија, писање текстова, прелом текст, обрада фотографија, графички дизајн и припрема за штампу
Маркетинг инфраструктура	<p>Истраживање домаћег туристичке тражње у Србији</p> <p>Анализа трендова, навика и ставова туриста у вези са провођењем одмора и путовањима у Србији. Наведене анализе стварају основе за сагледавање туристичке понуде дестинација у Србији, положај дестинација у односу на главне</p>	<p>Спровођење анкета на терену (Београд и други већи градови) као и онлине на интернету.</p> <p>Фебруар / Април 2023.</p>

	<p>конкуренте као и оцену основних елемената туристичке дестинације.</p> <p>Вредност : 120.000 рсд</p>	
<p>Оглашавање на порталима, публикацијама и ТВ</p>	<p>- Израда неколико типских огласа са упечатљивим слоганом и конкретним туристичким производом који има мотивациону улогу позивања туриста да посете Гаџин Хан</p> <p>Предвидети у буџету 200.000 рсд</p> <p>- организовање студијско путовање за представнике медија</p> <p>око 100.000 рсд</p>	<p>Током године континуирано</p>
<p>Израда сувенира Гаџиног Хана</p>	<p>Флашица алуминијумска за воду са знаком Старе планине</p> <p>100 комада 320.000 рсд</p>	 <p>Јануар 2023.</p>
<p>Израда сувенира Гаџиног Хана</p>	<p>Ранац са знаком Око соколово</p> <p>500 комада 65.000 рсд</p>	 <p>Мај 2023.</p>
<p>Израда сувенира Гаџиног Хана</p>	<p>Чај и теглица меда</p> <p>100 пакета (Теглица меда 30 г Чај 30g)</p> <p>29.500 рсд</p>	

Табела 14. Предлог маркетиншких активности, Оперативни маркетинг план Гаџиног Хана

12. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Подручје општине Гаџин Хан поседује изузетне ресурсе за развој туризма. Природне лепоте Суве планине И даље нису адекватно представљене широј јавности. Мноштво села, традиционалних сеоских газдинстава полако изумиру, а становништво нема економску корист од туризма. Програмом развоја туризма општине Гаџин Хан 2022-2027. године су дефинисане конкретне акције у правцу развоја свих елемената туристичке делатности и представљају добру подлогу за учествовање и реализацију развојних туристичких пројеката, уз суфинансирање од стране европских и других фондова.

Како би Програма развоја туризма био успешно реализован, неопходно је поставити тим за праћење и имплементацију. У складу са тим, први задатак за реализацију документа је информисање и мотивисање свих актера у туризму дестинације да се укључе у спровођење појединачних садржаја Програма развоја.

Други корак је оснивање Акционе групе за имплементацију Програма развоја. У Акциону групу потребно је укључити стручна лица и кључне актере у туризму, чији је задатак да прате и обавештавају јавност о актуелним пројектима и активностима, те да промовишу дестинацију на начин који је дефинисан у Програму развоја.

Трећи корак је оснивање Дестинацијске менаџмент организације или другог тела које ће управљати туристичким простором, односно извршити усклађивање Организације и систематизације радних места локалне туристичке организације са Каталогом радних места у Р Србији, као и са потребама у туризму на дестинацији.

Кључни елементи за праћење успешности реализације Програма развоја туризма дефинисани су у Акционом плану, који је саставни део овог документа.

13. ПОПИС ТАБЕЛА, ГРАФИКОНА, СЛИКА И СКРАЋЕНИЦА

Табеле

Табела 1. Гаџин Хан, Климатске карактеристике, Хидрометеоролошки завод Р. Србије и Стратегија-одрживог-развоја-општине-Гаџин-Хан-2012-2022

Табела 2. Највиши планински врхови Запања

Табела 3. Промена броја становника, Извор: РЗС, 2022

Табела 4. Број становника по насељеним местима на територији општине Гаџин Хан

Табела 5, Становништво за општину Гаџин Хан према националној припадности РЗС, Попис 2011.године

Табела 6. Становништво старо 15 и више година, према школској спреми, у општини Гаџин Хан, по попису 2011. године, РСЗ, Попис 2011. године

Табела 7. Број путника и авиона 2014 до април 2022. Аеродром Константин Велики, Ниш

Табела 8, Листа стејкхолдера, “VTC”

Табела 9. Укупан број страних долазака на територији РС, РЗС Србије

Табела 10. Статистички подаци за регион Јужне Србије, Републички завод за статистику Србије

Табела 11. Укупан број туриста који посећују Србију и Јужну и Источну Србију (учешће у укупном броју долазака и ноћења)

Табела 12. Доласци и ноћења за Ниш, Републички завод за статистику РС

Табела 13. Стратегија производа, Оперативни маркетинг план Гаџин Хан 2022-2027.

Табела 14. Предлог маркетиншких активности, Оперативни маркетинг план Гаџиног Хана

Графикони

Графикон 1. Мареј -Вебстер – Симон-ов 3D модел мапирања стејкхолдера), „Муррау -Вебстер & Симон“ (2007)

Графикон 2. Рурални и културни туризам Србија, Црна Гора и хрватска, Никола Ковачевић, 2020.

Слике

Слика 3 Положај општине Гаџин Хан, Стратегија одрживог развоја Општине Гаџин Хан

Слика 2. Географска карта Запања Општине Гаџин Хан

Слика 3. Црква Вазнесења - Велики Крчимир

Слика 4. Библиотека Гаџин Хан са салом за пројекције, представе и др. ТО Гаџин Хан

Слика 5. Запањске воденице

Слика 6. Сува Планина

Слика 7. Флора суве планине

Слика 8. Сури орао (*Aquila_chrysaetos*)

Слика 9. Коридор 10 и локација Општине Гаџин Хан, Википедиа и ТОС Мапа Србије¹⁵

Слика 10. Врело у Горњем Душнику

Слика 11. Туристичка сигнализација Доњи душник

Слика 12. Ресторан Запањски мерак Слика 14.

Ресторан Запањско огњиште

Слика 15 Базен у фази сређивања испред бунгалова за одмор и ресторана

Слика 16. Могући изглед еко кампа, Бизнис плана за развој кампа

Слика 17. Напуштене куће са потенцијалом за сређивање

Слика 18. Једна од напуштених 17 воденица

Слика 19. Планински успон на Трем

Слика 20. Манифестација у Гаџином Хану

Слика 21: *Извор Ролот*

Слика 22: Народна библиотека и споменик Драгутину Матићу

Слика 23. Села и старе напуштене куће

Слика 24. Рибњак у Горњем Душнику и плод шипка

Слика 25. Посматрање птица

Скараћенице

ЕУ – Европска унија

GIZ – Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Немачка организација за међународну сарадњу

ИБА - Important Bird and Biodiversity Area/Важна орнитолошка територија и станиште биодиверзитета

МТТТ – Министарство за трговину, туризам и телекомуникације

РАРИС - Регионална агенција за развој источне

Србије ДЦЦ – Дунавски центар за компетенцију КАС –

Кампинг асоцијација Србије

РХМЗ РС – Републички хидрометеоролошки завод Републике Србије

¹⁵ [https://sr.wikipedia.org/wiki/Pаневropski_koridor_10#/media/Датотека:Пан-Европейски_коридор_X.svg](https://sr.wikipedia.org/wiki/Panевropski_koridor_10#/media/Датотека:Пан-Европейски_коридор_X.svg)

“VTC” – Веселинов Туризам Консултације
РЗС РС – Републички завод за статистику Републике Србије
SWOT - Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats Analysis/ Анализа снага, слабости, шанси и претњи
ТОС – Туристичка организација Србије
UNWTO – United Nation World Tourism Organization / Светска туристичка организација Уједињених нација
WTTC - World Travel & Tourism Council / Светски савет за путовања и туризам
MICE – Састанци, подстицајна путовања, конгреси и догађаји

14. ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

1. ЦБИ , <https://www.cbi.eu>
2. Коридори Србије д.д.О. , Коридор X и ИВ, <http://koridorisrbije.rs>
3. Пресек стања система регионалне мобилности и туризма Источне Србије, Дунавски центар за компетенцију, Регионална агенција за развој источне Србије ПАРИС, (2017)
4. РЗС РС Статистика по годинама:
5. 2017 <https://publikacije.stat.gov.rs/G2017/Pdf/G201713044.pdf>
6. 2018 <https://publikacije.stat.gov.rs/G2018/Pdf/G201813045.pdf>
7. 2019 <https://publikacije.stat.gov.rs/G2019/Pdf/G201913046.pdf>
8. 2020 <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G202013047.pdf>
9. 2021 <https://publikacije.stat.gov.rs/G2022/Pdf/G20221016.pdf>
10. 2022 <https://publikacije.stat.gov.rs/G2022/Pdf/G20221191.pdf>
11. Средње и годишње температуре у Србији, РХМЗ, <https://www.srbija.gov.rs>
12. Стратегија развоја туризма Републике Србије 2016-2025., МТТТ, (2016)
13. Стратегија развоја туризма општине Гаџин Хан за период од 2015-2020 године
14. Стратегија одрживог развоја општине Гаџин Хан 2012-2022 (2011)
15. Програм развоја туризма Града Ниша са акционим планом за период 2018-2020. године, октобар 2017. године
16. Светски савет за путовања и туризам (WTTC), (www.wttc.org)
17. Закон о туризму Републике Србије, (2019)
18. Заштићена подручја Србије, Јавно предузеће Србијашуме

Прилози:

Анех I и Анех II представљају резултате анкетирања учесника у туристичкој понуди и потражњи.

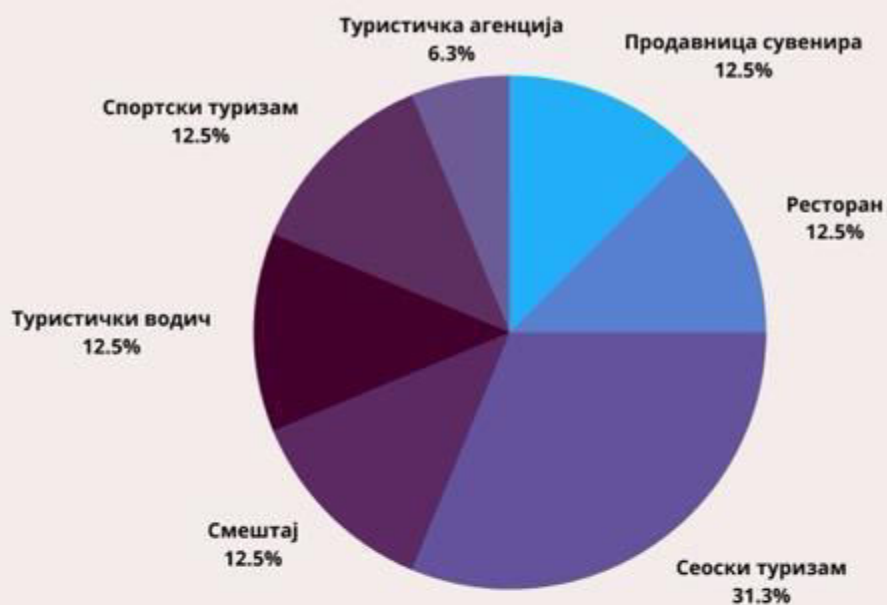

АНЕКС I: Анализа Упитника за пружаоце услуга у туризму на простору општине

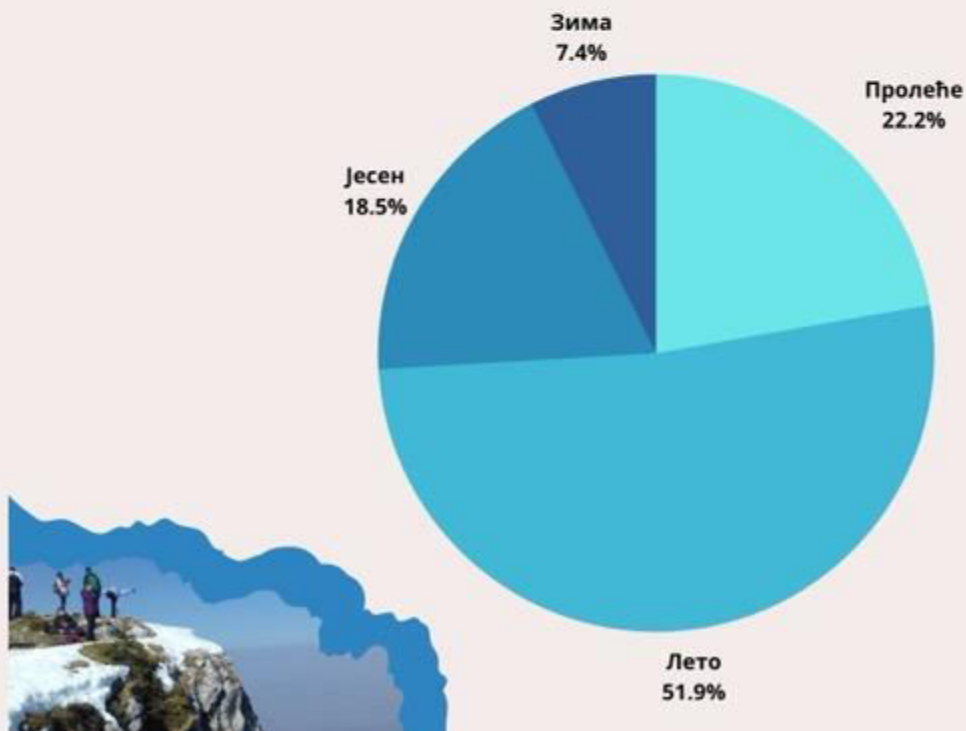

У којој области пословања Ваш привредни субјект ради?

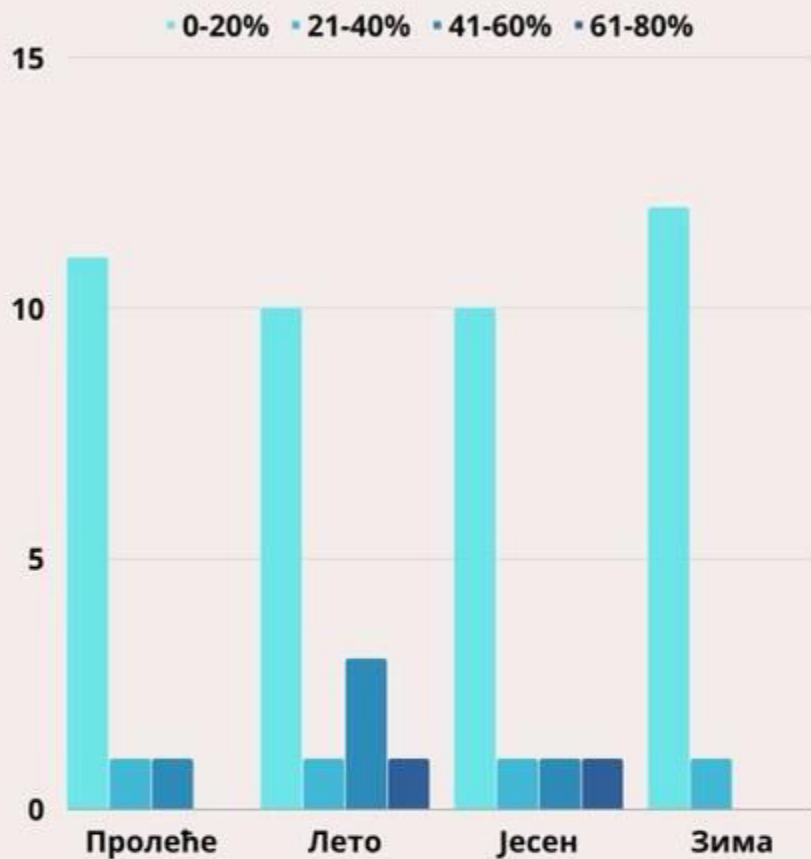

У којем годишњем добу остварујете највећи промет?

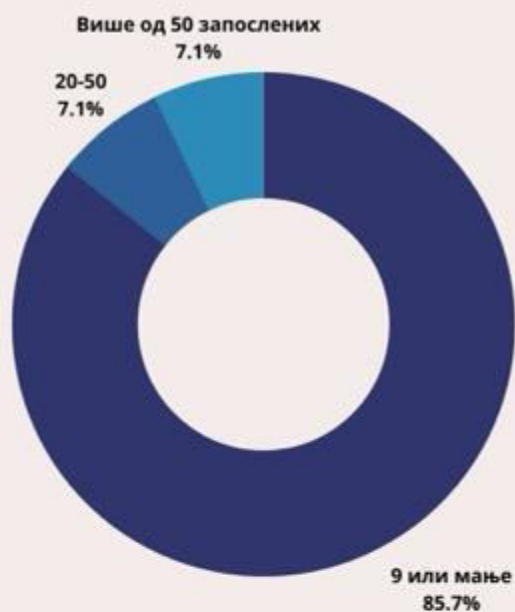

Ако Ваша компанија послује у сектору смештаја, колика је стопа попуњености по сезони?

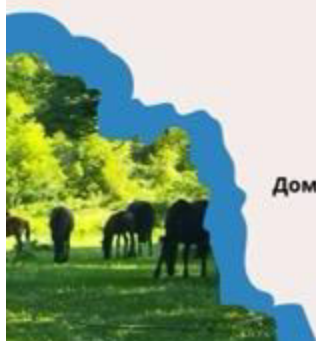
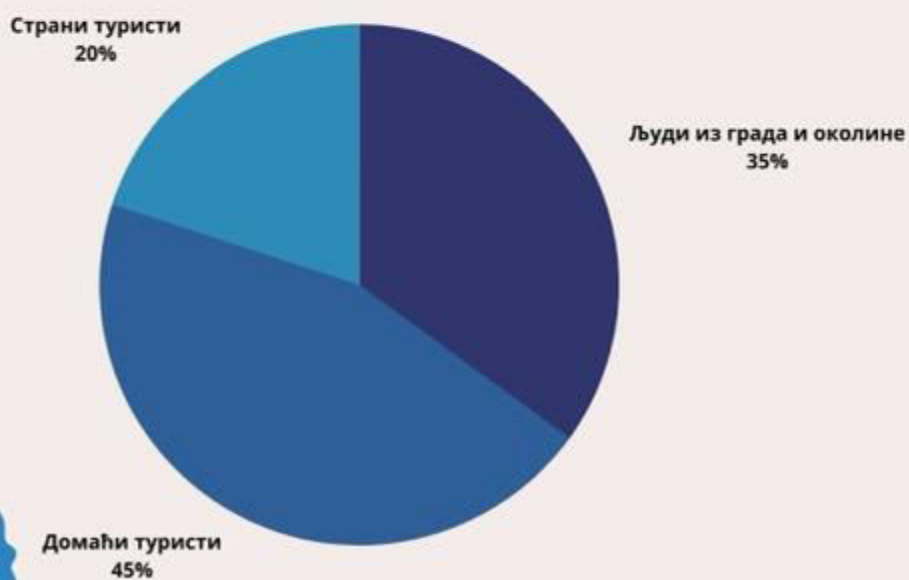

Колико људи је тренутно запослено у Вашој компанији?

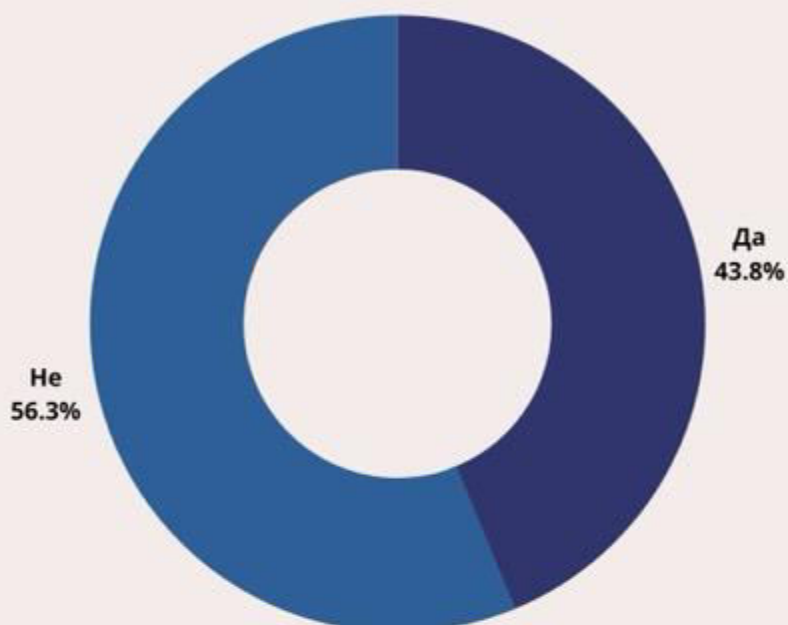

Ко су Ваши главни клијенти?

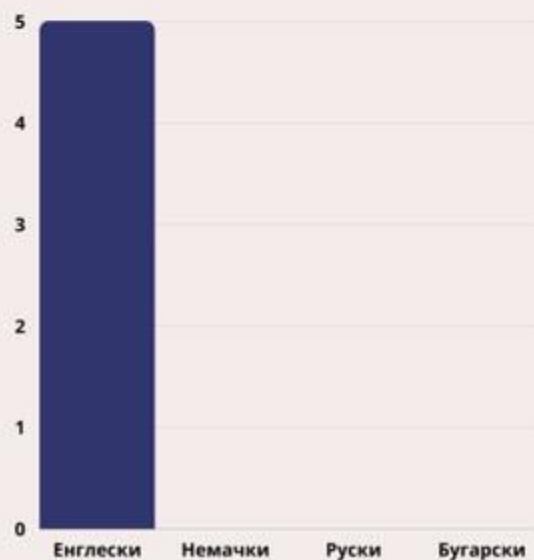

Да ли Ваша компанија/организација има веб страницу?

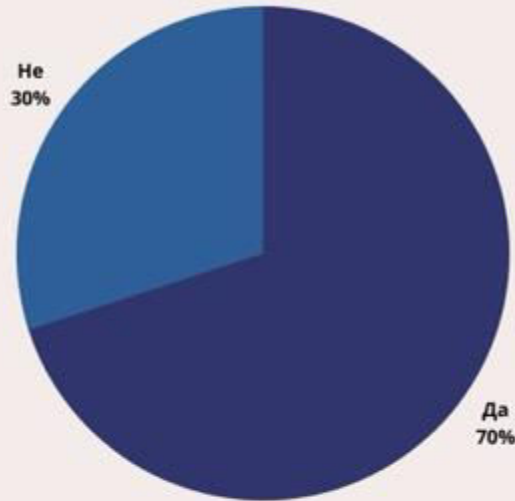

Ако је одговор "ДА", који од следећих језика се нуди?

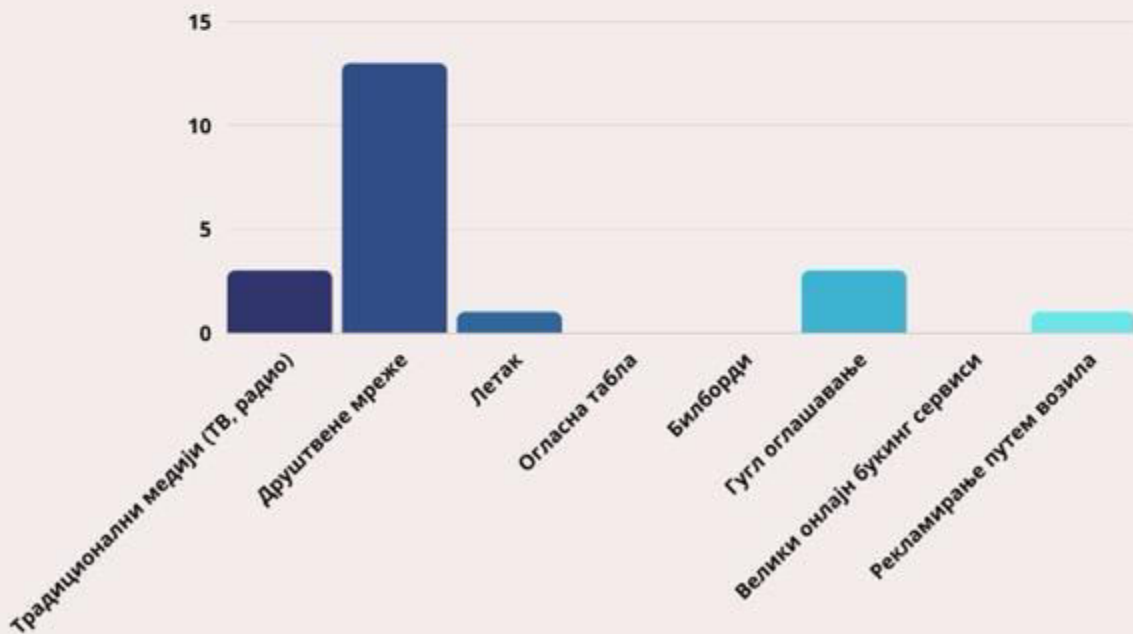

Да ли је Ваша веб презентација прегледна и читљива и на мобилном телефону?

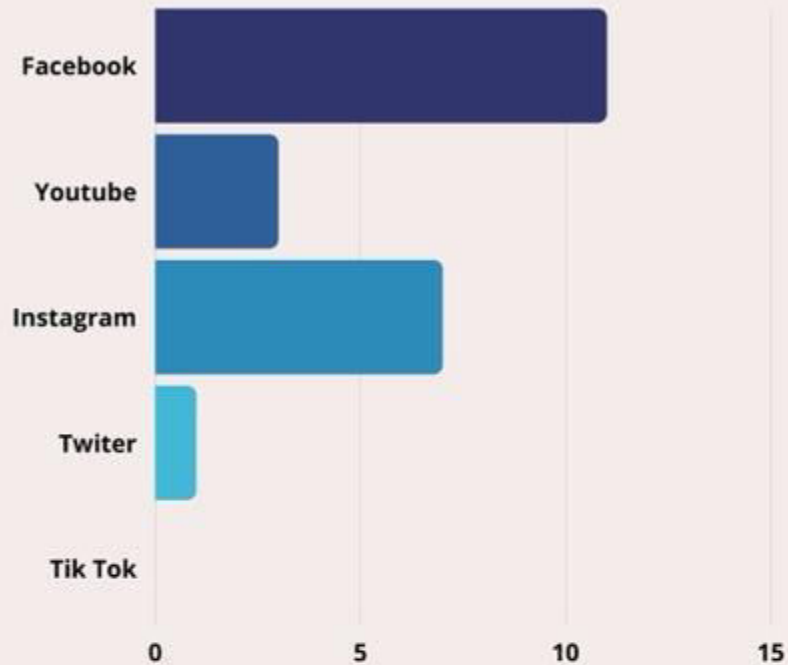

Шта од следећег користи Ваш привредни субјект за промоцију својих активности?

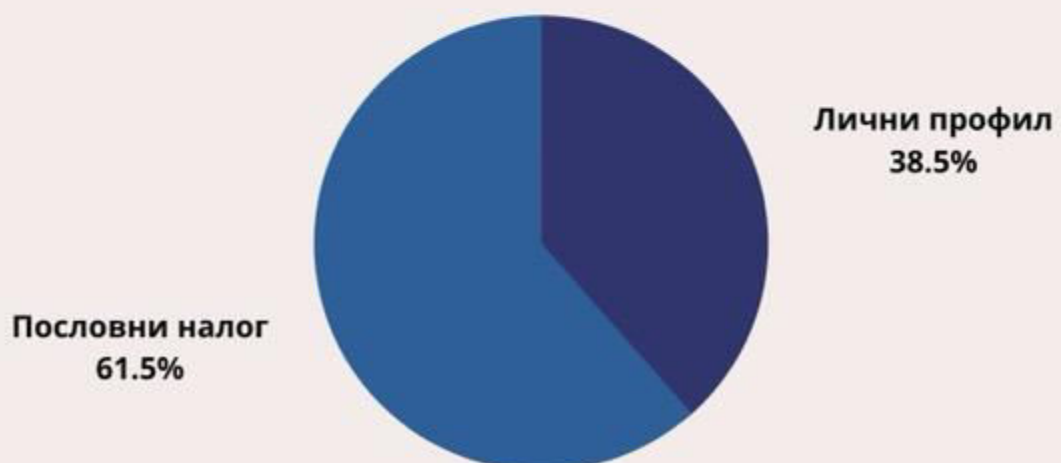

Уколико користите друштвене мреже, које канале користите?

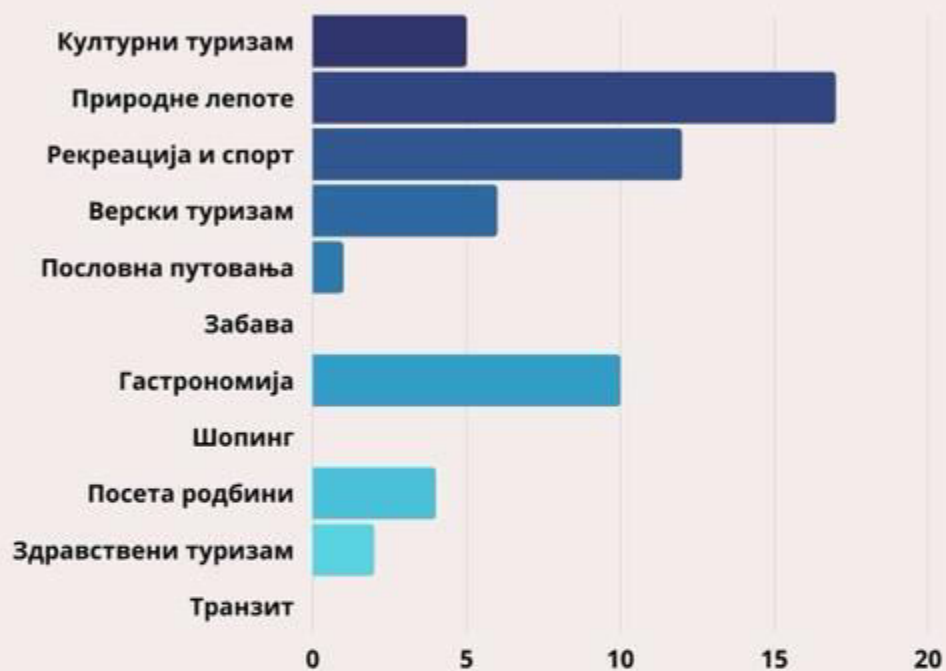

Да ли промоцију вршите кроз лични профил или кроз "налог" који носи назив вашег привредног субјекта?

По Вашем мишљењу, шта је главни разлог / сврха путовања туриста који посећују туристичку дестинацију?

По Вашем мишљењу, које туристичке атракције туристи треба да виде на туристичкој дестинацији?

**Кућа
Драгутина
Матића**

Сува планина-Ракош

Сува планина-Трем

Извори, воденице

Етно кафана у Доњем Душнику

Чист ваздух

Сува планина/Селичевица

Бабичка гора

Цркве у Великом Крчимиру

Кућа Бранка Миљковића

Рибњак пастрмки

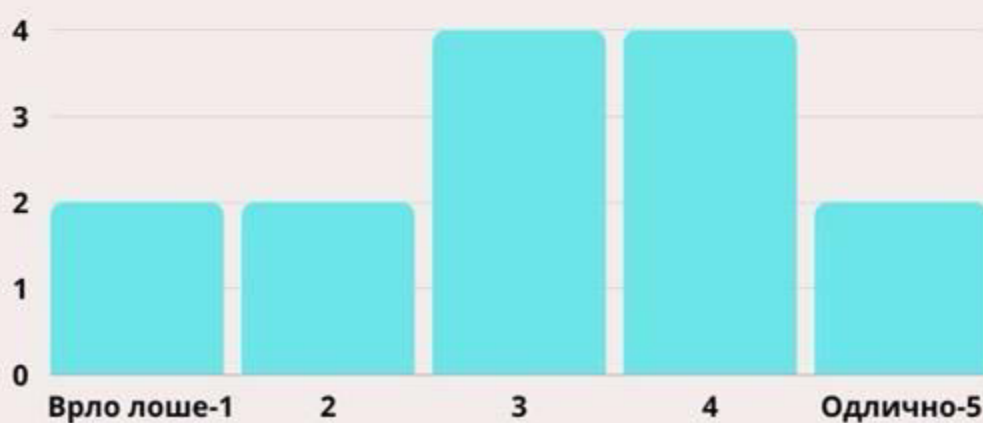
Гркиња-црква

Како оцењујете способности дестинације за развој туристичке привреде?

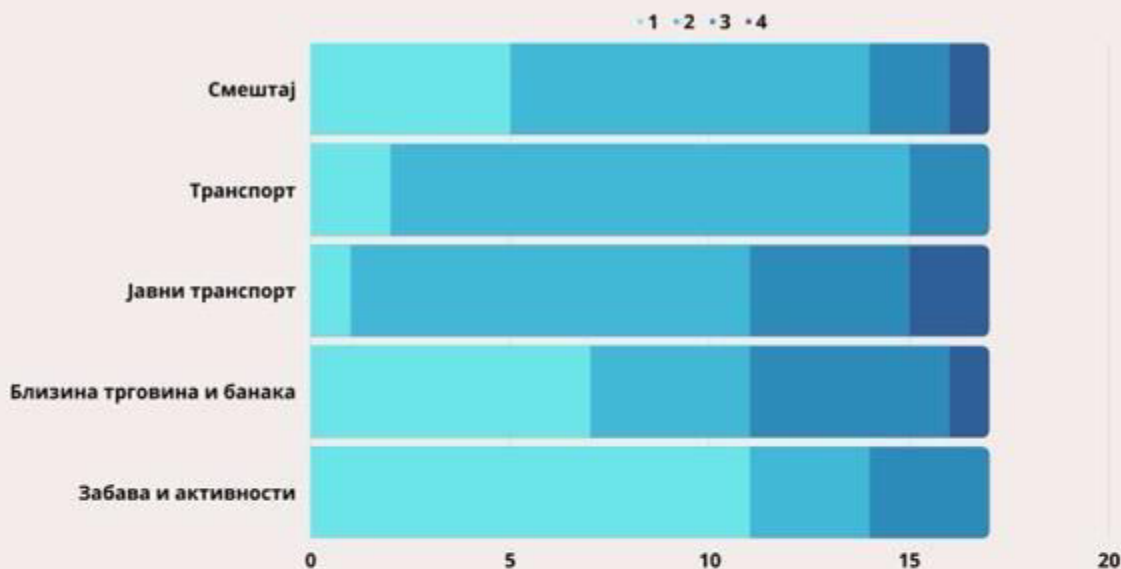

Оцените Ваше искуство у раду са туристичким агенцијама?

Како оцењујете туристичку инфраструктуру и објекте на туристичкој дестинацији?

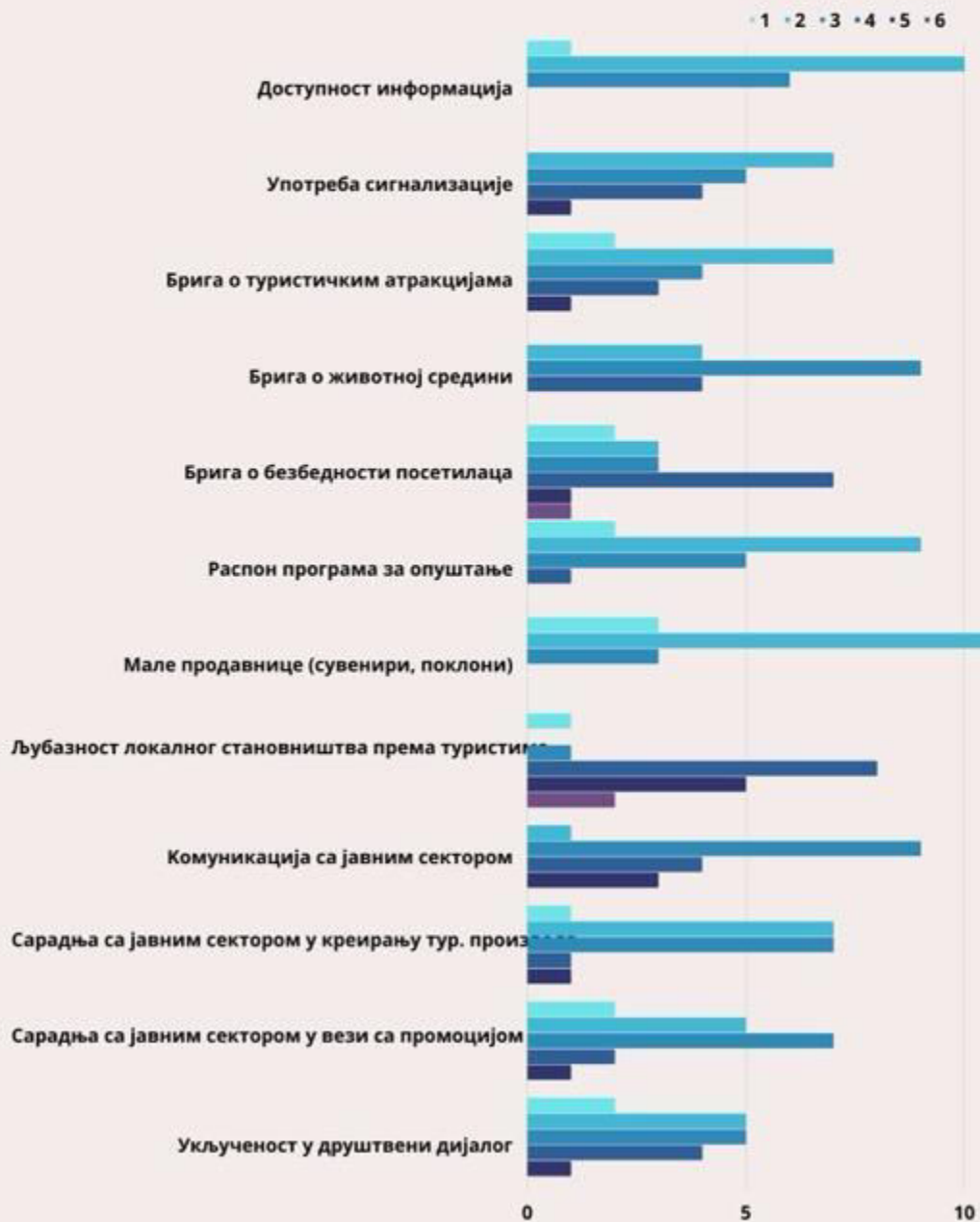

Како оцењујете квалитет следећих услуга на туристичкој дестинацији?

Како оцењујете тренутни ниво развоја туризма на туристичкој дестинацији?

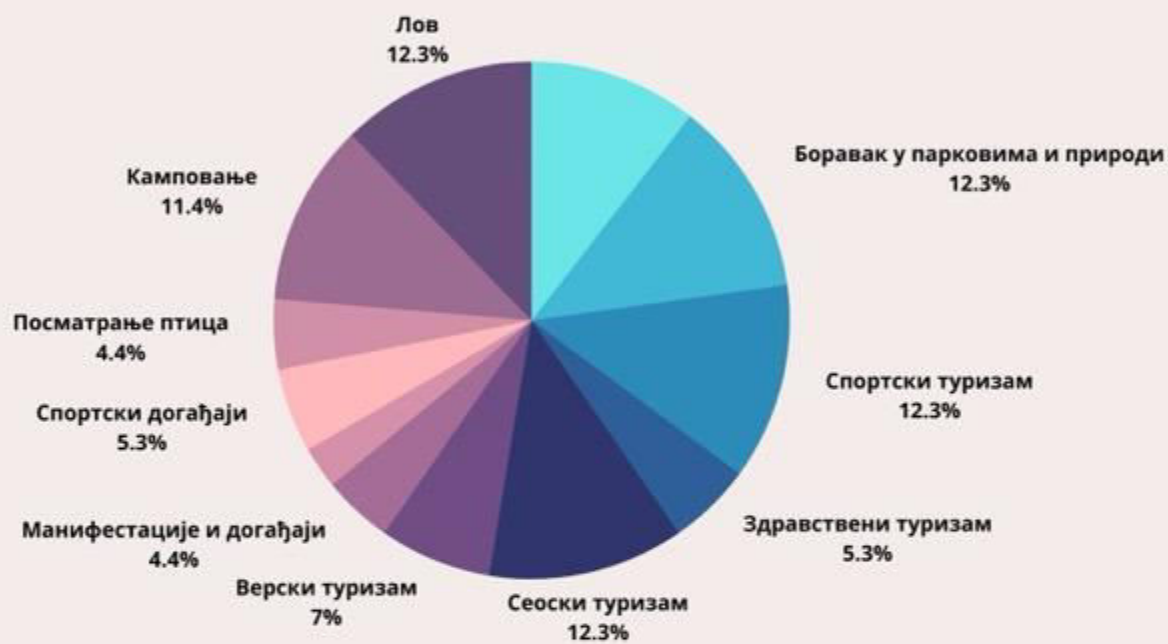

Који су приоритети улагања у развој туризма на вашој дестинацији?

Шта мислите, шта би могао бити разлог да туристи у будућности посете туристичку дестинацију?

АНЕКС II: Анализа бренда – препознатљивости дестинације

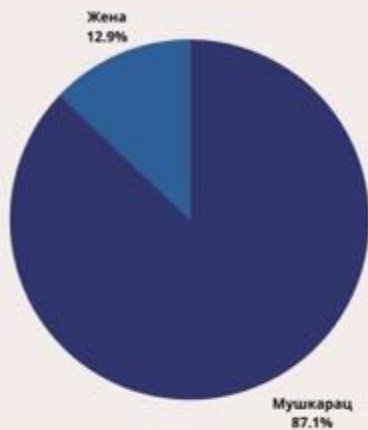
**РЕЗУЛТАТИ
ИСТРАЖИВАЊА**

ПЕРЦЕПЦИЈА ТУРИСТА О ГАЏИНОМ ХАНУ/ ЗАПЛАЊУ/ СУВОЈ ПЛАНИНИ

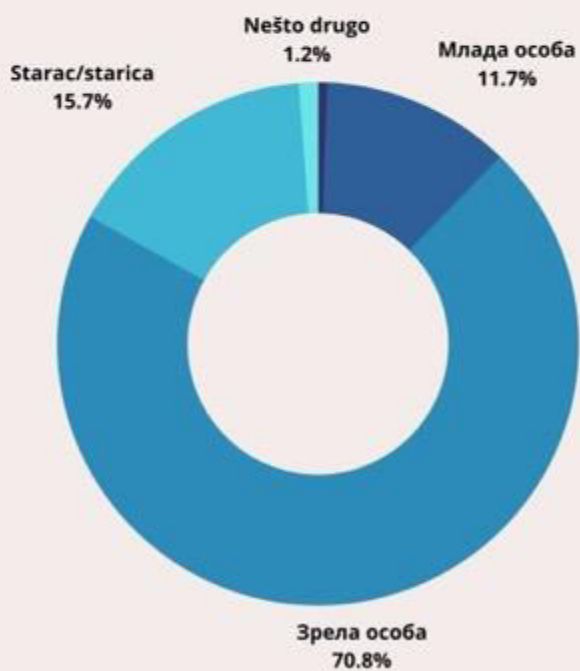
Циљ овог истраживања је да утврди тренутну перцепцију Гаџиног Хана/ Суве планине међу домаћим и страним туристима у сврху креирања Оперативног маркетинг плана, Програма развоја туризма, Бизнис плана за кампинг туризам, као и унапређење имиџа дестинације у целости.

➡ Да је Гаџин Хан особа, била би:

➡ Да је Гаџин Хан особа, била би:

**Када би Гаџин Хан била особа,
које личне особине би имала?**

Одлучна

Пријатна, гостопримљива, отворена

Био би зрео, знао би шта је живот, не би био претерано причљив,
али би несумњиво био добра особа

Харизматична и мудра особа

Пријатна

Снажна, отворена за сарадњу

Јака, живахна, напредна

Снажна и стабилна особа

**Када би Гаџин Хан требало да представите
једном сликом,
шта би се нашло на њој?**

Остра и немилосрдна природа, није за сваког поготово неког
слабог
Драгутин Матић поред Цркве, а у позадини високи планински
врхови

Сува Планина, снег на врху, а у подножју шума

Око соколово

Црни облак

Планина, зеленило, река

Вода

Села

Сува планина, Трем

